

Ο ΓΥΡΙΣΜΟΣ

ΤΡΙΠΤΥΧΟΝ ΥΠΟ ΠΕΤΡΟΥ ΚΙΕΖΑ

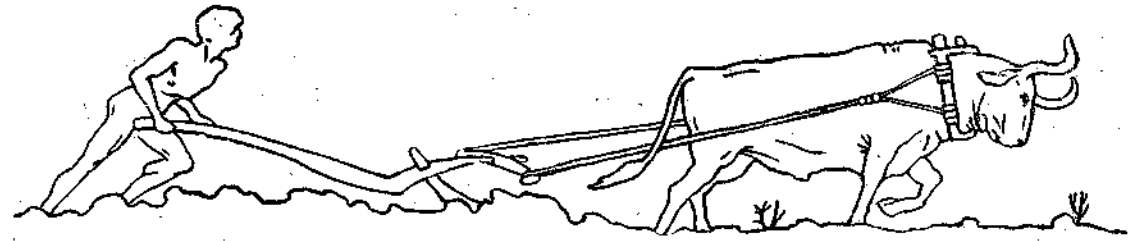

ΤΟ ΣΗΜΙ ΤΩΝ ΜΑΓΙΣΣΩΝ

ΠΥΡΟΣ ΤΩ ΛΑΕΙΟΣ

ΖΗΛΙΔΙΚΗ ΖΩΗ

ΠΑΝΔΘΗΝΔΙΑ

ΕΤΟΣ Ι' 30 ΝΟ-
ΕΜΒΡΙΟΥ 1909

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ

ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ

Ο Ξανθομάλλης τῶν αἰθέρων διφρηλάτης κου-
ρασμένος ἀπὸ τὸ ταξίδι του, τὸ αἰώνιο
καὶ μακρινό, γέρνει ἄπαλά καὶ σπεύδει εἰς τὸ
δοδόστρωτο καὶ μενεξεδένιο κρεβάτι του, νὰ
ξεκουρασθῇ ὀλίγο καὶ ἔπειτα νὰ ξαναρχίσῃ πάλι
τὸ ταξίδι του, τὸ αἰώνιο καὶ μακρινό, καὶ σκορ-
πίσῃ τὸ φῶς του κ' ἐξυπνήσῃ τὴ ζωὴ κ' εἰς
ἄλλους κόσμους... Πέραν ἢ δύοσις πνίγεται εἰς
φευγαλέας καὶ δνειροπλάστους μαγίας τρελλοῦ
ξανθοροδίνου φωτός... Ὁ Αἰγάλεος ὑπερή-
φανος διαγράφει καὶ ὑψώνει τὸ μεγαλεῖον του,
τὸ ὑπέροχον κατὰ τὰς ὥρας αὐτάς, μέσα εἰς
μίαν λεπτὴν πορφύραν — πορφύραν βασιλικήν,
ποὺ τὴν στολιζοῦν χρωμάτων δέσμαι καὶ ἀκτι-
νων χεῖμαρροι... Τὸ λιμάνι ἀπλώνεται ἀζά-
ρωτο, σὰν μάγουλο παρθενικό, ἐνῶ μέσα εἰς
τὴν ἀγκάλην του τὴν ἀπαλὴν ἀναπαύονται κο-
λοσσοὶ καὶ φυτρώουσι δάση — δάση καταρ-
τιῶν καὶ σημαῖων... Μόνον κανένα βαρνακί,
ποὺ ἐδῶ κ' ἐκεῖ πλανάται, σὰν γλάρος παι-
χνιδιάρης, ταράσσει καὶ σχίζει τὴ γαλανὴ τοῦ
λιμανιοῦ εὐμορφία...

Εἶχαν σβύσει εἰς ἓνα ὠραῖον θάνατον τὰ
φῶτα τῆς ἀμφιλύκης καὶ ἤρχισαν νὰ ἐμφανί-
ζονται δειλά - δειλά, ἓνα - ἓνα τὰ φῶτα τοῦ
Πειραιῶς, ὅτε ἡ « Ἀστραπή » μας, — ἓνα ὠραῖο
καὶ δλόλευκο, σὰν ἀφρογέννητη νεράιδα, κομψὸ
καὶ κατακάθαρο, σὰν σαλονάκι θελκτικό, καὶ
γλήγορο, σὰν ἀστραπή, ἀτμόπλοιοι, ἄρχισαν νὰ
σχίζῃ γοργὰ τὰ στάσιμα νερά τοῦ λιμανιοῦ.
Πενοῦμε κ' ἀφήνομε πίσω μας μέρη ὠραῖα
κ' ἀγαπημένα, τὰ ὁποῖα μόλις διαφαίνονται
μέσα εἰς τὴν πυκνὴν κ' ὀλόμανθη γάζα, ποὺ
ἀπλώνει ἡ νύχτα γύρω καὶ πέραν, τὴν ὁποῖαν
μάτην ἀγωνίζονται νὰ διασπᾶσουν ὀλίγα φῶτα

διεσπαρμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Ὁργιάζει τώρα ὀλό-
φωτος μέσα εἰς τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς ὁ Πειραιεὺς
καὶ ἀπλώνεται ὀπίσω, σὰν κύμα φωτεινό...

Ἐνα ἀεράκι δλόδροσο καὶ μυρωμένο μᾶς
θωπεύει γλυκὰ τὸ πρόσωπο καὶ βαλσαμώνει τὸν
κουρασμένο, ἀπ' τὴ μονότονη καὶ ἐννευριστικὴν
ζωὴ τῆς πόλεως ὄργανισμό μας. Τὸ ἀτμόπλοιο
μας παίζει μὲ τὰ μικρὰ ὀλογάλανα κ' ἀφροστε-
φάνωτα κύματα, ποὺ τοῦ ψάλλουν ἐρωτευμένα
μελωδίες ἐρωτικές — μελωδίες τοῦ παλαιοῦ και-
ροῦ... Ἐπάνω μας ὀλόφωτος ἀπλώνει τὴν
ἤρεμην μεγαλοπρέπειάν του ὁ οὐρανὸς καὶ μᾶς
ἀνοίγει τὴν ὀλόχρυσον θύραν τοῦ παλατιοῦ τῆς
ζωῆς του, τῆς ἱστορίας του καὶ τῶν μύθων του...
Κάθε ἀστρον του καὶ κάθε ἀστερισμὸς του καὶ
κάθε νεφέλωμά του τον μᾶς ὑπενθυμίζει καὶ μιὰ
ἱστορία τραγικὴ ἢ εἰδυλλιακὴ, τὴν ὁποῖαν παρέ-
λαβε εἰς τὰ φτερά του ὁ μῦθος καὶ τὸ δνειρον
καὶ τὴν ἐξύμωσε εἰς τὰ πλάτη τοῦ ἀπειροῦ...
Εὐτυχισμένα χρόνια, ποὺ ἡ γῆ μας ἐπεκοινωνε
μὲ τὸν οὐρανὸ, κέκλεινος ἔπαιρνε γενναῖο μερίδιον
εἰς τὴν χαρὰν τῆς καὶ τὰς λύπας τῆς, εἰς τοὺς
πόθους τῆς καὶ τὰ δνειρά τῆς... Τώρα ἡ γῆ
ἐχωρίσθη κ' ἐμακρύνθηκε ἀπ' τὸν οὐρανὸ κ' ἐβυ-
θίσθη εἰς τὸν βόρβορον μιᾶς ζωῆς ταπεινῆς καὶ
εὐτελοῦς, ποὺ προεξάρχει τὸ συμφέρον καὶ ὁ
δόλος καὶ μαίνονται καὶ κορυβαντιοῦν τὰ γῆινα
καὶ σωληκώδη πάθη... Καὶ λυπεῖται γι' αὐτὸ
κατάκαρδα ὁ οὐρανὸς ἀλλὰ τί ἔμπορεῖ νὰ
κάμῃ; Τὰς νύκτας ἀνοίγει ὄλας τὰς μυριάδας
τῶν ματιῶν του, διὰ νὰ ἴδῃ μήπως ἡ ἀνθρω-
πότης ἀπεφάσισε ν' ἀφήσῃ τὸ δρόμο τῆς τὸν
ὀλισθηρό, ἀλλὰ ματαίως... Γι' αὐτὸ πολλὰς φο-
ρὰς σκεπάζουν τὸ πρόσωπό του σύννεφα μολυ-
βένια — λύπης σύννεφα, ποὺ ξεσποῦν πολλὰκις
εἰς κροννοὺς δαικρῶν — δαικρῶν πόνου καὶ
συμπαθείας ἀληθινῆς... Τί ὅμως ὠφελοῦν;

ΣΟΥΝΙΟΝ

Ἄριστ' ἐὰν μιὰ γραμμὴ φωτεινὴ μᾶς συντροφεύει ἀπὸ ὥρα πολλή. Εἶνε τὰ Φάληρά μας... Τὸ πλοῖον μας δλονὲν προχωρεῖ καὶ πλησιάζει τόρα πρὸς τὸ Σούνιον. Ἡ γαλανὴ Ἀμφιτρίτη ὑπνώττει μέσα εἰς τὰ κοράλλινα καὶ φινικοστεφανωμένα παλάτια της, σὰν νὰ ἐκουράσθη παίζουσα μὲ τὸ φῶς καὶ τῆς στεριᾶς τὸ τρελλότερο ἔρωτικό της παιχνίδι — τὸ παιχνίδι τῆς αἰωνίας χαρᾶς καὶ τῆς αἰωνίας νεότητος... Δὲν ἀκούεται τίποτε ἄλλο πλὴν ἀπὸ τὴν μουσικὴν τοῦ κύματος, ἐνῶ ἕνα ἄρωμα ζωῆς πλανᾶται γύρω μας. Θὰ εἶνε ἴσως ἡ μυρωμένη ἀναπνοὴ τῆς κοιμωμένης Ἀμφιτρίτης...

Περιπλέοντες τὸ Σούνιον τόρα. Τὸ γραφικὸν ἀκρωτήρι μόνις κατορθώνει ὑπὸ τὴν ἀκτινοβολίαν τῶν ἀστρῶν νὰ διαγράψῃ τὴν σιλουέτταν του εἰς τὰ κουρασμένα μάτια μας. Ἀλλὰ ὑψώνεται καὶ γιγαντώνεται εἰς τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας καὶ ἐπιπᾶ παληῆς ἀναμνήσεως καὶ μᾶς δίπτει σὲ χρόνια περασμένα — χρόνια πού ἡ Δόξα περπατοῦσε ἀγκαλιασμένη μὲ τὴν Ζωή... Ὁ ναὸς του ὑπερήφανος ἀκόμη, ἂν καὶ ἐρειπωμένος, δέχεται τὰ φιλήματα τῆς ἀνατολῆς καὶ τοὺς χαιρετισμοὺς τῆς δύσεως, μαζὶ μὲ τὴν ἐκκληξίν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν ἐκλεκτῶν, τοὺς ὁποίους μαγνητίζει καὶ σύρει ἕως ἐκεῖ κάτω μιὰ δίψα εὐγενῆ καὶ ἕνα πόθος ἀγνός — ὁ πόθος τῆς Τέχνης καὶ ἡ δίψα τοῦ Ὁραίου...

ΜΑΡΑΘΩΝ

Εἶνε περασμένα μεσάνυχτα. Τὸ ἀτμόπλοιο μας, πλουσιῶς ἠλεκτροφωτισμένον, τρέχει ἀκούραστο, σὰν ὄνειρο φωτεινὸ, ἐνῶ ἡ θάλασσα πίσω του ἐπαχνιδίζει εἰς παραδόξους φωσφορισμοὺς καὶ τρελλὰς ἀναλαμπάς... Αἱ δύο Ἄρκτοι ἄγρυπνοι πάντοτε, μὲ δλάνοικτα ὄλα των τὰ σπινθηροβόλα μάτια, ἐπιβλέπουν καὶ ἀποθανυμάζουν τὴν τάξιν καὶ τὴν ἁρμονίαν τοῦ οὐρανοῦ, ἐνῶ ὁ Σκορπίος τὰς περιτριγυρίζει πονηρὰ, σὰν νὰ θέλῃ νὰ τὰς δαγκᾷ. Ὁ γαλαξίας παρέκει γάλα ὄλος γελᾷ... Τὴν ἀνατολὴν τὴν στολίζει τοῦ Ὁρίωνος ὁ ἡμιβώδης ἀστερισμὸς. Ὁλόκληρος τόρα ὁ ἀδαιμαντόσπαρτος θόλος καθρεφτίζεται εἰς τὰ ἴσυχά καὶ διάφανα νερά τῆς ὑγραῶς ἀβύσσου...

Ἡ Αὐγὴ ἐβαρέθη πλέον τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Τιθωνοῦ. Τὸ ξύπνημά της ἡ φύσις πρώτη τὸ χαιρετίζει. Τὰ ἀκρογᾶλια τόρα δέχονται χαρούμενα τὰ πρῶτα φιλήματα τοῦ φωτός καὶ τῆς τρελλῆς ἀκτίνος. Διαγράφουν δλονὲν ζωηρότερες καὶ ἁρμονικώτερες τῆς γραμμῆς των καὶ τὸ σχέδιόν των, σὰν νὰ ἐμψυχώνονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀπὸ τὰ χρώματα καὶ τὴν δύναμιν ἐμπνευσμένου καλλιτέχου... Σὲ λίγο ἕνα δαντελωτὸ ἀκρο-

γᾶλι, πού ἡ Αὐγὴ τὸ περιβάλλει στοργικὰ μὲ δλην τὴν γοητείαν τῶν χρωμάτων της καὶ τοῦ φωτός, καὶ τὸ κύμα τοῦ ψάλλει αἰῶνες τόρα τὸ αἰῶνα τραγοῦδι τοῦ ἀπείρου, μᾶς δείχνει ὑπερήφανο κάποιον στολίδι του, πού μοιάζει σὰν ναὸς, σὰν τύμβος, σὰν ἅγιο προσκύνημα. Εἶνε ὁ Μαραθῶν καὶ ὁ τύμβος τῶν Μαραθωνομάχων... Εἰς τὴν θεάν του αἰ αἰσθήσεις μου τρέμουν καὶ ἡ ψυχὴ μου βυθίζεται εἰς τὸ ὄνειρο τῆς ἀρχαιότητος, πού ἀρχίζει νὰ ὀμιλῇ εἰς αὐτὴν μὲ τὴν οὐράνια, σὰν μουσικὴ ἄλλου κόσμου, γλώσσα της... Ἡ μνήμη μου, βαρεῖα ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις, τρέχει ὀλόχαρη ἔς τὰ περασμένα καὶ δοξασιμένα, ἀξέχαστα καὶ — ἀλλοίμονο — ἀγύριστα χρόνια, πού ἡ Δόξα ἦταν Ζωὴ καὶ ἡ Ζωὴ Δόξα ἔς τὰ χρόνια, πού οἱ ἄνθρωποι ἦσαν γίγαντες, δταν δὲν ἦσαν ἡμίθεοι... Καὶ βλέπω νὰ περνοῦν ἐμπρὸς μου εἰκόνες ὀλοζώντανες, δόξης καὶ θριαμβῶν εἰκόνες, πού ἐλαφρώνουν τὸ στῆθος μου καὶ βαλσαμώνουν τὴν πληγωμένη καὶ αἰμᾶσσουσαν, ἀπὸ τῆς τελευταῖας ἀτυχίας καὶ ἐθνικῶς ἐξευτελισμοῦ, πατριωτικῆ μου καρδιά βλέπω σκηνῆς καὶ ἐπεισόδια, πού μὲ κάμνουν νὰ σηκῶν ὑπερήφανα τὸ κεφάλι μου, βλέπω πρόσωπα καὶ πράγματα, πού ἐδόξασαν τὸν Μαραθῶνα καὶ τὰ ἀπαθανάτισε ὁ Μαραθῶν... Νομίζω πὼς διακρίνω ἀκόμη τὴν σοβαρὰ καὶ ἐπιβλητικὴν φυσιογνωμίαν τοῦ Μιλτιάδου, νὰ τὴν ἐμψυχώνῃ καὶ νὰ τὴν φωτίζῃ τῆς μεγαλοφυΐας ἡ αἴγλη οἱ συναγωνιστοὶ του κρέμονται ἀπὸ τὰ χεῖλη του καὶ ἐμψυχῶνται ἀπὸ τὸ βλέμμα του τὸ ἀέτειον. Τὸ γόητρο πού σκορπᾷ μ' αἰχμαλωτίζει. Ἦτο ἡμίθεος μεταξὺ γιγάντων... Εἰς τὸ βάθος μιᾶς ὠραίας λόχμης διακρίνω τὸν Ἀριστείδην, μὲ τὴν λεπτήν καὶ εὐγενικὴν μορφήν του, σκεπτικόν, ἀλλ' εὐχαριστημένον, διότι πρὸ ὀλίγου, χάριν τῆς πατρίδος, εἶχε νικήσει τὴν φωνὴν τοῦ ἐγὼ καὶ ἔλαβε τὴν ἀπόφασιν νάναγνώριση τὴν ὑπεροχὴν καὶ παραχωρήσῃ εἰς τὸν Μιλτιάδην τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας του. Ἐξαφνα μιὰ μελαγχολία ἀνάμικτη μὲ ὑπερηφάνεια γεμίζει τὴν ψυχὴν μου — βλέπω τὴν θυσίαν τοῦ Καλλιμάχου καὶ τοῦ Στησιλάου, παραστέκομαι μάρτυρας τοῦ ὑπερόχου ἡρωϊσμοῦ τοῦ Κυναιγείρου — ἡρωϊσμοῦ, τὸν ὁποῖον οὔτε νὰ ἐννοήσουν, οὔτε νὰ ἐξαρθοῦν μέχρις αὐτοῦ εἶνε ἱκαναὶ αἱ σημεριναὶ γενεαί... Τὰ πέριξ βουνὰ καὶ ἡ φάραγγες ἀντηχοῦν ἀκόμη ἀπὸ τὰς κραυγὰς τῆς χαρᾶς καὶ τῆς νίκης, δταν ἀνόπλιος ἔκινῃ διὰ τὰς Ἀθήνας ὁ πρῶτος Μαραθωνοδρόμος, νὰ φέρῃ τὴν εἶδησιν τῆς νίκης, πού ἐκέρδισε τὸ Πνεῦμα καὶ ὄχι ὁ Ἀριθμὸς... Ἀλλὰ μὲ συγκινεῖ μέχρι δακρύων ἡ λύσις τοῦ ἀθανάτου δράματος, πού ἐπαίχθη εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ὁ μόνος δημιουργὸς καὶ ἤρωος του πληγωμένος — περισσότερο ἀπ' τὰ βέλη τῆς ἀχαριστίας, παρὰ ἀπ' τὰ βέλη τῶν ἐχθρῶν — καὶ κατά-

κοιτος, ἀποθνήσκει ἀδόξως εἰς μιαν βρομερὰν φυλακὴν... Αὐτὸς εἶνε ὁ πικρὸς κλῆρος τῶν μεγάλων ὄνειροπόλων καὶ μεγάλων ἀλτρουϊστῶν — τῶν ὑπάρξεων πού ἐτράφησαν μὲ λευκὰ ἰδανικά καὶ τοὺς ἐθώπευσαν καὶ τοὺς ἐλίκνισαν πόθοι ὄρατοί ἀφθάστων κόσμων ἔτσι κλείνονται τὰ μάτια, πού ὑψώθηκαν καὶ ἔζησαν εἰς εὐγενικὰς ἐνατενίσεις... Οἱ ἄνθρωποι δταν δὲν ἔχουν γι' αὐτοὺς τὸ κόνειον ἢ τὸν σταυρόν, ἔχουν τὸ φάρμακόν τῆς ἀχαριστίας, πού δηλητηριάζει χρονίως καὶ φέρνει κατὰ δόσεις τὸ θάνατον — τὸν πικρότερον θάνατον, ἀπὸ δσοὺς ἐφεῦρε ἡ ἀνθρωπίνη κακοφυγία...

ΕΡΕΤΡΙΑ-ΨΑΡΑ

Τὰ βουνά, πού στολίζουν τ' ἀκρογᾶλια τῆς Εὐβοίας, πότε σὰν αἰθέριοι κῆποι κρεμαστοὶ καὶ πότε σὰν ἄρπες αἰολικῆς, πέρνουν τόρα τὸ χρώμα, πού μὲ γλυκὰ βάφει τὸ μάγουλο τῆς κόρης, δταν ἀκούῃ τὰ πρῶτα τῆς ἀγάπης λόγια... Γυρίζω τότε ἔς τὴν ἀνατολήν. Ἡ ἀνατολὴ τὴν ὥρα αὐτὴ πανηγυρίζει. Ἐχει σκορπίσει μ' ἀφθονο, μ' ἄσωτο χέρι δόδα καὶ γιούλια, δλους τοὺς θησαυροὺς ἀπὸ ἱερῶν καὶ σμαράγδια, πού ἔχει καὶ κρατεῖ καὶ στρώνει τὸ δρόμον, πού θὰ περάσῃ θριαμβευτικῶς ἐπάνω εἰς τὸ πύρινον ἄρμα του ἕνας βασιλεὺς τρανός — ὁ βασιλεὺς τῆς Φύσεως καὶ τῆς Ζωῆς... Ἡ φύσις γύρω εἰς τὴν ἐμφάνισίν του παίρνει μιὰ νέα ζωὴ, μιὰ ἀγνωστὴ χάρι, ἕνα νέον σφρῆγος, μιὰ ἀνέκφραστη γοητεία, ἕνα ὑπέροχον θάμβος...

Τὸ βαποράκι μας τρέχει τόρα μὲ περισσότερη, θαρρεῖς, χαρὰ καὶ ἀφήνει πίσω του στεριᾶς, λιμάνια, ἀκρογᾶλια.

Μελετήματι δροσόπνοο καὶ ἀνάλαφρο μᾶς

ΕΝΑΣ ΓΑΜΟΣ

Εἶχαν ὥρα πού χόρευαν κάτω ἀπ' τὰ πλατὰ-νια. Ἐνας Ἀτσιγγανὸς ψηλός, ἀδύνατος, μελαγχρονὸς μὲ καστανά μάτια, ἔπαιζε κλαρίνο, καὶ ἕνας ἄλλος κοντός, καμπούρης λίγο, μὲ μάτια θολὰ, ντέφι.

Ἐπῆρχε καὶ ἄλλη παρέα λίγο πρὸ πέρα καὶ χόρευε, αὐτὴ, μὲ βιολιά, ἀλλὰ οἱ νέοι, πού ἦσαν στὴν πρώτη παρέα, χόρευαν ἐλαφροὶ σὰν ἀγριοκάτσικα καὶ οἱ Ἀτσιγγανοὶ ἔπαιζαν πρὸ καλά, πρὸ τεχνικὰ ἀπ' τὰ κλαφάρικα χωριάτικα βιολιά. Γύρω εἶχαν μαζευτῆ πολλοί.

Καὶ οἱ νέοι τοῦ χωριοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα

χαϊδεύει γλυκὰ τὸ πρόσωπο, σὰν φτεροῦγα ἄδρατη καὶ ἀπαλή. Δυὸ γιᾶροι ἀκούραστοι μᾶς παρακολουθοῦν ἀπὸ ὥρα πολλὴ παίζοντες, θαρρεῖς, μὲ τὸν ἰδικὸν μας κύκνον, τὸν δλόλευκο καὶ καὶ χαρωπὸ. Τριγύρω καὶ πέραν τὸ δλογάλανον ὄνειρο τοῦ οὐρανοῦ ἐναρμονίζεται μὲ τὴν γαλήνην καὶ τὴν μαγείαν, πού σκορπᾷ ἐν' ἄλλο ὄνειρον ὑγρὸ καὶ γαλανὸ — ἡ θάλασσα...

Δεξιά, μέσα σὲ μιὰ γάλα ἀσημένια, πού τὴν ὑφαναν ἀκτίνων στημόνια καὶ ὑφάδια δόδινα καὶ μενεξεδένια, διαφαίνεται ἡ Ἐρέτρια, ἡ δόξα-σμένη καὶ δαφνοστεφῆς, πού πρώτη ἐδοκίμασε τοῦ Πέρσου τὴ λύσσα καὶ ἡ ὁποία εὔρε τὴ δύναμιν ὕστερ' ἀπὸ χρόνια πολλὰ νὰ σφιξῇ στοργικὰ ἔς τὴν ἀγκάλην της τὴ μητρικὴν τὰ ὀλίγα ἀδάμαστα τῆς θαλάσσης παλληκάρια, πού ἐξέφυγαν ἀπ' τὸ μαχαίρι καὶ ἀπ' τὴν λύσσα ἄλλου ἐχθροῦ καὶ ἀπ' τὰ σκόρπια κόκκαλά της τὰ ἱερά, ἀπ' τὴν σιᾶτῃ της νὰ δώσῃ ζωὴ εἰς ἕνα νέον καὶ ὄρατον καὶ σφριγηλὸν φοῖνικα — τὰ Νέα Ψαρά... Ἐκεῖ ἡ δόξα ἡ ἀρχαία ἐνηγκαλιόσθη τὴ νέα, ἐκεῖ οἱ παλαιοὶ ἡμίθεοι ἠσπάσθησαν τοὺς δαμαστὰς τῶν κυμάτων καὶ τοὺς κυριάρχους τῆς θαλάσσης — τοὺς δράκους τοῦ παραμυθιοῦ, πού ἐπλησίαζαν τὰ νεφελώματα τῶν θούλων καὶ τῶν παραδόσεων τὴν πορφύρα... Μὲ τὰ μάτια ὑγρά καὶ τὸ μέτωπο βαρὺ ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις ἀναλογίζομαι τὴν ἀξιοδίαυτην καταστροφὴν τοῦ ἡρωϊκοῦ νησιοῦ, πού ἐγέννησεν ἕνα Κανάρην ἀλλὰ πνίγομαι μέσα σὲ μιὰ ἱερὰ συγκίνησιν, δταν συλλογίζομαι τὴν ἀθάνατη θυσίαν τοῦ Βρατσάνου, ἡ ὁποία μοῦ θυμίζει δύο ἄλλα ἀτίμητα πετράδια, πού στολίζουν τὸ διάδημα τῆς ἑλληνικῆς αὐτοθυσίας — τὴ θυσίαν τοῦ Καψάλη καὶ τὴ θυσίαν τοῦ Σαμουήλ... Ποῖος δμως εἶπε, δτι ἐπέθαναν τὰ Ψαρά;

ΝΙΚ. Σ. ΓΚΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

χόρευαν καὶ ποῖος ἀπ' αὐτοὺς νὰ περάσῃ τὸν ἄλλον. Δὲν τὸ ἔλεγαν φανερά, ἀλλὰ κρυφὸ τὸ εἶχαν καὶ φανερὰ τὸ ἔκαναν. Ὁ Κίτσος, ἕνα δυνατὸ παιδί, βάσταξε τὸ χορὸν περισσότερο καὶ πῆδησε πρὸ ἐλαφρὰ ἀπ' ὄλους ἐκτὸς ἀπὸ ἕναν, πού δὲν εἶχε σύρει τὸ χορὸν ἀκόμη. Ἄμα τελείωσε καὶ στάθηκε καταϊδρωμένος, κόκκινος καὶ ἀκούσθησαν τὰ τζιτζιῖα μόνον νὰ παίζουν, νὰ τραγουδοῦνε μέσα στὰ πράσινα φουντωμένα κλαδιά, ὄλοι σχεδόν, πού ἦσαν τριγύρω, μὲ πολλὰς φωνὰς δεμένες σὲ μιὰ, φώναζαν:

— Γεῖά σου, δρε Κίτσο! Τοὺς ἔβαλες ὄλους

κάτω, παληκαρά μου! Εκείνο που είχαν κρυφό, το έβγαζαν στα φανερά αυτοί, που κύταζαν.

— Για σταθήτε! Έκανε ένας γέρος γυρτός σα να ζητούσε κάτω στη γη κάτι. Είπε ένας ακόμα! Είπε ο Θάνος του Δαλούκα!

— Τι θά κάνει ο καφερός!

— Μοιάζει του πατέρα του στα πόδια!

— Νάτα!... Θα τὰ δοῦμε!

— Μή νομίζεις ότι μοιάζουν με τὰ ξεράδια σου;... Εκείος έχει πόδι με φτερό!

— Σάν τὸν εξαποδώ!

Ἡ παρέα ἔπινε και σιγομιλοῦσε. Τὰ τζιτζιβα και τὰ κοντινά, τώρα, λαλοῦσαν. Και οἱ τριγύρω μαζεμένοι μιλοῦσαν και μιρομάλωναν.

Ἡ παρέα ετοιμάσθηκε. Ἄρχισε πάλι ὁ γύφτος με τὸ κλαρίνο νὰ παίζει και ὁ σύντροφός του νὰ χτυπᾷ τὸ ντέφι...

— Ἄντε χάλασ' τα! φώναξε ἐνθουσιασμένος ὁ γέρος ὁ γυρτός, σάν τσακισμένος.

Ὁ χορὸς ξανάρχισε. Ὁ Θάνος τὸν ἔσυρε ἔλαφρὸς, ἔλαφρὸς, πηδοῦσε, ἔφερε βόλτες, γονάτιζε και πετιώταν ὄρθιος με τόση γοηγοράδα, πὸν δικαίωνε τὸν γέρο, πὸν εἶπε γι' αὐτόν, ὅτι μοιάζει τοῦ πατέρα του και ἔχει πόδι με φτερό.

Ὁ γέρος φάνηκε σάν νὰ πάλευε νὰ στήση ὄρθιο τὸ γυρμένο του κορμί.

— Μπράβο, ὄρε Θάνο! φώναξε.

Κοντὰ στὸν γέρο εἶχε σταθῆ ὁ Αὐγκος με τὴν παρέα του. Εἶχε δεμένο τὸ κεφάλι και μισοχόρευε κυτᾶζοντας τὸν Θάνο. Ὁ γέρος γύρισε και τὸν εἶδε.

— Ἦθελα νάμουν ἑμορφος, νάμουν και παληκαρί...

— Ἄμ' τί χορευεῖς, καίμενε!... Ἐχω δὴ κ' ἔχω δὴ χορευτάδες!... νὰ πετοῦνε με μιά γύρα, ἔτσι ἄ!... Ἴσαμε τις κορφές τῶν κυπαρισσιῶνε!...

Και ὁ Αὐγκος κουνήθηκε γιὰ νὰ δείξει, καθὼς ἔλεγε, πὼς πηδοῦσαν και δὲν ἔκανε ἄλλο, παρὰ νὰ τινάζει τὴ λερὴ του φουσανέλλα, ἐνῶ τὰ πόδια του τὰ κρατοῦσε σφιχτὰ ἢ γῆ.

— Ὅχι μὴν ἔκαναν παρέα με ἀητούς!

— Νὰ κ' ἕνας! εἶπε κάποιος με λαδωμένα μαλλιά μαύρα και στήν ἄκρη των σάν κολλημένη σ' αὐτὰ μιά σκουφίτσα μαύρη κεντημένη με κίτρινα μεταξία.

Ἄητὸς περνοῦσε! Μὲ ἀνοικτὰ τὰ φτερά σάν νὰ γλυτροῦσε, ἢ νὰ τὸν ἔφερε τιμητικά ὁ ἀέρας. Ἐφευγε γοῆγορα, γοῆγορα

Κάποιος ἀπ' τὸν κύκλο τῶν νέων πὸν χό-

ρευαν, τὸν εἶδε και τὸ εἶπε και στοὺς ἄλλους.

— Γεῖά σου, ἀητὲ περήφανε!... Βαρᾶτε μωρὲ τοῦ ἀητοῦ τὸ τραγοῦδι!

Ὁ χορὸς σταμάτησε. Πιασμένοι ἀκόμα ἀπ' τὰ χέρια ἔμεναν, ἐνῶ τὰ μάτια τους ἀκολουθοῦσαν τὸν ἀητό, πὸν ἔφευγε, πὸν ὑψωνόταν.

Ὁ Ἀτσιγγανὸς στάθηκε λίγο, ἔπειτα φέρνοντας τὸ κλαρίνο στὸ στόμα και ἀκολουθώντας με τὸ μάτι τὸν ἀητό, πὸν ἄρχισε νὰ χάνεται στὰ ὕψη, ἄρχισε νὰ παίζει τὸ τραγοῦδι τοῦ ἀητοῦ. Ἦταν σάν ὕμνος σ' ἕνα βασιλιά ἀληθινό, φκιαγμένο ἀπ' τὴ φύσι!

Ὁ ἥλιος πλησίαζε νὰ δύση.

Μιά φωνὴ ξαφνικά ἀκούσθηκε:

— Ἐρχονται!

Τὸ ξάπλωμα, οἱ χοροί, οἱ ὀμιλίες πάφανε και ὅλοι τρέχοντας ἀνέβηκαν σὲ ὑψώματα νὰ δοῦνε. Μία μεγάλη γραμμὴ κόκρων, ἀμαξιών ἐρχόνταν ἀπὸ μακριὰ πρὸς τὰ ἐκεῖ...

— Νὰ ὀξοῦμε;

Πυροβολισμοὶ πλήθος ἐβρόντησαν. Καπνὸς ὑψώθηκε και τὰ βουνά, οἱ φάραγγες τὴν ξανάειπαν βαθειά. Ἄλλη βουὴ ἀπὸ πέρα. Ἐρχόταν ὁ γάμος. Ἐφερναν στὸν Ἅγιο Ἀνδρέα τὸ ὄραιότερο κορίτσι τῆς Συκιάς! Και οἱ νέοι τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα χαιρόνταν.

Και ὁ ἥλιος ἔδνε σάν πυρωμένη σφαῖρα, κατέβαινε πίσω ἀπ' τὰ βουνά.

Ἡ γραμμὴ τῶν ἀμαξιών πλησίαζε. Οἱ πυροβολισμοὶ εἶχαν πάψει. Οἱ νέοι τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα και οἱ ἄλλοι χωριάτες κατέβαιναν ἀπὸ τὰ ὑψώματα γιὰ νὰ προπαντήσουν τὸ γάμο και μαζὶ ετοιμάζονταν.

Τὰ ἀμάξια πλησίασαν. Οἱ πυροβολισμοὶ, πὸν εἶχαν πάψει ἐβρόντησαν μανιακά...

Ὁ ἥλιος κόκκινος ἔγειρε και χάθηκε πίσω ἀπ' τὸ βουνό μιά πνοὴ τότε δροσερὴ ἔκανε τὸν κάμπο νὰ ἀναστενάξει. Τὰ λουλούδια, τὰ χόρτα, τὰ δένδρα ἀφήκανε στεναγμό, πὸν γέμισε μυρουδιὲς τὴν ἀτμοσφαῖρα.

Πάνω σὲ κείνη τὴ στιγμή ἕνας ἀνθρωπος φάνηκε πίσω ἀπὸ ἕνα βράχο, σκυφτά, σκυφτά κρατώντας ἕνα τουφέκι μακρὸ. Κανεὶς δὲν τὸν ἔβλεπε. Ὅλοι βλέπαμε τὸ γάμο πὸν ἐρχόταν. Αὐτὸς ἔφερε τὸ δῖπλο στὸν ὄμο και σκόπευσε...

Μέσα στὸ πλήθος τῶν πυροβολισμῶν τῆς χαρᾶς ἐνώθησε και ὁ δικὸς του.

Και ἄξαφνα φωνὲς ταραξάνε τὴ μακρινὴ σειρὰ τῶν ἀμαξιών. Ἡ νύφη εἶχε πέσει χτυπημένη ἀπὸ βόλι, πὸν τὴν βρῆκε στὸ μέτωπο!

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

ΟΙ ΕΧΘΡΟΙ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Εἰς δύο συνεχῆ φυλλάδια τῶν «Παναθηναίων» τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐγράψαμεν ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον περὶ τῆς καταστροφῆς και τοῦ διωγμοῦ τῶν βιβλίων εἰς μεγάλας ποσότητας, περὶ ἀπωλείας βιβλιοθηκῶν ἐν γένει ἕνεκα συστηματικοῦ πρὸς ταύτας πολέμου, ἕνεκα θρησκευτικῶν διαμαχῶν, ἐπιδρομῶν βαρβάρων, τυχαίων πυρκαϊῶν και ἀσυνειδήτου διαχειρίσεως και κατῆλειας πολυτίμων μοναστηριακῶν βιβλιοθηκῶν ὑπὸ ἀμαθεστάτων και βαναύσων καλογῆρων τοῦ μεσαιῶνος. Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἐχθρῶν τούτων τοῦ ἀθῶου βιβλίου ὑπάρχει και ἄλλο εἶδος βιβλιοκλαστῶν ὄλων διάφορον τῶν προηγουμένων. Καὶ εἶνε οἱ θετοντες βέβηλον χεῖρα ἐπ' αὐτῶν και ἀκρωτηριαζόντες ταῦτα, οὐχὶ ἕνεκα λόγων συστηματικῆς ἐχθρότητος πρὸς τὰ βιβλία ὡς οἱ ἀνωτέρω, ἀλλ' ἐκ παραδόξου και διαφόρου μανίας ἢ ἡλιθιότητος μάλλον, προερχομένης ἐξ ἔρωτος πρὸς τινα μέρη ἢ προσθήκας τῶν βιβλίων, ὡς εἶνε οἱ συλλέκται ἐπικεφαλίδων (frontispices) εἰκονογραφιῶν, ἀφιερώσεων, πρώτων σελίδων, τίτλων, γραμμάτων πεποικιλμένων, σημάτων τυπογραφειῶν, ἀρχαίων ἐξωφύλλων κτλ. Πόσα π. χ. λειτουργικά βιβλία ἔχουσι βλακωδῶς ἀποκοπῆ και ξεσχισθῆ ὑπὸ τῶν ἐραστῶν τῶν ἱστορικῶν τυπογραφικῶν και χαλκογραφικῶν καλλιπισμῶν (fleurons) και τῶν χρωματιστῶν πρωτογραμμάτων, πραγματικῶν βαρβάρων εἰς τοὺς ὁποίους ἔπρεπε ν' ἀπαγορευθῆ οἰαδήποτε μετὰ τῶν βιβλίων σχέσις. Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας Ἐρρίκος Γ', φαίνεται ὅτι καταλέγεται μετὰ τῶν κακοποιῶν τούτων. Ἡ παράδοσις τὸν κατηγορεῖ ὅτι ἀπέκοψεν ἐκ πολλῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων και χειρογράφων μικρογραφίας και ἐξωγραφισμένα γράμματα, ὅπως δι' αὐτῶν κοσμήσῃ μικρὰ παρεκλήσια ἢ διὰ νὰ σχηματίσῃ βωμούς, τὸ παραδειγμά του δὲ τοῦτο, ἀναφέρουσι μερικοὶ ἠκολούθησαν πλείστα προσωπικότητες τῆς αἰῆς του, αἵτινες και ἦσαν οἱ μόνοι κάτοχοι τῆν ἐποχῆν ἐκείνην τοιούτων σπανίων και πολυτελῶν βιβλίων. Ἡ καταστρεπτικὴ δὲ και βλακώδης αὐτὴ συνήθεια τοῦ ἀκρωτηριασμοῦ τῶν εἰκονογραφημένων βιβλίων ὑπῆρχεν ἀκόμη ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα, ὡς βλέπομεν εἰς μίαν ἐπιστολὴν τῆς Δ^ος Αἰασέ, ἣν ἀναφέρει ὁ Ἀλβέρτος Σίμ ἐν σχετικῇ διατριβῇ του:

«Εὐρισκόμεθα ἐδῶ — γράφει — ἐν τῇ μανίᾳ τῆς συνήθειας ν' ἀποκόπτωσι τὰς χρωματιστὰς χαλκογραφίας τῶν βιβλίων... Ὅλοι κόπτον, ἀπὸ τοῦ μεγαλειτέρου μέχρι τοῦ μικροτέρου. Τὰ τεμάχια δὲ ταῦτα τὰ ἐπικολῶσιν ἐπὶ χαρτονίων τὰ ὁποῖα ἐπαλείφουν κατόπιν διὰ βερνικίου και τὰ χρησιμοποιοῦν διὰ παραβλήματα κατὰ

τοῦ ἀνέμου και τῆς θερμάστρας. Ὑπάρχουν βιβλία στοιχίζοντα 200 λίρας και γυναῖκες ἔχουσαι τὴν μανίαν νὰ περικόπτωσι τὰς χαλκογραφίας βιβλίων ἀξίας 100 λιρῶν! Ἐὰν ἐξακολουθήσῃ τοῦτο, θὰ κόψουν και τὰς εἰκόνας τοῦ Ραφαήλου!»

Αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι εἶχον τὸν ὑποδηματοποιὸν Μπάγκφορντ, ὁ ὁποῖος μόνος του ἤξιζε διὰ μίαν λεγεῶνα βιβλιοκλαστῶν. Ὁ Ἰωάννης Μπάγκφορντ, ὅστις ἔζη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17^{ου} αἰῶνος και ὅστις ὑπῆρξεν εἰς τῶν ἰδρυτῶν τῆς Ἀγγλικῆς Ἐταιρείας τῶν Ἀρχαιοφίλων (Société des Antiquaires), ἔπερνοῦσε τὸν καιρὸν του διατρέχων τὰς ἐπαρχίας, μεταβαίνων ἀπὸ βιβλιοθήκης εἰς βιβλιοθήκην και ἀποσπῶν τοὺς τίτλους παντὸς σχήματος σπανίων βιβλίων. Ἐξ αὐτῶν ἐσημαίτιζε συλλογὰς, κατὰ τάξιν τῆς ἐθνικότητος των και τῆς πόλεως ὅπου τὰ εὑρισκον, εἰς τρόπον ὅστε ὁμοῦ με ἀγγελίας, με χειρογράφους σημειώσεις και συναρμολογήσεις παντὸς εἶδους και φύσεως ἐντύπων φύλλων κατῶρθωσε νὰ συμπλήσῃ πλέον τῶν ἑκατῶν τόμων εἰς σχῆμα φύλλου, οἵτινες εὐρίσκονται σήμερον εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον.

Ἐκατὸν τόμοι — ὕψιστε Θεέ! — συνιστάμενοι ἐκ φύλλων ἀποκοπέντων ἐκ τῶν πολυτιμωτέρων ἔργων! Καὶ διὰ τοῦτο οὐχὶ ἄνευ λόγου, ὁ William Blades, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδονται αἱ λεπτομέρειαι αὐταί, συνεπέρανεν ὅτι τοιοῦτοι λυσασσμένοι βιβλιομανεῖς κατὰ τὸν τίτλον τοῦ βιβλιοφίλου τὸν ὁποῖον ἰδιοποιῦνται, πρέπει νὰ καταταχθῶσι μετὰ τῶν ἀσπονδοτέρων ἐχθρῶν τῶν βιβλίων. Ἡ συνήθεια τῆς περικοπῆς τεμαχίων ἐξ ἐφημερίδων, ὠδήγησε μερικοὺς συγγραφείς και δημοσιογράφους νὰ ἐφαρμοζῶσι τὴν ἰδίαν μέθοδον και ἐπὶ τῶν τειχῶν τῶν περιοδικῶν και τῶν σελίδων τῶν βιβλίων των. Μεταξὺ δὲ τούτων συγκαταλέγονται, ὁ Λαμαρτίνος, ὁ Αἰμίλιος Γιωαρδίνος και ὁ Βίκτωρ Φουρνέλ.

Ὁ Κάμιλλος Φαλιονέ, ὅστις εἶχε βιβλιοθήκην ἐκ 50 χιλιάδων σχεδὸν τόμων και ὅστις συνέθιξε νὰ γράφῃ ἐπὶ δελτίων τὰς ἐκ τῶν μελετῶν του ἐξαγομένης παρατηρήσεις του, ἀφῆκε μέγαν ἀριθμὸν ἐκ τῶν δελτίων τούτων, περὶ τὰς 90 χιλιάδας, τὰ ὁποῖα ἐκληροδότησεν εἰς τὸν σφόν φίλον του Zacurme de Sainte-Palaye. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς πείθει τινα — γράφει ὁ Ἀλβέρτος Σίμ — ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ περιλήψεων, παρατηρήσεων ἢ ἀποσπασμάτων χειρογραμμένων, ἀλλὰ περὶ ἀποσπασμάτων πραγματικῶν, σελίδων ἀποσπασθεισῶν. Ὁ δὲ σφὸς βιβλιογράφος Jannet le Jeune (1710-1778) εἶχεν ὡσαύτως τὴν μανίαν, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Γουσταύου Μπρυνέ, νὰ σχηματίζῃ συλλογὰς ἀπὸ συγγραμμάτια και

διατριβάς, συχνάς δὲ ἀπὸ ἀποσπάσματα ἀφαιρούμενα ἀπὸ διάφορα συγγράμματα καὶ ἀναφερόμενα εἰς ὄρισμένον θέμα, τὰ ἔδενεν ὅλα μαζί, προσέθετε ἀπειρίαν σημειώσεων εἰς τὰ περιθώρια καὶ ἐσχημάτιζε συλλογὰς εἰς ἃς ἔδιδε τὸν τίτλον «Ἀνάλεκτα» (Stromates).

Ἄλλὰ καὶ οἱ εἰδικοί ἐκείνοι τεχνῆται, εἰς τοὺς ὁποίους προσφεύγομεν διὰ νὰ περισώσωμεν τὸ βιβλίον ἀπὸ πάσαν ἀπειλομένην φθοράν, οἱ βιβλιοδέται, πολλὰς ἀπέτελεσαν ἐνεργὰ μέλη τῆς συνομοταξίας τῶν ἐχθρῶν τοῦ βιβλίου. Ὁ William Blades, εἰδικῶς, τοὺς ἀναφέρει εἰς περισσότερα τοῦ ἐνὸς κεφάλαια τῆς λίαν ἐνδιαφερούσης μονογραφίας του.

«Α! πόσας καταστροφὰς εἶδομεν — γράφει — αἵτινες δὲν εἶχον ἄλλους δραστὰς εἰμὴ τοὺς βιβλιοδέτας. Ἦμπορεῖ νὰ προσλάβετε οἰονδήποτε αὐστηρὸν ὕψος — ἦμπορεῖ νὰ τοὺς δώσετε ἐγγράφους ὀδηγίας τόσον σαφεῖς καὶ ὄρισμένας, ὥς νὰ ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἰδίας διαθήκης σας — ἦμπορεῖ νὰ τοὺς ὀρκισθῆτε ὅτι δὲν θὰ τοὺς πληρώσετε ἐὰν περικόψουν πέραν τοῦ δέοντος τὸ βιβλίον σας. Τίποτε, εἰς μάτην. Τὸ σύμβολον τῆς πίστεως τοῦ βιβλιοδέτου εἶνε πολὺ μικρόν, διότι ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓν μόνον ἄρθρον, περιλαμβάνον τὰς φοβερὰς λέξεις «Κόψετε τὸ περιθώριον ὅσον ἦμπορεῖτε βαθύτερα!»

Ἄλλοι δίδονται τῶν βιβλίων εἶνε οἱ παντοπῶλαι καὶ καπνοπῶλαι — σημειοὶ δ' Ἀλβέρτος Σιμ — οἱ ὅποιοι διὰ νὰ κατασκευάσουν τὰ σακκίδια καὶ τὰ χωνία τῶν καταξοχίζουσιν ἀνοικτιρμόνως τὰ πολυτιμότερα βιβλία.

Πάντοτε ἐχρηιάσθησαν οἱ παντοπῶλαι χάρτινα χωνία καὶ πάντοτε ἐχρηιάσθησαν οὗτοι βιβλία ἵνα τὰ περιστρέψουν εἰς χωνία — γράφει ὁ βιβλιόφιλος Jacob. Ποῖος ἤξευρε ἐὰν αἱ «Ἱστορίαι» τοῦ Τίτου-Λιβίου καὶ Τακίτου, (διότι ἐκ τῶν 42 βιβλίων τοῦ Τίτου-Λιβίου μόνον 32 ἐσώθησαν καὶ ταῦτα ἐν πολλοῖς ἀτελεῖ), οἱ «Λόγοι» τοῦ Κικέρωνος, αἱ «Τραγωδίαί» τοῦ Ὄβιδίου καὶ τόσα ἄλλα συγγράμματα τῶν ὁποίων κλαίωμεν τὴν ἀπώλειαν, δὲν ἐγένοντο λεία τῶν παντοπωλῶν τοῦ βαρβάρου μεσαιῶνος.

Ἐπίσης φοβεροὶ καταστροφεῖς τῶν βιβλίων ὑπῆρξαν οἱ ράπται καὶ οἱ ὑποδηματοποιοί. Ὁ ἄββας Λεμπέρ, ἀναφέρει ὅτι ὁ ἄββας Δουβεζιέ ντὲ Ὠράν, ὅταν ἐξῆλθε, μετὰ πενταετῆ εἰρκιῆν, τοῦ πύργου τῶν Βιγκενῶν ὅπου τὸν εἶχε κλείσει ὁ Ρισελιὲ ἕνεκα τῆς διαπάλης τῶν λανσενιστῶν, εἰσῆλθεν εἰς ἓν ραφεῖον διὰ νὰ πάρη μέτρον διὰ μίαν ἐνδυμασίαν. Ἐκεῖ παρετήρησεν ὅτι ὁ πτωχὸς τεχνίτης εἶχε κόψει ταινίας, χρησιμοποιούσας ὡς μέτρα, ἀπὸ τὰ «Ἔργα τοῦ ἁγίου Ἀβουστίνου» εἰς μέγα σχῆμα χάρτου, τὰ ὁποῖα ὁ Ρισελιὲ εἶχεν διατάξει νὰ ἀφαιρηθοῦν ἐν τῇ φυλακῇ ἀπὸ τὸν ἀκαμπτον ἐχθρὸν του!

Οἱ δὲ ὑποδηματοποιοὶ διὰ τῆς κατασκευῆς

γυναικείων ὑποδημάτων, ἀναφέρει ὁ βιβλιόφιλος Jacob, κατὰ τὸ διάστημα εἴκοσι πέντε καὶ πλέον ἐτῶν, συνετέλεσαν μίαν τρομακτικὴν ἑκατόμβην ἀρχαίων βιβλίων. Ὁ αὐτὸς δὲ Jacob ἐξακολουθεῖ λέγων ὅτι οἱ ἀρχαιοδίφαι ἐνθυμούνται ἀκόμη τὸν βασιλεῖα τῶν βιβλιοκτόνων Quillet ὅστις εἶχε τὸ κατάστημά του ἐναντι τῆς Μόσχης. Ἐκεῖ ἐν τῷ εργαστηρίῳ του, τῷ ἐν εἶδει ἀντροῦ τοῦ Πολυφήμου, ἐνδεδυμένος ὡς βυρσοδέψης μὲ ἀκονισμένον μαχαίριον εἰς τὴν χεῖρα ἠσχολεῖτο εἰς τὸ ἀπαισιον ἔργον του. Ὅσα βιβλία ἔβλεπεν ὅτι δὲν ἐξητοῦντο ἀπὸ τοὺς πελάτας του τὰ ὑπέβαλλεν εἰς τὸν τρομερώτερον θάνατον, καταξοχίζων καὶ κομματίζων αὐτὰ, καὶ πωλῶν τὸν ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης προερχόμενον χάρτην, ἀναλόγως τῆς ποιότητός του εἰς τοὺς διάφορους ἐπαγγελματίας διὰ σχετικὴν πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν χρῆσιν. Ὁ ἴδιος διηγεῖτο ὅτι ἔτος παρ' ἔτος διήρχοντο τῶν χειρῶν του πλέον τῶν 50 χιλιάδων τόμων τοὺς ὁποίους ἐπεξεργάζετο κατὰ τὴν ἀνωτέρω μέθοδον. Ὁ Θεὸς ἃς ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν του μετὰ τῶν δικαίων!

Ἄλλὰ πόσοι κίνδυνοι εἰς τοὺς ὁποίους κανεῖς δὲν προσέχει δὲν περιβάλλον τὸ ἀτυχὲς βιβλίον! Οἱ γέροντες μανιώδεις ἀναγνώσται, οἱ ροφῶντες διαρκῶς τὸν ταμβάκον τῶν καὶ οἱ ὁποῖοι στυμμένοι ἐπὶ τοῦ βιβλίου ἀφίνου ἐκουσίως νὰ σταῶν ἐπὶ τοῦ βιβλίου παχίαι ἀπὸ τὴν μύτην τῶν σταγόνες ἀποστίλβουσαι καὶ ἐθωδιάζουσαι. Οἱ ἔχοντες τὴν μανίαν νὰ συλλέγωσι διαφόρους ριζὰς καὶ ἀνθύλλια τὰ ὁποῖα φυλάσσουν καὶ συνθλίβουν μετὰ τῶν σελίδων τῶν βιβλίων. Αἱ καλαὶ ἐκεῖναι οἰκοκυραὶ αἱ ὁποῖαι χρειαζόμεναι στερεὸν χάρτην ἵνα σκεπάζουν τὰ ἄγγελα τοῦ βουτύρου ἀρπάζουν τὸ πρῶτον βιβλίον τοῦ ὁποῖου τὰς σελίδας μεταβάλλουν εἰς καλύμματα. Καὶ αἱ θαυμασταὶ μητέρες, αἱ ὁποῖαι διὰ νὰ δώσουν ἑνασχόλησιν ἢ νὰ διασκεδάσουν τὰ μικρὰ τῶν καὶ νὰ ἔχουν τὴν ἡσυχίαν τῶν, τοὺς δίδουν «χρωματισταὶς εἰκόνας» — ἀρχαίους τοίμους βιβλίων δηλαδὴ μὲ θαυμασίας ξυλογραφίας καὶ πολυτελεῖς προμετωπίδας. «Ἔτσι ἡσυχάζουν λιγὰν. Δὲν κάνουν θόρυβον τὰ χαριτωμένα τους! Περνοῦν τὴν ὥρα τους τόσο εὐχάριστα!»

«Α! αἱ γυναῖκες! Γενικῶς, ἄλλως τε, οἱ βιβλιογράφοι δὲν ἔπαισαν νὰ φαίνωνται περισσότερον ἢ αὐστηροὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰς γυναῖκας καὶ τὰς ἐθεώρησαν πάντοτε ὡς ἀπὸ ὀρμεμφύτου τρομερὰς καὶ ἀνηλεεῖς ἐχθρὰς τῶν βιβλίων.

Ὁ Richard de Bury, πρῶτος, ὅστις δύναται νὰ θεωρηθῆ ὁ ἀρχαιότερος τῶν βιβλιογράφων καὶ πατὴρ τῆς βιβλιογραφίας γράφει: «Μόλις τὸ ζῶον τοῦτο — εἶνε τὸ ἄβρον ἐπίθετον μὲ τὸ ὁποῖον ὁ ἐπιφανὴς ἐπίσκοπος τοῦ Δούργαν καὶ μέγας καγκελάριος τῆς Ἀγγλίας στολίζει τὸ

ὄφραϊον φύλον — πάντοτε ἐπιβλαβὲς εἰς τὰς μελέτας μας, πάντοτε ἀδιάλλακτον, ἀνακαλύψῃ τὴν γωνίαν ὅπου εἴμεθα κρυμμένοι, ἔρχεται νὰ μᾶς ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν σπουδὴν μᾶς καὶ ἀρχίζει νὰ μᾶς ἐπιτιμᾷ μὲ τὰς μᾶλλον δηλητηριώδεις λέξεις. Μᾶς ὑποδεικνύει ὅτι ἀπασχολοῦμεν ἀνωφελῶς τὰ ἐπιπλά τῆς οἰκίας, ὅτι εἴμεθα ἀνεπίδεκτοι εἰς πάσαν ὑπηρεσίαν τῆς οἰκιακῆς οικονομίας, καὶ ἐκφράζει τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἦτο ἀφελιμώτερον νὰ ἀσχολοῦμεθα δι' ἓν πολύτιμον γυναικεῖον καπέλλο, διὰ μεταξωτὰ, διὰ κεντήματα, διὰ τίποτε γουναριά, διὰ τὴν τελευταίαν μόδαν.

«Αἱ βιβλιόφιλοι γυναῖκες! . . . ἀνακράζει ὁ Ὀκτάβιος Οὐζάν. Δὲν ἤξευρα δύο ἄλλας λέξεις αἵτινες νὰ γρονθοκοπῶνται περισσότερον ὅταν εὐρεθῶσι μαζί εἰς τὸ ἡμέτερον κοινωνικὸν περιβάλλον, δὲν ἦμπορῶ νὰ ἐννοήσω ὑποκριτικώτερον συνάφειαν, δξυμωρότερον σχῆμα. Ἡ γυνὴ καὶ ἡ βιβλιοφιλία ζῶσιν εἰς τοὺς ἀντίποδας, καὶ, ἐκτὸς ἐξαιρέσεων σπανιωτάτων, νομίζω ὅτι δὲν ὑπάρχει καμία συμπάθεια βαθεῖα καὶ εἰλικρινῆς μετὰ γυναικὸς καὶ βιβλίου. . . . Ὁ Παῦλος Ἐδὲλ γράφει ἐπίσης ἐν τινὶ μελέτῃ του ὅτι «αἱ συλλογαὶ (τῶν βιβλίων ἰδιαίτερος) ἔχον πάντοτε ὡς συνωμότηδας ἐχθρὰς τὰς ἀγαπητὰς συντρόφους μας». . . . «Ὁ πρὸς τὰ βιβλία ἔρως εἶνε δαίγμα λεπτότητος, ἦτις ὁμοῦ διακρίνει μόνον τὸν ἄνδρα» αἱ γυναῖκες κατὰ τὸ πλεῖστον δὲν τὴν ἐννοοῦν», γράφει ὁ Πορέλ.

Αἱ καρφίδες τῶν μαλλίων τῶν γυναικῶν εἶνε, κατὰ τὸ λέγειν βιβλιογράφων τινῶν, τὸ σύνθημα χαρτομάχαιρον αὐτῶν, ὅταν δὲν προτιμῶσι πρὸς τοῦτο τὸ λεπτόν καὶ ἄβρον δακτυλάκι τῶν μὲ τὸ ὁποῖον μεταβάλλουν τὰς ἄκρας τῶν σελίδων εἰς πριόνια. Εἰς τὸ «Magasin Pittoresque» τοῦ 1875 ἀναγινώσκουμεν ὀλοκλήρους σελίδας, αἵτινες μᾶς ἐξορκίζουν νὰ μὴ ἐμπιστευώμεθα τὸ στίσιμον τῶν σελίδων τῶν βιβλίων, «πρᾶγμα τόσον ἀπλοῦν κατ' ἐπιφάνειαν, ἀλλὰ τόσον λεπτόν ἐν τῇ πραγματικότητι, εἰς τὸ μικροῦλι ἐκεῖνο χέρι, τὸ ὑπέροχον διὰ κεντήματα καὶ τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζει ἀνταγωνιστὴν εἰς οἰανδήποτε κομψὴν ἐργασίαν. . . .

Ἡ μόδα τοῦ βοστρυχώματος τῆς γυναικείας κόμης διὰ μικρὸν χάρτινον, νομίζω ὅτι εἶνε ἄλλογον ἀπερχομένη, ἀλλ' ὅταν ἦτο εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς, τὰ καυμένα τὰ βιβλία μὲ πόσας ὄφραϊας σιληρὰς δὲν ἔκαμαν πικρὰς γνωριμίας!

«Ἐχομεν ἀνὰ χεῖρας — γράφει ὁ Ἄλκάν ὁ πρεσβύτερος — ἐν ὄφραϊον βιβλίον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔκοψαν σελίδας διὰ νὰ τὰς μεταχειρισθοῦν διὰ βοστρυχώσιν τῆς κόμης. Αἱ γυναῖκες πρὸ πάντων εἶνε αἱ δῆμοι τῶν βιβλίων. (Ὑπάρχουν μερικά ἐξαιρέσεις)».

Πράγματι ὑπάρχουν ἐξαιρέσεις καὶ ἀναφερόμεν ὡς ὑπόδειγμα γυναικῶν βιβλιοφίλων τὴν

Ἰσαβέλλαν τῆς Βαυαρίας, τὴν Ἄνναν τὴν Βρετανίαν, τὴν Αἰκατερίνην τῶν Μεδίκων, τὴν μαρκησίαν Πομπαδούρ, τὴν κόμησσαν δὲ Βερύ, τὴν ὑποκόμησσαν δὲ Νοαίγ, τὰς δουκίσσας δὲ Ραγούζ καὶ δὲ Μονσύ, τὴν δεσποινίδα Δόν, καὶ τὴν δεσποινίδα Μαρίαν Πελλεσὲ πρὸ παντός, εἰς τὴν ὁποῖαν διὰ τὰς ἐξαιρέτους ἐργασίας τῆς ἐπὶ τῶν ἀρχετύπων, ἀπενεμήθη ὁ τίτλος — τὸν ὁποῖον καμία γυνὴ δὲν ἔφερε — τοῦ ἐπιτίμου βιβλιοθηκαρίου τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Γαλλίας.

Ἐν τούτοις προχωροῦμεν εἰς τὸ κατηγορητήριον τῶν ὄφραϊων (γιατὶ ὄχι καὶ ἀσχημῶν;) ἀπογόνων τῆς Ἐδας.

Ὁ Ἄλκάν ὁ πρεσβύτερος ἐν τῷ βιβλίῳ του «Τὰ βιβλία καὶ οἱ ἐχθροὶ τῶν» γράφει τὰ ἑξῆς: «Ἀναγινώσκουμεν, εἰς ἓν τομιδίον, θαυμασίως τυπωμένον ὑπὸ τοῦ Πιτρά τοῦ πρεσβυτέρου εἰς Λυὸν τῷ 1879, ὑπὸ τὸν τίτλον οἱ «Ἐχθροὶ τῶν βιβλίων» ὑπὸ ἐνὸς βιβλιοφίλου τὰ ἀδύλυνθα:

«Γνωρίζω ἓνα βιβλιόφιλον, ὅστις ἀφοῦ ἀπέκτησε, μετὰ μακροχρονίους ἀγῶνας καὶ ἀναζητήσεις ἐν βιβλίον τὸ ὁποῖον ἐπεθύμει, εἶχε τὴν ἀφροσύνην νὰ τὸ ἀφήσῃ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν, εἰσελθὼν κατὰ τύχην ἐν τῷ γραφεῖῳ του, εὔρε τὴν γυναῖκα του ἀπασχολημένην εἰς τὸ νὰ κόπτῃ τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου τούτου διὰ νὰ τὰ χρησιμοποίησῃ διὰ τὰ φριζέ της».

Ὁ κ. Ρενὲ Βαλλερὸν-Ραδό, ἐν τῷ προοιμίῳ του τῆς ἀνατυπώσεως τοῦ «Βιβλιομανθῶς» τοῦ Καρόλου Ναδιέ, ὑπὸ τὸν τίτλον «Γυναῖκες καὶ βιβλία», ὡς ἑξῆς γράφει:

« . . . Ὑπάρχει εἰς ἐχθρὸς ἐπικινδυνότερος ἀκόμη (ἀπὸ τὸ πῦρ, τὸ ὕδωρ, τὸ φωταέριον κτλ.) ὁ πλέον δύσκολος νὰ νικηθῆ, ἐχθρὸς ἐν πάσῃ ἡμέρᾳ, ἐν πάσῃ ὥρᾳ, ἀναμολχέων παντοῦ, ἀποφασισμένος νὰ κηρύξῃ πάντα πόλεμον ἢ νὰ μηχανευθῆ πάσαν πανουργίαν: ἡ γυνή.

«Ἐκτὸς σπανίων ἐξαιρέσεων, αἱ γυναῖκες εἶνε ἀντιβιβλιόφιλοι. Ἐνα βιβλίον, δὲν εἶνε δι' αὐτὰς ἢ μία ἐφημερίς τὸ διπλῶνον ὅπως τύχη, τὸ τσαλακώνουν, τὸ τοποθετοῦν ἀνοικτὸ ἀνάποδα ἐπὶ τῆς τραπέζης. Χρειαζονται ἓνα χαρτομάχαιρον; Παίρνουν ἓνα ἐπισκεπτήριον, μίαν καρφίτσαν, μάλιστα μίαν φουρκέταν. Πρόκειται περὶ σπανίων βιβλίων; Τὸ μικρότερον bibelot τὰς ἐνδιαφέρει περισσότερον ἢ ὅλα αἱ πρῶται ἐκδόσεις. Προτιμῶσιν ἓνα κομμάτι κορδέλλας ἀπὸ τὸ πλέον ὄφραϊότερον δεμένον βιβλίον. . . Ὁ καλλίτερος τῶν συζύγων ἦμπορεῖ νὰ δώσῃ τὸ κλειδί τοῦ χρηματοκιβωτίου του εἰς τὴν γυναῖκα του, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ δώσῃ ποτὲ τὸ κλειδί τῆς βιβλιοθήκης του. Δὲν πρέπει ποτὲ νὰ ἀφίνωμεν μίαν γυναῖκα μόνην μὲ ἓνα βιβλίον. — Αὐταὶ πρέπει νὰ εἶνε αἱ ἀρχαῖ ὄλων σχεδὸν τῶν βιβλιοφίλων συζύγων».

Και αν αὐταί εἶνε αἱ γνώμαι καὶ σκέψεις τῶν Γάλλων βιβλιογράφων καὶ βιβλιοφίλων περὶ τῶν γυναικῶν των, νομίζω ὅτι καὶ διὰ τὰς Ἑλληνίδας μας τὰ αὐτὰ δύνανται νὰ λεχθῶσι, — χωρὶς φόβον καὶ ἄνευ πάθους!

Εἶδατε ποτὲ τὴν σύζυγόν σας, τὴν θυγατέρα σας, τὴν ἀδελφὴν σας, τὴν ὑπερήτριάν σας νὰ στηρίζῃ τὸ χαλὸ πόδι τῆς τραπέζης μὲ κανένα μικρὸ κομψὸ βιβλιαράκι τὸ ὁποῖον νὰ μυρῖξῃ ἀκόμη τυπογραφικὴν μελάνην; Εἶδατε νὰ σβύνη τὸ κερὶ μὲ ἓνα καλοδεμένον τόμον, νὰ σκεπάζῃ τὸ κανάτι τοῦ νεροῦ, ἢ τὸ φλυτζάνι τοῦ καφέ σας; Ὅταν ἐτοποθετήθησαν μερικὰ βιβλία σας εἰς τὴν βιβλιοθήκην σας ἀπὸ γυναικίον χερί, τὰ εὑρετε κατόπιν ὁρθῶς τοποθετημένα; Ἀμφιβάλλω πάντοτε θὰ εἶνε ἀνάποδα. Εἶδατε ποτὲ εἰς τὰς κομψὰς αἰθούσας, αἱ ὁποῖαι μὲ τόσην φιλοκαλίαν ἔχουν διατεθῆ ἀπὸ τὸ ἄβροδν χερί τῆς οἰκοδεσποίνης, ἔστω καὶ εἰς τὴν τελευταίαν ἄκρην, καμίαν ἐταξέραν μὲ ἓνα-δύο βιβλιαράκια; Ποτὲ ἢ σπανίως. Θὰ εὑρετε ὡραία ἀνθοδοχεῖα, πολυτελῆ ἐκ πορσελάνης κομψοτεχνήματα, σινικά εἰδώλια. Βιβλία ποτὲ. Ὁ πρόοδος! Τί τὰ θέλετε; Αἱ νέαι γυναῖκες δὲν ἀγαποῦν τὰ βιβλία διότι δὲν ἀναγινώσκουν, καὶ πράγμα τρομερὸν, φεῦ! ἐκείναι αἱ ὁποῖαι ἀναγινώσκουν καὶ τὰ ἀγαποῦν ἀκόμη ὀλίγον... γράφουν.

Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν μας εἰς χιλιάδας ἀριθμοῦνται οἱ ἐχθροὶ καὶ διώκται τοῦ βιβλίου, εἴτε ἀπὸ σκοποῦ, εἴτε ἀπὸ ἀμαθείας. Εἰς τὰ δάκτυλα μετροῦνται οἱ βιβλιόφιλοι Ἑλληνες, οἱ ἀγαπῶντες τὸ βιβλίον πραγματικῶς, οἱ ἐννοοῦντες τὴν ἀξίαν του, τὸν σκοπὸν του, τὴν ἐπίδρασίν του.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀτυχῶς δὲν ἐσυνήθισαν ν' ἀναγινώσκουν καὶ ὡς ἐκ τούτου τὸ βιβλίον δὲν ἔχει φίλους. Ἐδῶ ὁμιλοῦμεν πολὺ, ἢ δὲ ἀνάγκωσι χρειάζεται σκέψιν καὶ ἢ σκέψις ἀπαιτεῖ σιωπὴν.

Πολλὰ εἶνε τὰ παραδείγματα τῆς περιφρονησεως τῶν βιβλίων ἐνταῦθα καὶ ἂν ἤθελέ τις ν' ἀναφέρῃ παραδείγματα ἐγκαταλείψεως καὶ διωγμοῦ τοῦ βιβλίου, ἔπρεπε νὰ γράψῃ ἰδιαιτέραν μελέτην εἰς τὴν ὁποίαν νὰ καταδικάσῃ

πρῶτον τὸ ἐπίσημον Κράτος τὸ ὁποῖον ἔχει ἀφίσει εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὴν τύχην των ὄλας τὰς δημοσίας καὶ μοναστηριακὰς βιβλιοθήκας τῆς Ἑλλάδος.

Εἶνε ἀλήθεια φοβερὸν, ὅτι ὑπάρχουν τόσοι ἐχθροὶ ἐργαζόμενοι διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν προιόντων τῆς φιλολογίας καὶ ὅτι οἱ ἐχθροὶ οὗτοι δύνανται νὰ ἐπιτελῶσι τόσον ἡσυχῶς τὸ ἔργον των. Ἐνα παλαιὸν βιβλίον εἶνε ἱερὸν φορτίον τὸ ὁποῖον ἓνας κάτοχος ἢ ἓνας φύλαξ εὐσυνειδήτος ὀφείλει νὰ τὸ προσέχη ὅπως ὁ πατὴρ τὸ τέκνον του. Ἐνα παλαιὸν βιβλίον ἀδιάφορον τί πραγματευόμενον καὶ τοῦ ὁποῖου τὸ περιχόμενον ἔχει μεγάλην ἢ μικρὰν ἀξίαν, ἀποτελεῖ μέρος τῆς Ἑθνικῆς ἱστορίας τοῦ τόπου περὶ οὗ ὁμιλεῖ. Δυνάμεθα νὰ τὸ ἀναπαραγάγωμεν ἐν πανομοιότητι, ἀλλὰ ποτὲ δὲν θὰ ἔχωμεν αὐτὸ τοῦτο τὸ πρωτότυπον. Εἶνε ἱστορικὸν ἔγγραφο καὶ πρέπει νὰ φυλάσσεται μὲ πολλήν, μὲ μεγάλην ἐπιμέλειαν.

Δὲν ἀναφέρομεν ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἢ ἀναισθησία καθιστᾷ ἀδιαφόρους πρὸς τοὺς θησαυροὺς τῶν προγόνων των, ἐκείνους τῶν ὁποίων τὸ αἷμα δὲν ζωογονεῖται ἢ μόνον ὅταν ὁμιλοῦν δι' ἐρωτικὰς κατακτήσεις ἢ περὶ τῆς τιμῆς τοῦ συναλλάγματος. Δι' αὐτοὺς οἰαδήποτε ὦρα μονώσεως καὶ ἡσυχίας εἶνε πληκτικὴ ἀηδία, καὶ ἢ συντροφία οἰουδήποτε εἶνε προτιμότερα τῆς συντροφίας τὴν ὁποίαν τοῖς παρέχει ὁ ἑαυτὸς των. Πόσον μεγάλα εἶνε ἢ ἡσυχος εὐχαρίστησις καὶ ἢ ἀπαιτουμένη τροφή τοῦ πνεύματος τὰς ὁποίας δὲν ἐδοκίμασαν οἱ ἄνθρωποι αὐτοί.

Ἐνας ἑκατομμυριοῦχος θὰ ἠύξανε τὰς καθημερινὰς ἡδονὰς του ἑκατονταπλασίως, ἐὰν ἦτο βιβλιόφιλος ὑπὸ τὴν εὐρείαν σημασίαν τῆς λέξεως. Ὁ ἐργαζόμενος ἄνθρωπος, ὁ ἀγαπῶν τὸ βιβλίον, ὅστις ἠγωνίσθη δλόκληρον τὴν ἡμέραν κατὰ τῶν ἀντιδράσεων καὶ τῶν τρικυμιῶν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος τῆς ζωῆς, εὐρίσκει τὴν ἐσπέραν μίαν στιγμὴν ἡσυχίας ὅταν εἰσερχεται εἰς τὸ «Ἱερόν» του, ὅπου κάθε ἀντικείμενον φαίνεται ὡς νὰ τῷ εὐχεται τὸ «καλῶς ἦλθε» ὅπου κάθε βιβλίον εἶνε καὶ ἓνας πιστὸς φίλος του.

ΔΗΜ. Κ. ΜΑΡΓΑΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

ΕΥΓΙΝΗΜΑ ΤΗΣ ΑΝΘΙΣΤΙΝ ΥΠΟ Β. ΤΣΙΑΡΑΚΗ

Η ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Ὅταν, πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν, διεδόθη εἰς τοὺς καλλιτεχνικοὺς κύκλους ὅτι ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ τῆς Βενετίας ἀπεφάσισε νὰ ὀργανώσῃ διεθνή, ἀνά διετίαν, ἐκθεσιν τῆς συγχρόνου τέχνης, — πόσα δυσπιστίαι καὶ ἀμφισβόλαι διὰ τὴν ἐπιτυχίαν! Ἐκθεσιν συγχρόνου τέχνης εἰς τὴν Βενετίαν, εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Βελλίνη καὶ τοῦ Καρπάτσιου, τοῦ Τιντορέτου καὶ τοῦ Βερονέζη, τοῦ Γκουάρδη καὶ τοῦ Τιεπόλο, αὐτὸ ἐφάνη πράγμα ἀδύνατον, τρέλλα, εἰς μερικὸν μάλιστα ἔκαμε τὴν ἐντύπωσιν βλασφημίας.

Καὶ ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα διέψευσε τὰς προβλέψεις, καὶ ὅλοι ὅσοι ἀγαποῦν τὴν τέχνην ἔμειναν καὶ μένουσιν ἐνθουσιασμένοι. Ἀλλὰ, πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι, ἀπὸ τὴν πρώτην ἀρχήν, δὲν παρελείφθη τίποτε διὰ νὰ ἐκβιασθῇ ἢ ἐπιτυχία, τίποτε κατόπιν διὰ νὰ διατηρηθῇ καὶ ναῦξησις. Ἐξέλεξαν τόπον διὰ τὴν ἐκθεσιν, ἓνα ἀπὸ τοὺς θερμότερους τῆς Βενετίας — τοὺς Κήπους τῆς μεσοδρομῆς τοῦ Λίδου, τὴν ὅσιν ἐκείνην τῆς πρασινάδας εἰς τὸ μαρμαρίνον τοπίον, ὅπου κατὰ τὴν εὐμορφὴν φράσιν τοῦ Μωρίς Μπαρρέτ σέρνεται ἀκατάπαντα, «ὁ μετέωρος ἀναστεναγμὸς, ἢ φιλήδονη θλιβερότης, ὅπου μέσα αἰώνια λιγοθυμᾷ ἢ Βενετία». Μέσ' ἀπὸ τὰ δένδρα, τὸ νερὸ τῆς λιμνοθάλασσης λαμπυρίζει, καὶ βλέπει

νὰ λαμποκοπᾷ ἐκεῖ κάτω, στὸν ἀέρα τὸν σιντεφρένιο, ἢ θαυμασία σκηνογραφία τοῦ μώλου τῶν Σκλαβούνων, πού ἔχει κορώνα τῆς τοῦς θαμποασημένους τρούλλους τοῦ Ἁγίου Μάρκου...

Αἱ αἰθούσαι τοῦ μεγάρου τῶν Κήπων εἶναι φωτειναί, μὲ ἀρμονικὰς διαστάσεις, ὄχι πολὺ μεγάλες, οὔτε παραπολύ ὑψηλές, λογικὰ — καὶ ὅμως τόσον ἀπρόοπτα, ὅσον ἀρκεῖ διὰ νὰ φαιερθῇ κάθε μονοτονία ἀπὸ τὸν περίπατον πού κάμνει ὁ ἐπισκέπτης ἐκεῖ μέσα — περικυκλῶνουν τὴν μεγάλην τιμητικὴν αἴθουσαν, ὅπου φθάνει κανεὶς ἀφοῦ περάσῃ τὴν διαγωνιστὴν αἴθουσαν τοῦ τρούλλου, ἔμπρὸς ἀπὸ τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ἓνας διάδρομος.

Ἡ ἰδέα τῆς συγχωνεύσεως τῶν τεχνῶν, τῆς κυρίας τέχνης μὲ τὴν διακοσμητικὴν, ἐμελλε νὰ πραγματοποιηθῇ εἰς τὰς ἐκθέσεις τῆς Βενετίας. Ἐκάστη αἴθουσα — ἔλεγε τὸ πρόγραμμα τῶν ὀργανωτῶν τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1903 — θὰ ἔχη τὴν ὄψιν μικρῶς πινακοθήκης ταξιδιτημένης ἀπὸ νοήμονα φιλότεχνον, πού ὄχι μόνον γνωρίζει ἀριστα πῶς νὰ συλλέγῃ ὡραία πράγματα, ἀλλὰ φιλοδοξεῖ καὶ ὡραία νὰ τὰ παρουσιάσῃ καὶ νὰ περναῖ εὐχάριστα μὲ τὴν φιλικὴν συντροφίαν των. Αἱ κομματιασμέναι καὶ ἀντιφατικῆς ἐντυπώσεις πού πνίγουν σήμερον τὸν ἐπισκέ-

ΕΚΘ. ΒΕΝΕΤΙΑΣ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΚΟΜΗΣΗΣ ΜΟΡΟΖΙΝΗ, ΥΠΟ ΔΑΙΝΟ ΣΕΒΑΣΤΙΚΟ

πτην μιᾶς καλλιτεχνικῆς ἐκθέσεως καὶ τὸν ὑποβάλλον εἰς κοπιαστικὴν ἐργασίαν προσανατολισμοῦ καὶ ἐκλογῆς, θάνατικα σταθῶν μ' εὐρύτερον καὶ ἡρεμώτερον δῶμα, μ' ἓνα ἁρμονικὸν ρυθμὸν σχημάτων καὶ χρωμάτων, ποὺ θάναπαύουν τὸν ὀφθαλμὸν καὶ θὰ διαθέτουν εὐκολώτερα τὸ πνεῦμα εἰς τὴν γαλήνην τῆς παρατηρήσεως. Ἄν αἱ ἐκθέσεις ἔχουν γεννήσει τὴν ἀπειθάρχητην ἐκείνην μεταοδοξίαν τοῦ ἀτομικοῦ ἔργου, ἂν ἔχουν ἐπίσης ἐνθαρρύνει εἰς τοὺς καλλιτέχνους τὴν κατὴν ἕξιν νὰ κάμνουν «τὴν εἰκόνα γιὰ τὴν εἰκόνα, τὸ ἄγαλμα γιὰ τὸ ἄγαλμα», ἢ νὰ ταξιθέτῃς τῶν ἐκθέσεων μᾶς θὰ συντελέσῃ ἴσως νὰ μετριάσῃ τὸ ἀπειθάρχητον αὐτὸ, διότι οἱ καλλιτέχναι θάρχισουν νὰ φροντίζουν περισσότερο διὰ τὴν ἁρμονίαν τῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ ζωγραφικοῦ ἢ γλυπτικοῦ

ἔργου καὶ τῶν εἰκόνων καὶ λοιπῶν ἀντικειμένων ποὺ θὰ τὰ περιβάλλουν, — ἁρμονίαν ποὺ θὰ ἔλθῃ ἡμέρα ὅπου θὰ γνωρίσουν ὅλα τῆς τὰ καλά...».

Τὸ ἄρκετὰ πολὺπλοκὸν καὶ δύσκολον αὐτὸ πρόγραμμα ἐπεδίωξαν νὰ ἐφαρμόσουν αἱ ἐκθέσεις τῆς Βενετίας, αἵτινες τριπλοῦν εἶχαν σκοπὸν: νὰ ἐπιδείξουν εἰς τὸ κοινὸν τὰ ὀφαιότερα καὶ χαρακτηριστικώτερα δείγματα τῆς συγχρόνου καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς· νὰ ἐξευγενίσουν καὶ ἀναπτύξουν τὴν αἰσθητικὴν μόρφωσιν τοῦ κοινοῦ· νὰ δημιουργήσουν νέαν σημαντικὴν ἀγορὰν καλλιτεχνικῶν ἔργων. Καὶ ὁ τριπλοῦς αὐτὸς σκοπὸς ἐπέτυχε: τὰ περιφανέστερα ὀνόματα τῆς συγχρόνου τέχνης ἔστειλαν ἐκθέματα· πλήθος μελετῶν καὶ κριτικῶν ἀναλύσεων, καὶ ἐμπαθοῦς ἀκόμη πολεμικῆς, ἐπὶ τῆς συγχρόνου καλλιτεχνικῆς παραγωγῆς, ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ τὰ 1895· ἀπὸ δὲ τὸ ἔτος ἐκεῖνο μέχρι τοῦ 1907, αἱ πωλήσεις ἔργων, διὰ τῶν ἑπτὰ βενετικῶν ἐκθέσεων, ἀνῆλθον εἰς τὸ ἀξιοθέβαστον ποσὸν τῶν 3,043,509 φράγκων. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι μεγάλη ἦτο ἡ ἐπιρροὴ τῶν ἐκθέσεων ἐπὶ τῆς καλαισθησίας τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν καλλιτεχνῶν τῆς Ἰταλίας. Ὡς ἐκ τῆς γεωγραφικῆς θέσεώς της, ἡ Ἰταλία εὐρίσκειτο κάπως ἀποξενωμένη ἀπὸ τὴν μεγάλην καλλιτεχνικὴν κίνησιν ποὺ διακλαδώνεται ἀπὸ τὸ Βερολῖνον εἰς τὸ Λονδῖνον, διὰ Παρισίων, καὶ ἀπὸ τὸ Παρίσι εἰς τὸ Ἄμστερδαμ, διὰ Βρυξελλῶν. Τῆς ἔλειπαν αἱ πηγαὶ τῶν πληροφοριῶν, ἔμενε παραπολὸν ἀπόμειρα, ἔξουσε παραπολὸν ἀποκλειστικὰ εἰς βᾶρος τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ τῶν περασμένων μεγαλείων της. Ἡ γενναία ἀμίλλα ποὺ δημιουργεῖται σήμερον μεταξὺ τῶν καλλιτεχνῶν ἀπὸ τὸν συγχρωτισμὸν εἰς τὰς αἰθούσας τῶν μεγάλων διεθνῶν ἐκθέσεων, τὸ νέον θάρρος ποὺ παίρνουν ἀπὸ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῶν φιλοτέχνων καὶ τῆς κριτικῆς, τὰ σημεῖα τῆς συγκρίσεως ποὺ εὐκολώτερον τότε δύναται νὰ καθορίζουν μεταξὺ τῶν ἰδικῶν τῶν ἰδανικῶν καὶ τῶν ἰδανικῶν τῶν συνεκτετῶν, τὸ ἠθικὸν κέρδος ποὺ συνάγουν μεταφουτενόμενοι ἕξαφνα εἰς περιβάλλον διαφορετικῶν ἀπὸ τὸ ἰδικὸν των, — ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὰς ἐκθέσεις τῆς Βενετίας ἐδόθησαν εἰς τοὺς Ἰταλοὺς καλλιτέχνους. Καὶ συγχρόνως συντελεῖτο ἡ μόρφωσις τοῦ κοινοῦ, ποὺ ἦτο ἄρκετὰ ἀδιάφορον πρὸς τὰ πράγματα τῆς συγχρόνου τέχνης, — μὲ ἀδιαφορίαν δικαιολογούμενην ἀπὸ τὴν θαυμαστὴν καὶ ἀνεξάντλητον πληθῶραν τῶν καθιερωμένων ἀριστουργημάτων, μέσα εἰς τὴν ὁποίαν ζῆ ὁ Ἰταλικὸς λαός...

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον διοργανώθη καὶ παρουσιάσθη ἡ ἐφετεινὴ 81 ἐκθεσις τῆς Βενετίας, ἀποδεικνύει πόσον κνηγοῦν τὸ νέον καὶ τὸ πρωτότυπον οἱ ὀργανωταὶ της. Κατὰ τὸ

1907, τὸ μέγαρον ἦτο χωρισμένον εἰς 34 αἰθούσας, ἀπὸ τὰς ὁποίας 11 διὰ τὰ ὀκτώ ἕνα ἔθνη ποὺ ἔστειλαν ἐκθέματα, 12 διὰ τὰς διαφόρους ἰταλικὰς ζῶνας· ἕξ ἦσαν διεθνεῖς αἰθούσαι, καὶ δύο προωρισμέναι διὰ τοὺς «Ὀνειροπόλους Καλλιτέχνους». Ἐφέτος ὁμως, ἀντὶ αἰθουσῶν κοινῶν διὰ τοὺς ἐκθέτας ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔθνους, ὑπῆρχον ἀτομικαί, οὕτως εἰπεῖν, αἰθούσαι κατ' ἔθνη· διότι ἡ ἐπιτροπὴ τῆς ἐκθέσεως ἔκρινε καλὸν νὰ καλέσῃ ἀπὸ ἓνα μόνον καλλιτέχνην ἀπὸ κάθε ἕξ ἔθνη χωρὴν νὰ στείλῃ ἔργα του. Οὕτω τὴν Γαλλίαν ἀντιπροσωπεύει ὁ Albert Besnard, ὁ Peter Severin Kroyer τὴν Νορβηγίαν, ὁ Φράντς Στοκκ τὴν Γερμανίαν, ὁ Anders Zorn τὴν Σουηδίαν. Κατέχει ὁ καθένας τῶν χωριστῶν αἰθουσῶν, εἰς τρόπον ὥστε ὁ θεατὴς δύναται νὰ σχηματίσῃ πλήρη ἢ σχεδὸν πλήρη ἰδέαν διὰ τὸ ἄλαντον, τὴν τέχνην καὶ τὸ ἔργον τῶν μεγάλων αὐτῶν καλλιτεχνῶν τῆς ἐποχῆς μας. Ἐπειτα ἔρχονται ἕξ διεθνεῖς αἰθούσαι καὶ δύο εἰδικῶς διὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς καλλιτέχνους. Εἰς τὰς λοιπὰς εἶναι ἐνθρονισμένοι οἱ Ἰταλοὶ — μὲ θέσεις χωριστάς, ἀτομικὰς ὅσον τὸ δυνατόν καὶ αὐτοί...

Εἰσερχόμενοι, ἄς ρίψωμεν ἓνα βλέμμα προσεκτικὸν εἰς τὰς τοιχογραφίας μὲ τὰς ὁποίας ὁ ζωγράφος Γαλιλαῖος Chini ἐστόλισε τὸν τρούλλον τῆς πρώτης πρὸς τὴν εἰσοδὸν αἰθούσης. Μέσα εἰς ἁρμονίας χρωματισμῶν ἐξόχως λαμπρῶν, ὅπου κυριαρχοῦν τὰ κρᾶνὰ καὶ τὰ χρυσὰ, ποὺ δίδουν εἰς τοὺς τομεῖς τοῦ ὀκταγωνικοῦ ἐκείνου θόλου, τὴν ἐπιδεικτικὴν λαμπρότητα κάποιων κυπέλλων ἀπὸ ψηφιδωτῶν μίλλτους (cloisonnés) τῆς Μοσχοῦνης Ἀνατολῆς, ὁ τεχνίτης ἐσυμβόλισε, τὴν ἠρωϊκὴν, τὴν μυστικωπαθῆ καὶ τὴν ἡδονιστικὴν ἱστορίαν τῆς Τέχνης. Εἶναι ἐκεῖ πρῶτον ἡ Γένεσις τῆς Τέχνης: ἡ Ὁραιότης, φερομένη ὑπὸ τῶν Μουσῶν καὶ ὀδηγομένη ὑπὸ τοῦ Ἐρωτος βαίνει πρὸς τὸν ἄνθρωπον· ἔπειτα αἱ Πρωτόγονοι Τέχναι, ἡ Αἴγυπτος, ἡ Βαβυλών, ἡ Ἀσσυρία· κατόπιν ἔρχονται ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἰταλία, ἡ Βυζαντινὴ Τέχνη, Ἄπὸ τὸν Μεσαίωνα ἕως τὴν Ἀναγέννησιν, ὁ Μιχαηλ-ἄγγελος, ἡ Βασιλεία τοῦ Ἀρνούθμου, ὁ Νεώτερος Πολιτισμὸς, ὅπου βλέπει κανεὶς νὰ προσωποποιοῦνται αἱ σύγχρονοι ἐνέργειαι ποὺ ἐμπνέουν τὸν τεχνίτην καὶ τὸν χειροτέχνην, μέσα εἰς τὸ ἐκθαμβωτικὸν φῶς τῆς ἐπιστήμης ὅπου

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΕΡΩΤΟΣ, ΥΠΟ Ε. ΤΙΤΟ

τά ἄλογα τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου ὁμοῦν εἰς τὴν κατὰ τὴν τῶν μέλλοντος. Ἡ προσπάθεια τοῦ Κίνη εἶναι ἀξία πάσης τιμῆς· μαρτυρεῖ χαρίσματα διακοσμητικῆς δημιουργίας διόλου κοινά...

Ἄλλ' ἂς ἔλθωμεν εἰς τὰ ἰταλικά τμήματα¹... Ἡ βενετική σχολὴ ἐμφανίζεται ἐδῶ ὑπὸ εὐνοϊκώτατον φῶς· διατὶ νὰ μὴν ἔχω ἀρκετὸν ὥρον ὥστε νὰ εἰπῶ ὅπως ἤθελα καὶ ὅσα ἔπρεπε νὰ εἰπῶ διὰ τὸν χορὸν ἐκείνων τῶν κοριτσιῶν εἰς τὸ λειβάδι τῆς ἀκρογιαλιᾶς, τὸν τόσον δροσερὸν εἰς κινήματα καὶ χρώματα, ποῦ ὁ Berre Ciardi τὸν ὀνόμασε τῆς Ἐνοῖξης τὸ Ἑβνημα!... Μ' ἀρέσει πολὺ ἐπίσης, τὸ ἀπλόχωρον καὶ δυνατὸν καὶ ἀπείρως γοητευτικὸν πορτραῖτο τῆς ὥραιας κοντέσσας Ἀννίνας Μοροζίνη ἀπὸ τὸν κ. Αἴνον Σελβάτικο, ξεχωρίζω δὲ ἰδιαίτερος δύο εὐγενικοὺς πίνακας τῆς δεσποινίδος Ἐμμας Ciardi, ἰδίως τὸν Κήπον τοῦ Ἐρωτος, ὅπου ἡ θελκτικὴ καλλιτέχνις ἠδυνήθη νάναπαραστήσῃ με τὴν λεπτότητα μελαγχολίας, σὰν εἰς ὄνειρο μακρινὸ ποῦ ἀφήνει στὸ ζῦπνημα τὴν καρδιὰ παραγμένην ἀπὸ τὴν χαμένην εὐτυχίαν, τὸ δράμα τῶν περασμένων μεγαλείων, ὅταν ἦσαν εἰς τὴν ἀκμὴν τῶν τῶν Καρναβάλια τῆς Βενετίας. Καὶ πάλιν ἡ Βενετία θριαμβεύει με τὰ ἔργα καὶ τὸ τάλαντον τοῦ κ. Ἐκτορος Τίτο, ποῦ εἶναι ἴσως ὁ πλέον Βενετὸς ἀπὸ ὄλους τοὺς τωρινούς Βενετοὺς ζωγράφους. Ἐχει τὸ σπάνιον αἰσθημα νὰ ἐξαιρῇ εἰς ἀριστοκρατικὸν ὕψος τὴν χάριν τῶν λαϊκῶν προσώπων ποῦ ζοῦν καὶ κινεῦνται εἰς τοὺς πίνακας του. Τὸ κατ' ἐμὲ, προτιμῶ, καὶ πολὺ μάλιστα, τὰς Ἐρωτικὰς Σελίδας του, τὴν Γούμενα, ἀπὸ ἄλλα ἔργα του, ὅπου φιλο-

¹ Ἀπὸ τὴν μακρὰν κριτικὴν τοῦ κ. G. Mourey διὰ τὰ ἔργα τῶν ἰταλῶν καλλιτεχνῶν, παίρνομεν ὅσα σχετίζονται μετὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν εἰκόνων ποῦ δημοσιεύομεν. — Σημ. τῶν «Παραθηναίων».

δοξεῖ νὰ ἐξυψώσῃ τὰς ἀληθινὰς παρατηρήσεις του εἰσάγων εἰς αὐτὰς τὴν συμβολικὴν πρόθεσιν...

Θέλω νὰ ὁμιλήσω ἐπίσης καὶ διὰ τὴν εὐφροσύνην ποῦ μοῦ ἐχάρισε τὸ ὥραϊον τρίπτυχον ὅπου ὁ Πέτρος Chiesa μᾶς διηγεῖται τὴν ἱστορίαν μιᾶς συμμορίας μικρῶν παιδιῶν ποῦ ξεκινᾷ στὴν τύχη μέσα στὸ δάσος, φαντάζεται πὼς ἀνακαλύπτει τὴν σπηλιὰ τῶν μαγισσῶν ἢ κάποιου δράκου, καὶ γυρίζει στὸ σπῆτι τὸ βράδυ ὀλόχαρη καὶ λουλουδισμένη μ' ἄνθη τοῦ ἀγροῦ. Αἱ φουσογνωμίαι, τὰ κινήματα, ἡ ἔκφρασις ὄλων ἐκείνων τῶν παιδικῶν μορφῶν εἶναι καμωμένα μετὰ τὴν πλέον χαριτωμένην ποικιλίαν καὶ με ἀβροτάτην ἀκρίβειαν τίποτε τὸ ἐκ προθέσεως καὶ τὸ ἐπιτηδευμένον· τὸ τοπίον εἶναι δροσάτο, γλυκὰ φωτεινόν· ὅλα εἶναι ὑπομονητικὰ καὶ με λεπτολογίαν μελετημένα ἀπὸ τὸν καλλιτέχνην, καὶ ὁμοῦ δὲν δείχνουν πούθεν τὴν κούρασιν. Ἡ Παιδικὴ Ζωὴ τοῦ Κιέζα εἶναι βεβαίως ἐν ἀπὸ τὰ καλλίτερα ἔργα τῆς ἐκθέσεως τοῦ 1909.

Πόσα ἔργα ἀκόμη, ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἀξία πολλοῦ λόγου! — καὶ μεταξὺ ἄλλων αἱ Γερόντισσες, τοῦ Φελίτσε Καζοράτη, καλὸς καὶ περιέργος πίναξ, κάπως ἐξαφνίζων μετὰ τὸν χρωματισμὸν του καὶ τοῦ ὁποίου ἡ διάταξις ἐνθυμίζει ὀπωσοῦν κάποιας μεθόδους προσφιλεῖς εἰς τὸν μέγαν Ἰσπανὸν ζωγράφον, τὸν Ἰγνάτιον Θουλοάγα...

Καὶ μετὰ τὸν μακρὸν αὐτὸν περίπατον διὰ μέσου τῆς συγχρόνου τέχνης, δὲν ἔχει κανεὶς παρὰ ἓνα βῆμα νὰ κάμῃ, διὰ νὰ ξενοῖξῃ, μέσ' ἀπὸ τὰ δένδρα, τὴν μαργαριταρένιαν μαρμαρυγὴν τῆς λιμνοθάλασσης, τὰ χαμόγελα τοῦ οὐρανοῦ, τὴν ὁμορφίαν τῶν μαρμαρένιων παλατιῶν, ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸν χαμηλὸν μῶλον, ἴσα-ἴσα μετὰ τὸ νερὸ, καὶ τὴν ἄνθησιν τῶν θόλων καὶ τῶν καμπαναριῶν μέσα στὸ φῶς... καὶ αὐτὸ εἶναι γλυκύτατα ἠδονικόν.

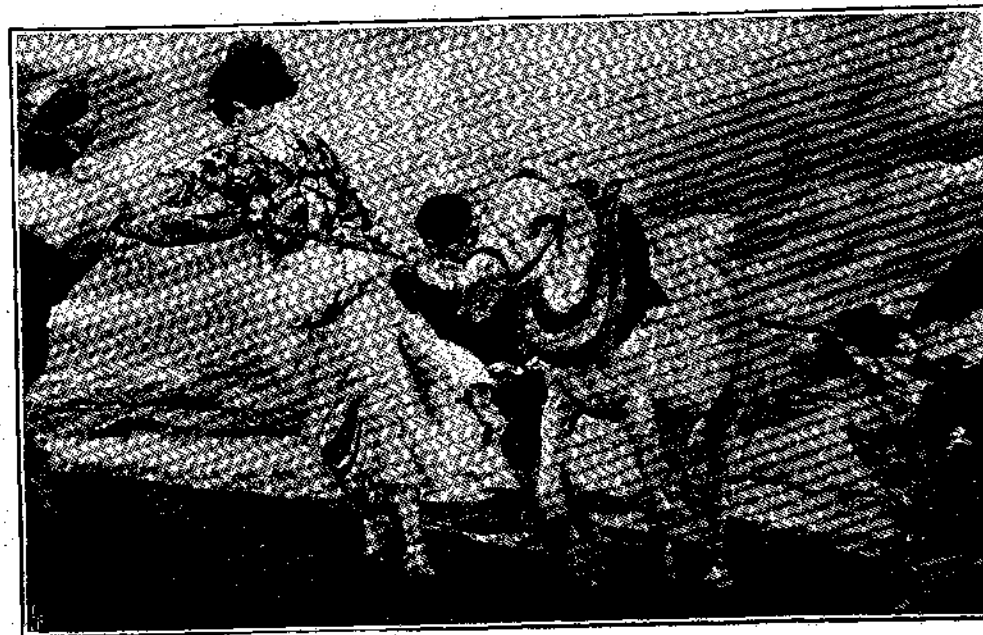
[Ἀποσπάσματα.—Μετάφρ. Π.] ΓΑΒΡΙΗΛ ΜΟΥΡΕ

Η ΑΒΥΣΣΟΣ

Α

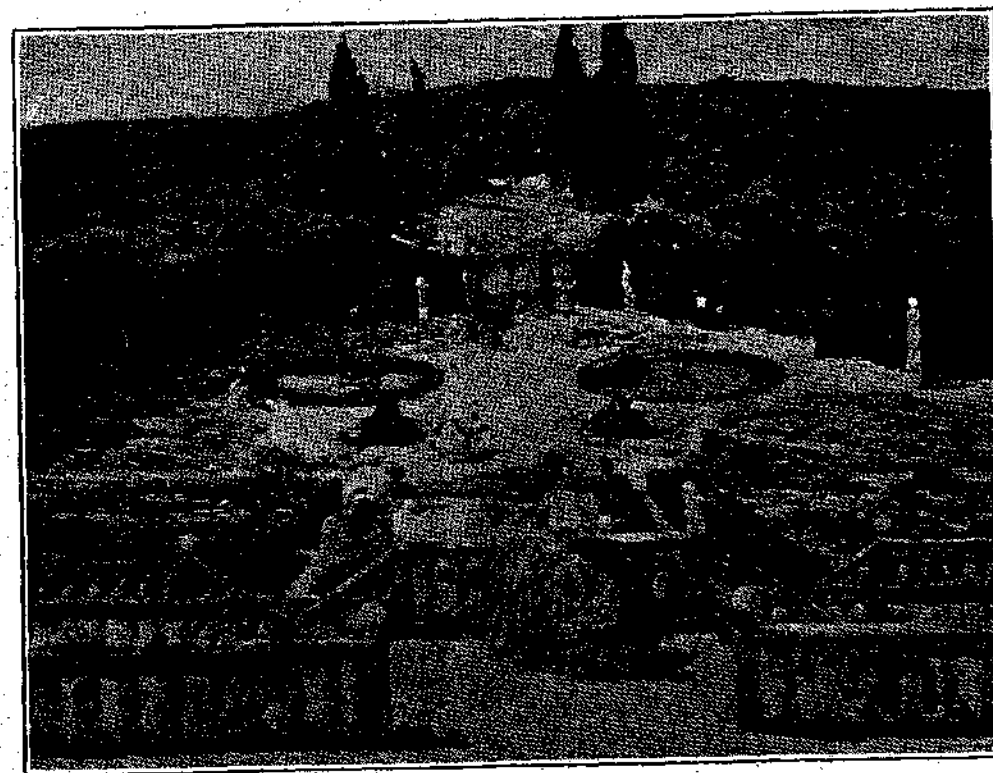
Ἐβράδυναε πλέον, καὶ αὐτοὶ ἐξακολουθοῦσαν νὰ περιπατοῦν καὶ νὰ ὁμιλοῦν καὶ δὲν ἐπρόσεχαν οὔτε εἰς τὴν ὥραν οὔτε εἰς τὸν δρόμον. Ἐμπρὸς τῶν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ἐμαύριζε μικρὸν ἄλσος καὶ διὰ μέσου τῶν κλάδων τῶν δένδρων ἐσπινθηροβόλει ὡς πυρακτωμένος σίδηρος ὁ ἥλιος, κατέφλεγε τὴν ἀτμοσφαιρᾶν, ἡ ὁποία μετεβάλλετο εἰς φλογώδη χρυσαύρουσιν κόνιν. Τόσον πλησίον καὶ τόσον ζωηρὸς ἦτο

ὁ ἥλιος, ὥστε ὅλα τὰ πέριξ, νομίζεις, εἶχαν ἐξαφανισθῆ καὶ ἀπέμενε μόνος αὐτός, ἐχρωμάτιζε τὸν δρόμον καὶ τὸν ἰσοπέδωνε. Ἡ λάμψις αὐτὴ ἐπροξέει πόνον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς τῶν περιπατητῶν· ἐστράφησαν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἐν ἀκαρεῖ τὸ πᾶν ἐνώπιόν τῶν ἔσβυσε, ἔγεινε ἠρημον καὶ φαινόν, μικρὸν καὶ εὐκρινές. Ἐκεῖ κάποιον μακρὰν, ἓνα βέροτι καὶ πέραν, ἡ ἐρυθρὰ τῆς δύσεως ἀνταύγεια εἶχε καταλάβει ἓνα ὑψη-

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Η ΓΟΥΜΕΝΑ, ΥΠΟ Ε. ΤΙΤΟ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

Ο ΚΗΠΟΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΟΣ, ΥΠΟ ΕΜΜΑΣ ΤΕΙΣΑΡΗ

λόν στέλεχος πεύκης, τὸ ὁποῖον ἐπυροπολεῖτο ἐν τῷ μέσῳ τῆς πρασινάδας, ὡς κηρίον ἐντὸς σκοτεινοῦ δωματίου δι' ἐρυθροῦ κατανασμοῦ ἐκυλύφθη ὅλος ὁ πρὸς τὰ ἐμπρὸς δρόμος, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου τώρα κάθε πέτρα ἔρριπτε μακρὰν μελανὴν σκιά, καὶ ἡ κόμη τῆς νεανίδος κατηγάετο ὑπὸ ἐρυθροχρῶσου φωτοστεφάνου ἐκ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων αἰτνες διεπέρων αὐτήν. Λεπτὸς βόστρυχος ἀποχωρισθεὶς τῶν ἄλλων περιστρέφετο καὶ ἐκυμάτιζεν εἰς τὸν ἀέρα ὡσάν μία ὀλόχρυση πεταλοῦδα.

Τὸ ἐπερχόμενον σκότος οὔτε μετέβαλε οὔτε διέκοψε τὴν συνδιάλεξίν των, ἡ ὁποία ἐπίσης καθαρά, ἐγκάρδιος καὶ ἤρεμος ἐφλοισβίζεν ὡς ρεῖθρον καὶ εἰς ἓν καὶ μόνον ἀπέβλεπεν: εἰς τὴν ἰσχύ, τὸ κάλλος καὶ τὴν αἰωνιότητα τοῦ ἔρωτος. Ἦσαν ἀμφοτέροι νέοι: ἡ κόρη μόλις δεκαεπταετίας, ὁ Νιμοβέτσκις κατὰ τέσσαρα ἔτη μεγαλύτερος, καὶ ἐφοροῦσαν τὴν μαθητικὴν στολήν καὶ οἱ δύο: ἐκείνη τὴν ἀπέριττον κανελόχρουν ἐσθῆτα τῆς μαθητρίας τοῦ Γυμνασίου, ἐκεῖνος τὴν ὠραίαν στολήν τοῦ φοιτητοῦ τῆς Σχολῆς τῶν Τεχνῶν. Ὅπως δὲ ἦτο ἡ ὁμοιότητα των, καὶ ὅλα των ἦσαν νέα, ὠραία καὶ ἀγνά εὔσωμα, λυγρὰ σώματα, ὡς νὰ τὰ διεπέρα ὁ αἰθὴρ, καὶ συμφυῆ πρὸς αὐτόν, ἐλαφρὸν εὐκαμπτον βάδισμα καὶ γλυκεῖα φωνὴ καὶ εἰς αὐτὰς μάλιστα τὰς ἀπλουστεράς λέξεις ἀντηχοῦσα μὲ μελαγχολικὴν τρυφερότητα, ὅπως φλοισβίζει τὸ ρυάκιον κατὰ ἑαρινὴν νύκτα, ὅταν ἡ χιὼν δὲν ἔχει τακτὴ ἀκόμη εἰς τοὺς ἀμαυροὺς κάμπους.

Ἐβάρδιζον καὶ εἰσήρχοντο εἰς πᾶσαν στροφὴν ἦν καθ' ὁδὸν συνήντων, καὶ αἱ μακρὰ βαθυδὸν λεπτυνόμενα σκιά των, γελοῖαι ὡς ἐκ τῆς σμικρύνσεως τῶν κεφαλῶν, ὅτε μὲν χωριστὰ ἐπροχωροῦσαν, ὅτε δὲ πλαγίως συνεχέοντο εἰς μίαν στεγνὴν καὶ μακρὰν, ὡς σκιά αἰγίρου, λωρίδα. Αὐτοὶ ὁμοῦ δὲν ἔβλεπον τὰς σκιάς καὶ καὶ ὠμιλοῦσαν, ὠμιλοῦντες δέ, ἐκεῖνος μὲν δὲν ἀπέσυρε τὸ βλέμμα ἀπὸ τοῦ ὠραίου προσώπου τῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ἡ ροδίνη δύσις, νομίζεις, ἀφῆκε μέρος ἐκ τῶν ἀβρῶν χρωμάτων τῆς, ἐκείνη δὲ ἔβλεπε χαμηλὰ εἰς τὴν ἀτραπὸν, ἀποθοῦσα διὰ τῆς ὀμβρέλλας τῆς τὰ μικρὰ χαλῖα τῆς ὁδοῦ καὶ παρηκολούθει τὰς ὑπὸ τὴν σκοτεινὸχρουν ἐσθῆτα τῆς ἐναλλὰξ προβαλλούσας ὀξείας ἀκρας τῶν μικύλων ὑποδημάτων τῆς.

Ὁ δρόμος διεκόπτετο ὑπὸ αἰλακος μὲ κονιορτώδη καταχωμένα κράσπεδα. Ἐσταμάτησαν πρὸς στιγμὴν. Ἡ Ζήνα ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν, ἐπεσκόπησε τὰ πέριξ μὲ θολερὸν βλέμμα καὶ ἠρώτησε:

— Ζεῦρετε ποῦ εἴμεθα; Ἐγὼ ποτὲ δὲν ἦλθα ἐδῶ.

Ἐκεῖνος ἐπεσκόπησεν ἐπισταμένως τὴν θέσιν.

— Ναί, ξεῖρω. Ἐκεῖ, ὀπίσω ἀπὸ τὸν λόφον

ἐκεῖνον, εἶνε ἡ πόλις. Δώσατέ μου τὸ χέρι σας — θὰ σᾶς βοηθήσω.

Ἐταίρει τὴν χεῖρα του, χεῖρα ὄχι χειρωνακτικὴν, — λεπτήν, λευκὴν ὡς γυναικείαν. Ἡ Ζήνα ἦτο εὐθυμος, ἔζητει νὰ πηδήσῃ μόνη τῆς τὴν τάφρον, νὰ τρέξῃ, νὰ κραυγάσῃ « πιάστε με! » ἀλλὰ συνεκρατήθη, προσέκλινεν ἐλαφρῶς καὶ μὲ ἀξιοπρεπὴ εὐγνωμοσύνην τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ τινα δειλίαν ἔταίρει τὴν χεῖρα, διατηροῦσαν ἀκόμη τὸ ἀβρὸν φούσκωμα τῆς παιδικῆς χειρός. Αὐτὸς ἐπόθει νὰ σφίγῃ μέχρι πόνου τὸ ὑποτρέμον ἐκεῖνο χεράκι, ἀλλὰ συνεκρατήθη καὶ αὐτὸς, ἔκαμεν ἐλαφρὰν ὑπόκλισιν, τὸ ἐδέχθη μετὰ σεβασμοῦ καὶ σεμνοπρεπῶς ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον, ὅταν κατὰ τὸ πῆδημα ἀπεκαλύφθη ἐλαφρὰ τὸ πόδι τῆς κόρης.

Καὶ ἐβάρδιζον ἐκ νέου καὶ ὠμιλοῦσαν ἀλλ' αἱ κεφαλαὶ των ἦσαν πλήρεις ἐκ τῆς αἰσθήσεως τῆς πρὸς στιγμὴν προσφασέως τῶν χειρῶν. Ἐκείνη ἠσθάνετο ἀκόμη τὴν ἀδρὰν θερμότητα τῆς παλάμης καὶ τῶν ἰσχυρῶν δακτύλων του, αὐτὸς δὲ τὴν ἀβρὰν μαλακότητα τῆς μικύλης χειρός τῆς καὶ ἔβλεπε τὴν μαύρην σιλουέτταν τοῦ ποδός τῆς καὶ τὸ μικρὸν, τὸ ἐπιχαίτως καὶ ἀφελῶς περιβάλλον αὐτὸν ὑπόδημα. Καὶ ὑπῆρχε κατὰ τὸ δριμῦ καὶ ταραχώδες εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς λεπτῆς λωρίδος τοῦ λευκοῦ ἐσφορίου καὶ τοῦ εὐτόρνου ποδός, τὸ ὁποῖον ὁ νέος ἠμπόρεσε νὰ καταπνίξῃ. Καὶ τότε ἔγινεν εὐθυμος καὶ τὸ στήθος του ἐπλημμύρισεν ἀπὸ χαρὰν τόσον, ὡστε τοῦ ἦλθε διάθεσις νὰ τραγουδήσῃ, νὰ τείνῃ τὰς χεῖρας του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ κραυγάσῃ: « τρέξετε, θὰ σᾶς πιάσω! » — τὴν ἀρχαίαν αὐτὴν διατύπωσιν τοῦ πρωτογενοῦς ἔρωτος ἐν μέσῳ δρυμῶν καὶ ροχθούτων καταρρακτῶν.

Καὶ ἀπὸ ὅλους αὐτοὺς τοὺς πόθους, λυγμοὶ ἀνέβαινον εἰς τὸν λαιμόν. . .

Αἱ μακρὰ, παράδοξοι σκιά ἔχοντο, καὶ ὁ κονιορτὸς τοῦ δρόμου ἐγίνετο τεφρὸς καὶ ψυχρός, ἀλλ' αὐτοὶ δὲν ἔδιδαν εἰς τοῦτο προσοχὴν καὶ ὠμιλοῦσαν. Εἶχαν ἀναγνώσει καὶ οἱ δύο πολλὰ ὠραῖα βιβλία καὶ αἱ φωτεινὰ εἰκόνες τῶν ἀνθρώπων ποῦ ἠγάπησαν, ἔπαθαν καὶ ἐχάθησαν διὰ τὸν ἀγνὸν ἔρωτα, ἐφέροντο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των. Ἀνεπόλουν εἰς τὴν μνήμην των στίχους, τοὺς ὁποίους ἄλλοτε ἀνέγνωσαν, μὲ εὐθυμον μελωδικὴν ἀρμονίαν καὶ γλυκεῖαν μελαγχολίαν περιβάλλοντας τὸν ἔρωτα.

— Δὲν ἐνθυμείσθε ἀπὸ ποῦ εἶπε αὐτὸ; ἔρωτᾷ ὁ Νιμοβέτσκις, προσπαθὼν νὰ ἐνθυμηθῇ: « . . . Καὶ εἶνε πάλι μαζί μου ἐκείνη ποῦ ἀγαπᾷ, — ὅπου τῆς ἔκρυψα, χωρὶς νὰ τῆς πῶ λόγον, ὅλην τὴν μελαγχολίαν, ὅλην τὴν τρυφερότητα, ὅλον τὸν ἔρωτά μου . . . ».

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ἡ Ζήνα καὶ ἐπανέλαβε

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΙΝ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

ΟΙ ΓΡΗΕΣ, ΦΕΛΙΤΣΕ ΚΑΖΟΡΑΘ

σκεπτικὴ: — « ὅλην τὴν μελαγχολίαν, ὅλην τὴν τρυφερότητα, ὅλον τὸν ἔρωτά μου. . . ».

— Ὅλον τὸν ἔρωτά μου, — μὲ ἀκουσίαν ἠχώ ἀπεκρίθη ὁ Νιμοβέτσκις.

Καὶ ἀνεμνήσθησαν πάλιν. Ἀνεμνήσθησαν τὰς ἀγνάς, ὡς τὰ λευκὰ κρίνα, κόρας, τὰς περιβληθείσας τὸ μέλαν μοναχικὸν ἔνδυμα, καὶ ἐν μονήρῳ μελαγχολίᾳ πλανωμένας ἐντὸς πάρκου στρομέμου ἀπὸ φθινοπωρινὰ φύλλα καὶ εὐτυχεῖς μὲ τὴν δυστυχίαν των ἀνεμνήσθησαν καὶ τοὺς ἀνδρας, τοὺς ὑπερηφάνους, τοὺς ζωηρούς, ἀλλὰ πάσχοντας καὶ ἐκλιπαροῦντας τὸν ἔρωτα καὶ τὴν εὐθυκτον συμπάθειαν τῶν γυναικῶν. Θλιβεραὶ ἦσαν αἱ προκληθεῖσαι εἰκόνες, ἀλλ' εἰς τὴν θλίψιν των φωτεινότερα καὶ καθαρώτερα παρουσιάζετο ὁ ἔρωτος. Μέγας, ὡς τὸ σύμπαν, καθαρὸς ὡς ὁ ἥλιος καὶ πάγκαλος ἀνεπτύσσετο πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των καὶ οὐδὲν ὑπῆρχε κραταιότερον καὶ ὠραϊότερον ἐκεῖνον.

— Θὰ ἀποφασίζετε ποτὲ νὰ ἀποθάνετε χάριν ἐκεῖνον τὸ ὁποῖον ἀγαπᾶτε; ἠρώτησεν ἡ Ζήνα, κυττάζουσα τὸ σχεδὸν παιδικὸν τῆς χεράκι.

— Ναί, θ' ἀποφασίζω, — σταθερῶς ἀπήντη-

σεν ὁ Νιμοβέτσκις μετὰ παρρησίας καὶ εὐλικρείας παρατηρῶν αὐτήν. — Καὶ σεις;

— Ναί, κ' ἐγώ, — εἶπε καὶ ἐσκέφθη. — Εἶνε τέτοια εὐτυχία, ν' ἀποθάνῃ κανεὶς δι' ἐκεῖνον ποῦ ἀγαπᾷ. Ἐγὼ πολὺ θὰ τὸ ἠθελᾷ.

Οἱ ὀφθαλμοὶ των ἀντικρύσθησαν, καθαροί, ἤρεμοι, καὶ ἀντήλλαξαν κατὰ τι καλὸν μεταξὺ των καὶ τὰ χεῖλη των ἐμειδίασαν. Ἡ Ζήνα ἔσταμάτησε.

— Σταθῆτε, — εἶπε, — μιά κλωστή εἰς τὸ σακάκι σας. Καὶ ἐσῆκωσε μετ' ἐμπιστοσύνης τὸ χέρι τῆς πρὸς τὸν ὄμων του καὶ προσεκτικὰ μὲ τὰ δύο τῆς δάκτυλα ἀφῆρεσε τὴν κλωστήν.

— Νά την! — εἶπε καὶ σταθεῖσα ἠρώτησε μὲ σοβαρότητα: — Διατί εἰσθε τόσο ἀδύνατος καὶ ὀχρὸς; ἐργάζεσθε πολὺ — ναί; Νὰ μὴν κουράζεσθε, δὲν πρέπει.

— Τὰ μάτια σας εἶνε γαλανὰ καὶ αἱ κόραι των εἶνε φωτεινὰ ὡς σπίνδες, — ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, παρατηρῶν τοὺς ὀφθαλμούς τῆς.

— Τὰ δικὰ σας εἶνε μαῦρα. Ὅχι — καστανά, θερμά, καὶ ἔχουν. . .

Ἡ Ζήνα δὲν ἀπετελείωσε τί ἔχουν καὶ ἔστρεψε

τὸ πρόσωπον. Τὸ πρόσωπόν της ἐκοκίνιζε σιγὰ σιγὰ, οἱ ὀφθαλμοὶ της ἐθολώθησαν καὶ ἔγειναν δειλοὶ, τὰ χεῖλη της ἐμεϊδίασαν ἀκουσίως. Καὶ χωρὶς νὰ ἀναμείνη τὸν μειδιῶντα καὶ κάπως εὐχαριστημένον Νιεμοβέτσκη, ἐπροχώρησεν ἀλλὰ ταχέως ἐστάθη.

— Κυττάξτε, ἔδυσεν ὁ ἥλιος! μὲ θλιβερὰν ἐκπληξιν ἀνεφώνησε.

— Ναι, ἔδυσε, — μὲ αἰφνιδίαν, ὄξειαν θλίψιν ἀπεκρίθη ἐκεῖνος.

Τὸ φῶς ἔσβυσεν, αἱ σκιαί ἐξηφανίσθησαν καὶ ὅλα τὰ πῆρξ κατέστησαν ὠχρά, ἄφωνα καὶ νεκρά. Ἀπὸ ἐκεῖ πού προτίηρα ἀπήστραπτεν ὁ πυροπολούμενος ἥλιος, ἀθορύβως τώρα ἐσύροντο πρὸς τὰ ἄνω μελανοὶ ὄγκοι νεφῶν καὶ βῆμα πρὸς βῆμα κατεβρόχθιζαν τὸ γαλανὸν στερέωμα. Τὰ νέφη ἐπυκνώνοντο, συνεκρούοντο, βραδέως καὶ κοπιωδῶς μετέβαλλον γραμμὰς, ὡς ἀφυπνιζόμενα τέρατα, καὶ κωθρῶς ἐκινούντο ἐμπρός, ὡς νὰ τὰ παρέσυρε, παρὰ τὴν θέλησίν των, ἀμειλικτος, φοβερὰ δύναμις. Ἀποσπασθὲν ἀπὸ τὰ ἄλλα, ἐφέρετο ὀλομόναχον ἐν φωτεινὸν νηματώδες νεφύδιον, ἀσθενές, τρομαγμένον.

Β'

Αἱ παρειαὶ τῆς Ζήνας κατέστησαν ὠχραὶ, τὰ χεῖλη ἔγειναν κόκκινα, σχεδὸν αἱματοβαφῆ, αἱ κόρραι ἀδιοράτως διεστάλησαν, ἐσκέπασαν τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ αὐτὴ ἐψιθύρισε σιγὰ:

— Φοβοῦμαι. Εἶνε τὸσον ἵσχη ἐδῶ. Μήπως ἐχαθήκαμε;

Ὁ Νιεμοβέτσκη συνέσπασε τὰς πικνὰς ὄφρυς του καὶ ἐπεσκόπησε τὴν τοποθεσίαν.

Χωρὶς ἥλιον, ὑπὸ τὴν δροσερὰν πνοὴν τῆς προσεγγιζούσης νυκτὸς ἡ τοποθεσία ἐφαίνετο ἀποκρουστικὴ καὶ ψυχρά. Παντοῦ ἀπλωμένος ἦτον ὁ τεφρὸς κάμπος μὲ τὸ χαμηλόν, ὡς νὰ ἦτο πατημένον χόρτον, μὲ τοὺς ἀργιλλώδεις αὐλάκας, τοὺς γηλόφους καὶ τοὺς λάκκους του. Οἱ λάκκοι ἦσαν πολλοὶ, βαθεῖς, ἀπόρητοι καὶ χαμηλοὶ, σκεπασμένοι ἀπὸ ἔρπουσαν χλόην ἐπ' αὐτῶν ἀθορύβως εἶχε πλέον ἐπικαθῆσει τῆς νυκτὸς τὸ σκληρὸν σκότος καὶ ἡ ἰδέα, ὅτι ἐδῶ ὑπῆρχον ἄνθρωποι, ὅτι κατὶ ἔκαμναν καὶ τώρα δὲν ὑπάρχουν, καθίστα τὸ μέρος τοῦτο ἐτι μᾶλλον ἔρημον καὶ μελαγχολικόν. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ὡσάν τολύπαι ἰώδους ψυχρᾶς οὐμίχλης, ὑφούντο ἄλλα καὶ δρυμοὶ καὶ σάν νὰ ἐπερίμεναν τί θὰ τοὺς εἰποῦν οἱ διεσπαρμένοι λάκκοι.

Ὁ Νιεμοβέτσκη κατέπνιξε τὸ ἔγερθὲν ἐν αὐτῷ βαρὺ καὶ σκοτεινὸν αἶσθημα τῆς ταραχῆς καὶ εἶπε:

— Ὁχι, δὲν ἐχαθήκαμε. Ἐγὼ ξεύρω τὸν δρόμον. Πρῶτον θὰ περάσωμεν τὸν κάμπον, ἔπειτα ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ μικρὸν δάσος. Φοβεῖσθε;

Ἐκεῖνη ἐμεϊδίασε γενναίως, καὶ ἀπεκρίθη.

— Ὁχι. Τώρα ὄχι. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ἐπι-

στρέψωμεν γρήγορα εἰς τὸ σπίτι — γιὰ τὸ τοῦ.

Γρήγορα καὶ ἀποφασιστικὰ ἐπροχώρησαν, ταχέως ὅμως ἐβραδύναν τὸ βῆμα. Δὲν ἔβλεπαν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, ἠσθάνοντο ὅμως τὴν σκυθρωπὴν ἐχθρότητα τοῦ ἀνεσκαμμένου ἐδάφους, τοῦ περιβάλλοντος αὐτοὺς μὲ χιλιούς ἀμαυροὺς ἐλαστικούς ὀφθαλμούς, καὶ τὸ συναίσθημα τοῦτο τοὺς συνελησίαζε πρὸς ἀλλήλους καὶ τοὺς ἐνθύμιζε τὴν παιδικὴν των ἡλικίαν. Καὶ αἱ ἀναμνήσεις των ἦσαν φωτειναί, καταναγασόμεναι ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ὑπὸ τοῦ πρασίνου φυλῶματος, ὑπὸ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ γέλωτος. Ὡς νὰ μὴν ἦτο τοῦτο ζωή, ἀλλὰ ἐν ἀπέραντον, ἤρεμον ἔσμα, φωναὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, δύο μικρὲς νότες: ἡ μία ἠχηρὰ καὶ διαυγῆς ὡς τοῦ κρουνομένου κρυστάλλου ἢ ἀλλῆ ὀλίγον βαθυτέρα, ἀλλὰ ζωηροτέρα — ὡς τοῦ κώδανος.

Ἐφάνησαν ἄνθρωποι — δύο γυναῖκες, καθήμεναι εἰς τὸ χεῖλος βαθέος ἀργιλλώδους λάκκου ἢ μία ἐκάθητο μὲ τὸν ἓνα πόδα ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον, καὶ εἶχε τὸ βλέμμα προσηλωμένον πρὸς τὰ κάτω τὸ μανθῆλιον τῆς κεφαλῆς τῆς εἶχεν ἀνασηκωθῆ, ἀποκαλύπτον τοῦφρες μπερδευμένης κόμης ἢ ῥάχιν ἐκρυτοῦτο καὶ ἀνέσυρε πρὸς τὰ ἐπάνω ρυπαρὸν πολκάκι μὲ χονδρὰ ὡσάν μῆλα ἄνθη καὶ μὲ λυμένην τὴν ζώνην. Δὲν ἐστράφη νὰ ἰδῆ τοὺς διαβαίνοντας. Ἡ ἄλλη ἦτο μισοπλαιγιασμένη πλησίον τῆς, μὲ ὑπτιαν τὴν κεφαλὴν. Τὸ πρόσωπόν της ἦτο σκαϊόν, πλατύ, μὲ ἀνδροικὰς γραμμὰς, καὶ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς της, ἐπὶ τῶν ἐξεχόντων μῆλων, ἔκαιαν δύο ἐρυθραὶ κεραμόχροοι κηλίδες, ὅμοιαι πρὸς δύο προσφάτους ἐκδοράς. Ἦτο ρυπαρῶτέρα τῆς πρώτης καὶ ἔβλεπε τοὺς ἐρχομένους εὐθέως καὶ ἀδιαφόρως. Ὅταν οὗτοι ἀντιπαρῆλθον, ἤρχισεν νὰ τραγουδῆ μὲ ἀδρὰν ἀνδρικήν φωνήν:

Μόνο γιὰ σένα, ἀγάπη μου,
σάν ἄνθος μωρωδάτο ἄνθισα...

— Βαρβάρη, ἀκοῦς; ἠρώτησε τὴν σιωπηλὴν φίλην της καὶ, μὴ λαβοῦσα ἀπάντησιν, ἐγέλασε γέλωτα ἠχηρὸν καὶ βίανασον.

Ὁ Νιεμοβέτσκη εἶχε γνωρίσει τοιαύτας ρυπαρὰς γυναῖκας καὶ τοιαύτας μάλιστα μὲ πολυτελῆ καὶ ὠραία φορέματα, τὰς εἶχε συνηθίσει, καὶ τώρα διωλίσθησαν πρὸ τῶν βλεμμάτων του καὶ, χωρὶς ν' ἀφήσουν ἴχνη, ἐξηφανίσθησαν. Ἡ Ζήνα ὅμως, πού σχεδὸν τὰς ἠγγισε μὲ τὴν κανελλόχρουν πενιχρὰν ἐσθῆτα τῆς ἠσθάνθη ποῖαν τινα ἐχθρότητα, ἀθλιότητα καὶ κακίαν ἐισδύσασαν πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν ψυχὴν της. Μετὰ τινα ὅμως λεπτά ἢ ἐντύπωσις αὐτῆ ἐξηλείφθη, ὡς σκιά νεφέλης γοργῶς τρέχουσα ἐπὶ χουσιζούσης κοιλάδος, καὶ ὅταν κατόπιν των βαδίζοντες διήλθον δύο: ἀνὴρ μὲ κασκέτον καὶ σακκάκι, ἀλλὰ γυμνόπους, καὶ μία ἀπὸ ἐκεῖνας τὰς ρυπαρὰς γυναῖκας, τοὺς εἶδε, ἀλλὰ δὲν

ἠσθάνθη τίποτε. Ἐπὶ πολλὴν ὥραν παρηκολούθει ἀκόμη τὴν γυναῖκα καὶ κάπως ἐξεπλάγη διατὶ νὰ φορῆ τὸσον λεπτὴν ἐσθῆτα, σχεδὸν κολλημένην, ὡσάν νὰ ἦτο βρεγμένη, περιβάλλουσαν τοὺς πόδας της καὶ τὸν ποδόγυρον μὲ παρὸν στῶμα βορβόρου ἐπικολημένον εἰς τὸ ὕφασμα. Κάτι ταραχώδες, νοσηρὸν καὶ φοβερῶς ἀπελι ὑπῆρχεν εἰς τὸν κυματισμὸν τοῦ λεπτοῦ καὶ ρυπαροῦ ἐκείνου ἐκείνου ποδογύρου.

Καὶ ἐβράδιζαν πάλιν, καὶ ὄμιλοῦσαν, ὅπισθεν των δὲ ἐνεῖτο κωθρῶς μαυρὴ νεφέλη, ῥίπτουσα διαφανῆ, μετὰ προφυλάξεως ἐξαπλουμένην σκιάν. Εἰς τὰ ἀναπεταμένα ἄκρα τῆς νεφέλης ἀμυδρῶς ἀνεπήδησαν κίτρινα χαλκόχροοι κηλίδες καὶ διὰ φωτεινῶν, ἀθορύβως ἐξελισσομένων δρόμων ἐκρύπτοντο ὅπισθεν τοῦ βαρέος ὄγκου της. Καὶ τὸ σκότος καθίστατο ἀπαρατηρήτως πικνότερον καὶ λανθάνον, ὡστε ἦτο δύσκολον νὰ τὸ ἀντιληφθῆ κανεῖς, καὶ ἐφαίνετο ὅτι ὄλον αὐτὸ ἦτο ἡμέρα, ἀλλὰ ἡμέρα βαρέως ἀσθενῆς καὶ ἡρέμα ἐκπνεούσα. Ὁμιλοῦσαν τώρα περὶ τῶν φοβερῶν ἐκείνων αἰσθημάτων καὶ σκέψεων τὰ ὁποῖα ἐπέρχονται εἰς τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν νύκτα, ὅταν κοιμᾶται, καὶ οὔτε ἦχοι, οὔτε λόγοι τὸν ἀπασχολοῦν καὶ ὅπως τὸ σκότος πλατὺ καὶ πολυόμματον, καθὼς εἶνε ἡ ζωὴ, στερεῶς ἐπικάθηται ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προσώπου του.

— Φαντάζεσθε τὸ ἄπειρον; ἠρώτησεν ἡ Ζήνα θέτουσα τὴν ἀπαλὴν της χεῖρα ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ καμψύουσα τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ὁχι. Τὸ ἄπειρον... Ὁχι, — ἀπεκρίθη ὁ Νιεμοβέτσκη κλειών ὡσαύτως τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ἐγὼ ὅμως τὸ βλέπω ἐνίστε. Πρῶτην φορὰν τὸ εἶδα ὅταν ἤμουν ἀκόμη μικρὰ. Εἶνε σάν τ' ἀμάξια. Στέκεται ἓνα ἀμάξι καὶ ἄλλο, καὶ ἄλλο καὶ τόσο μακρὰ, χωρὶς τέλος, ὄλο ἀμάξια... Φοβερόν!

Ἡ Ζήνα ἀνεσκήρτησε.

— Ἀλλὰ διατὶ τάχα ἀμάξια; ἐμεϊδίασεν ὁ Νιεμοβέτσκη, καίτοι δὲν ἦτο εὐχαριστημένος.

— Δὲν ἠξεύρω. Ἀμάξια. Ἐνα, δύο... χωρὶς τέλος.

Τὸ σκότος ὑπεισῆρχετο πικνότερον, καὶ ἡ νεφέλη εἶχεν ἤδη διέλθει ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς των καὶ ἐμπρός, ὡς νὰ ἐκώταξε τὰ ὠχρίασαντα καὶ καταβεβλημένα πρόσωπά των. Καὶ ὄλονεν συχνότερα ἐπληθύνοντο αἱ μελαναὶ μορφαὶ τῶν ἐρρα-

κωμένων ρυπαρῶν γυναικῶν, ὡς νὰ τὰς ἐξώθουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν οἱ βαθεῖς, ἄγνωστον διατὶ ἐσκαπέντες λάκκοι, καὶ θορυβωδῶς ἐκματίζαν οἱ βρεγμένοι ποδόγυροί των. Ὅτε μὲν ἀνὰ μία, ὅτε δὲ κατὰ ζεύγη ἢ τρεῖς-τρεῖς ἐνεφανίζοντο αὐταὶ καὶ αἱ φωναὶ των ἀντήχουν βροντώδεις καὶ παραδόξως μεμονωμέναι εἰς τὴν ψυχρανθεῖσαν ἀτμοσφαῖραν.

— Τί εἶνε αὐταὶ αἱ γυναῖκες; Ποῦ εὐρέθησαν τόσαι; ἠρώτησεν ἡ Ζήνα περιδεῖς καὶ σιγὰ.

Ὁ Νιεμοβέτσκη ἐγνώριζε τί ἦσαν αὐταὶ αἱ γυναῖκες καὶ κατελήφθη ὑπὸ φόβου διότι εὐρέθη μετὰ τῆς Ζήνας εἰς τὸ ἄθλιον καὶ ἐπικινδύνον τοῦτο μέρος, ἀλλ' ἀπεκρίθη ἡσυχῶς:

— Δὲν ἠξεύρω. Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ὀμιλοῦμεν δι' αὐτάς. Νά, τώρα θὰ περάσωμεν αὐτὸ τὸ μικρὸν δάσος καὶ ἀμέσως θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν πόλιν. Κρῖμα πού ἐβγήκαμεν τὸσον ἀργά.

Τῆς ἐφάνη κωμικὸν νὰ τῆς λέγῃ ὅτι ἦταν ἀργά, ἐνῶ ἐβγήκαν κατὰ τὶς τέσσαρες, καὶ τὸν ἐκώταξε καὶ ἐχαμογέλασε. Αἱ ὄφρυς του ὅμως ἦσαν συνεσπασμέναι καὶ ἐκεῖνη τοῦ ἐπρότεινε, καθυσχαζούσα καὶ παρηγορούσα:

— Πᾶμε γρηγορώτερα. Θέλω τσαῖ. Ἀλλὰ νά, καὶ τὸ δάσος δὲν ἀπέχει πολὺ.

— Πηγαίνομεν.

Ἡ ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὸ δάσος καὶ αἱ κορυφαὶ τῶν δένδρων σιωπηλῶς συνεπικνώθησαν ἄνωθεν τῶν κεφαλῶν των, ἐγένετο βαθὺ σκότος, ἀλλὰ σκότος ἡμερον καὶ ἀνεκτόν.

— Δώστε μου τὸ χεῖρ σας, — ἐπρότεινε ὁ Νιεμοβέτσκη. Ἐκεῖνη ἔδωκεν ἀτόλμως τὴν χεῖρα καὶ ἡ ἐλαφρὰ πρόσφαισις, νομίζεις, ἀπεδίωξε τὸ σκότος. Αἱ χεῖρες των ἦσαν ἀκίνητοι καὶ δὲν συνεθλίβοντο, ἡ Ζήνα μάλιστα ἀπεμακρύνθη ὀλίγον ἀπὸ τὸν συνωδόν της, ὅλη των ὅμως ἡ συναίσθησις συνεκεντρώθη εἰς τὴν ἐπαφὴν τοῦ μικροῦ τούτου μέρους τοῦ σώματος ὅπου προσῆγγιζαν αἱ χεῖρες. Καὶ ἠθέλειαν πάλιν νὰ ὀμιλήσουν περὶ τοῦ κάλλους καὶ τῆς μυστηριώδους δυνάμεως τοῦ ἔρωτος, ἀλλὰ νὰ ὀμιλήσουν οὕτως ὡστε νὰ μὴ διαταραξοῦν τὴν σιωπὴν, νὰ ὀμιλήσουν ὄχι μὲ λόγους ἀλλὰ διὰ τῶν βλεμμάτων. Καὶ ἐσκέπτοντο ὅτι ἔπρεπε νὰ κωταχθοῦν, καὶ ἠθέλειαν, ἀλλὰ δὲν ἀπεφάσιζαν.

— Νά πάλιν ἄνθρωποι! χαρωπῶς εἶπεν ἡ Ζήνα.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχές]

Α. ΑΝΔΡΕΪΕΦ

[Ἐκ τοῦ Ρωσικοῦ, ὑπὸ Α. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΑΝ]

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΖΩΗ — ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Ο αλόγυρος και η πεζούλης των ναών, ξεκίτ' από την λειτουργίαν, κάθε Κυριακήν κ' εορτήν, κατά τους χρόνους της δουλείας, ήσαν τὰ κέντρα της αφανούς εθνικής ζωής και δράσεως των σκλάβων πατέρων μας: εκεί τὸ πόδι και τὸ μάτι τοῦ τυράννου δὲν ἐφθάνεν· ἐκεῖ, γύρω τοῦ ἱερέως και τοῦ πρωτόγερου και τῶν δημογερόντων, γύρω τῶν γραμματισμένων και κάπως γραμματισμένων ἀπὸ τοὺς χωρικούς, ἐσυνάζοντο και ἀντήλλασσαν τὰς σκέψεις των και τὰς εἰδήσεις, ὅσας εἶχαν, περὶ τῶν ἑξωτερικῶν και τῶν ἑσωτερικῶν πραγμάτων: ἐκεῖ ἐγίνοντο αἱ μυστικαὶ συνεννοήσεις διὰ τοὺς κλέφτες τῶν βουνῶν, τοὺς ὁποίους οἱ τυράννοι κατεδίωκαν ἐκεῖ ἀνεκοίτων οἱ καθείς εἰς τοὺς ἀδελφούς του τὰς πικρίας και τὰ βάσανα, ὅσα τοὺς ἐπότιζε καθημέραν ἢ ἀνθαιρεσία και ἡ ὀμότης τῶν κατακτητῶν, κ' ἐγίνοντο συμβουλία περὶ τῶν μέσων, μετὰ τὰ ὅποια οἱ δυστυχισμένοι ραγιαῖδες ἢ ἀντεπεζήρχοντο κατ' αὐτῶν.

Σιγὰ-σιγὰ αἱ συνεννοήσεις αὐταὶ ἐνοσηματοποιούντο, προκειμένου μάλιστα περὶ τῆς ἀπὸ κοινοῦ ἐξευρέσεως τρόπου κορσεμοῦ τοῦ ἀκορέστου στόματος τοῦ κυβερνητικοῦ και τοῦ σουλτανικοῦ ταμείου—τῶν ὁποίων οἱ ἀντιπρόσωποι, οἱ *σπαῖδες*, περιήρχοντο τὴν δούλην χώραν ἀπειλητικοὶ και καταστρεπτικοὶ— και τῆς μεταξὺ τῶν κατοίκων κάθε χωρίου κατανομῆς τῶν φορολογικῶν βαρῶν κ' ἐγεννήθη ἡ ἀνάγκη ν' ἀνατεθῆ εἰς δύο ἢ τρεῖς ἐκ τῶν προυχόντων, λόγῳ ὑπολήψεως, γνώσεως ἢ ὕλης ἀνεξαρτησίας, ὁ διακανονισμὸς τῶν μεταξὺ τυράννων και δούλων δοσοληψιῶν ἰδίως. Καὶ οὕτω, μετὰ τὸν καιρὸν, ἀνεγνωρίσθη ὡς θεσμὸς ἡ δημογεροντία και ἀπὸ τοῦς Ἑλληνας, ἀλλὰ και ἀπὸ τοὺς Τούρκους, οἱ ὅποιοι ἐνόουν πάντοτε ὅτι συμφέρον εἶχαν ν' ἀνέχωνται κάθε τι τὸ ὁποῖον οικονομικῶς ἐδυνάμωνε τοὺς χριστιανούς, και τοὺς ἔκαμνεν ἵκανούς διὰ περισσοτέρας χρηματικῆς παροχῆς.

Εὐδοκίμησε δὲ κ' ἐξειλίχθη πληρέστερα και ἀποτελεσματικώτερα ὁ θεσμὸς αὐτός, ὁ αὐτοφυῆς, και ἀγραφος και ἀνεπίσημος, ἰδίως εἰς τὰ ὄρεινὰ χωρία και τὰ πότα, τὰ ὅποια οἱ πασάδες δὲν ἐνθυμοῦντο, παρὰ εἰς τοὺς καιροὺς τῶν ἐσοδειῶν και τῶν εὐποριῶν: ἐκεῖ τῶν ἀλύσεων οἱ κλοιοὶ ἦσαν χαλαρώτεροι κάπως και ὁ ἀήρ τῆς δουλείας ὄχι τὸσον πνιγρός, ὅσον εἰς τὰ κέντρα και τὰ πεδινὰ χωρία.

Κατ' ἀρχάς, ὅπως εἶπα, οἱ δημογερόντες ἔργον εἶχαν ν' ἀναλογίζοντο μετὰ δικαιοσύνην και ἰσότητά τὸ τί ἔπρεπε νὰ συνεισφέρῃ κάθε οἰκογένεια, διὰ ν' ἀπαρτισθῆ τὸ ποσὸν τὸ ὁποῖον ὁ τυράννος ἀπῆτει ἀπὸ τὸ χωρίον ὡς φόρον, και

διὰ τὴν εἰσπραξίν αὐτὴν διώριζαν ἕνα *καρμιάλην*, δηλαδὴ εἰσπράκτορα: ἐπίσης δὲ νὰ κανονίζοντο τὰς ἀγγραφείας, τὰς ὁποίας ἐπέβαλλαν κάθε τὸσον οἱ πασάδες εἰς τοὺς χριστιανούς.

«Ὅσακις δὲ ὁ δυνάστης, γράφει ὁ Φωτῆκος εἰς τ' Ἀπομνημονεύματά του, ἤθελε ν' ἀδικήσῃ κωμόπολιν ἢ οἰκογένειαν, ἔστειλε κατ' εὐθείαν ἄνθρωπον τῆς ἐξουσίας και ἀπαιτοῦσεν ὅ,τι ἤθελεν, οἱ δὲ κάτοικοι, διὰ τῶν γερόντων τοῦ κοινοῦ, ἀνελόγιζαν τὰ ζητούμενα, ἢ χρήματα ἦσαν ἢ καρμῖα ἄλλη ἀγγραφεῖα».

Ἀλλὰ ὁλονὲν ὁ θεσμὸς τῶν κοινοτήτων ἐμορφώοντο και ὑπεισόρητο εἰς τὸ δημόσιον δίκαιον τοῦ δορυκλήτορος και ἀνεγνωρίσθητο σιωπηρῶς παρ' αὐτοῦ. Ὁ φοροσυλλεπτικός σκοπὸς ἦτον ἡ βάσις, ἀλλὰ τὴν ἐντολήν τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοὺς δημοφύλους εἶχαν οἱ δημογερόντες και τὴν ἐπιβολὴν τὴν ὁποίαν ἤντιλον ἀπὸ τὴν ἐντολήν αὐτὴν, ἐξήσκιον και δι' ἄλλας ἀνάγκας τῆς ὁλότητος μετ' ὀλίγον ἐμερίμων διὰ τὴν παροχὴν τῶν πρώτων γραμμάτων και στοιχειωδῶν γνώσεων εἰς τὰ παιδιὰ τῶν μελῶν τῆς κοινότητος, εἴτε πληρώνοντες διδάσκαλον, εἴτε διὰ τῶν ἱερέων ἐσυμβίβαζαν τὰς μικροδιαφορὰς μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν ἐπρολαμβάναν τὰς μεταξὺ τῶν ἀδικίας ὑπεστήριζαν χρηματικῶς ἢ ἡθικῶς ὅσους εἶχαν ἀνάγκην προστασίας πένητας και κατατρεγμένους.

Μετὰ τὴν ὁμόνοιαν και τὴν ἀλληλεγγύην και τὴν κοινότητα τῶν φόβων και τῶν κινδύνων και τῶν ἐλπίδων ἐτρέφετο οὕτωπῶς κ' ἐδυναμώνετο τὸ αὐτόφυτον δένδρον τῆς Κοινότητος. Καὶ εἰς τινὰ μέρη τῆς χώρας και εἰς μερικὰς ἐποχάς, ἡ δύναμις του και ἡ ἀκμή του και ἡ ἐξάπλωσις τῶν προσιατευτικῶν κλάδων του, ἡ φανερὰ πλέον, ἀπέναντι τῶν τυράννων, διεμορφώθη εἰς ἄρτιον θεσμόν, ἀλλὰ και εἰς ζωοδότειραν κοινωνικὴν δύναμιν, καινοφανῆ εἰς τὴν ἔως τότε ἱστορίαν τῆς κοινωνικῆς και πολιτικῆς ἐπιστήμης.

Κ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ὑπέροχον τίτλον τιμῆς διὰ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα εἶνε ἡ ἰδιότης και θαυμαστὴ ἐξέλιξις, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ἡ Κοινότης τῶν Ἀμπελακίων τῆς Θεσσαλίας, διὰ τοῦ καταστατικοῦ ἐγγράφου τὸ ὁποῖον ὑπεγράφη τὴν 1 Ἰανουαρίου 1795.

Ἡ ἡμερομηνία αὕτη εἶνε σημαντικώτατη διὰ τοὺς Ἑλληνας ἡμᾶς, διότι σημειώνει σταθμὸν μεγάλον εἰς τὴν κοινωνικὴν και οικονομικὴν ἱστορίαν μας.

Οἱ ἀπαίδευτοι χωρικοὶ τοῦ ἀσήμερον ἔως τότε Θεσσαλικῶν χωρίων ἔλυσαν τὴν ἡμέραν ἐκείνην

πρακτικῶς και θετικῶς τὰ μεγάλα κοινωνικὰ προβλήματα, τὰ ὁποία ἐβασάνισαν ἔπιτοτε και βασανίζον και τώρα και θὰ βασανίζον ἀκόμη τὴν Ἐπιστήμην τὰ προβλήματα ἕνεκα τῶν ὁποίων δημιουργοῦνται κάθε τὸσον λαίλαπες κοινωνικαὶ και οικονομικαὶ καταστροφαὶ ἐπακολουθοῦν.

Χωρὶς νὰ εἶναι μαθηταὶ τοῦ Fourier ἢ τοῦ Saint-Simon ἢ τῶν ἄλλων κοινωνικῶν μεταρρυθμιστῶν, ἐπραγματοποίησαν, μονομερῶς ἔστω εἰς τὴν βαμβακομηχανίαν, τὰ ἰδανικά, τὰ ὁποία εὐφραίνουν τοὺς στοχασμοὺς ἐκείνων, ὅσοι εἰς τὴν ἡμερίαν τοῦ γραφείου των πλάττον μετὰ στοργικὰ χέρια τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Κοινωνίας διὰ τῆς ἀνιδροσύνης τῆς ἐπὶ νέων βάσεων ἀλληλεγγύης και ἰσότητος τὸσον εἰς τὰ ἔργα ὅσον και εἰς τὰς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς «εἰς καθένα κατὰ τὴν ἰκανότητά του» εἰς καθένα κατὰ τὰ ἔργα του», κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Saint-Simon.

Οἱ Ἀμπελακίῳται, ἀνύποπτα και ἀπρομελέτητα, ἄς εἰπῶ, ἴδρυσαν τὴν πρώτην συνεργατικὴν ἐταιρείαν τοῦ κόσμου ἡμῶν σχεδὸν αἰῶνα πρὸ τῶν Equitable Pioneers τοῦ Rochdale και τῶν ἄλλων ἔπειτα cooperations. Χωρὶς ἐπανάστασιν, χωρὶς νομοθετικὴν μεταρρύθμισιν, ἔλυσαν τὸ πρόβλημα τῆς ἀρμονίας μεταξὺ Κεφαλαίου κ' Ἐργασίας και ὠργάνωσαν τὴν παραγωγὴν και τὴν διανομὴν τοῦ πλοῦτου, κατὰ τὰς κοινωνιστικὰς ἀρχὰς τῶν μεγάλων διδασκάλων τῆς ἰσότητος.

Περὶ τῆς Συνεργατικῆς Ἐταιρείας τῶν Ἀμπελακίων, εἰδήσεις και δοκουμέντα μᾶς παρέχει ὁ ἐνθουσιώδης Γάλλος ἀρχιτέκτων—κοινωνιολόγος F. Boulanger, ὁ εἰδικῶς κατ' ἐντολήν τοῦ Κωλέττη ἐρευνήσας και ἀναπτύξας τὸ ζήτημα δι' ἐκθέσεώς του, ἡ ὁποία περιλαμβάνεται εἰς τὴν μονογραφίαν τὴν ἐκδοθεῖσαν μετὰ τὸν θάνατόν του ἡ ἔρχισε μετὰ κεφάλαιον 100.000 φράγκα και εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς, τὸ 1810, τὸ κεφάλαιόν τῆς ἔφθασε τὰ 20.000.000 φράγκα.

Μετὰ τὴν εθνικὴν ἀποκατάστασιν, και ἰδίως ἐπὶ τῆς πρώτης δυναστείας, οἱ ἐπιχειρήσαντες νὰ θεμελιώσουν διουικητικὸν σύστημα εἰς τὸ νέον Βασίλειον, ξένοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸς τὴν φυλὴν και τὰ αἰσθηματά της και τὰ ἔθιμα και τὰ ἥθη και τὴν ἱστορίαν της, ἀντὶ νὰ μελετήσουν τὰ πράγματα τοῦ τόπου και νὰ συλλέξουν στοιχεῖα ἀπὸ τὴν ψυχὴν και τὴν ζοὴν μέσα τοῦ νεολιτρωμένου, ἀλλὰ μουνδιασμένου ἀπὸ τὰ δεσμὰ λαοῦ, μετέφρασαν τὰ προχειρότερα πρότυπα τῶν ξένων νομοθεσιῶν και συ-

στημάτων, και μετεφύτευσαν ἀδιακρίτως εἰς τὸ ἡλιόφωτον ἑλληνικὸν ἔδαφος φύτρα τῶν πάγων και τῶν ὀμιχλῶν τοῦ Βορρᾶ.

Ὁ ἑλληνικὸς θεσμὸς τῶν αὐτοδιοικητῶν Κοινοτήτων ἐμαρᾶνθη, και ἀντ' αὐτοῦ συνεκροτήθησαν δήμοι, διουικητικαὶ μονάδες τεχνηταὶ και ἀσυμβίβαστοι μετὰ τὸν ἑλληνικὸν χαρακτήρα και τὰς τοπικὰς ἀνάγκας. Κ' ἔγιναν ταχέως οἱ δήμοι ἐρείπια οικονομικὰ, και ἀπέτυχε τὸ τοπικὸν διουικητικὸν σύστημα οὐκάρως. Ἐνῶ διὰ τῆς μελέτης τοῦ αὐτοφυοῦς κοινοτικῶν συστήματος, διὰ τῆς πολιτικῆς και κοινωνικῆς ὀργάνωσης κ' ἐνισχύσεώς του, διὰ τοῦ θεσπισμοῦ κοινοτικῶν ὁμοσπονδιῶν κατὰ διαμερίσματα, μετὰ σύστημα ἀντιπροσωπευτικόν, ὁ θαυμαστὸς ἑλληνικὸς θεσμὸς θ' ἀνεπτύσσετο ἔτι μᾶλλον και θὰ εὐδοκίμη, συγκεντρῶν ἕν ἑαυτῷ κάθε κοινωνικὴν δρασίν, ἐπὶ τῆ βᾶσει τῶν νέων ἀρχῶν τῆς ἀλληλεγγύης ἐδραζομένην.

Τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ εὐτυχὴς δρασὶς και ἡ ζωτικότης τῶν ὀλίγων Κοινοτήτων, αἱ ὁποῖαι λειτουργοῦν σήμερον εἰς τὴν Θεσσαλίαν και τὴν Λακεδαίμονα και παρέχουν πρότυπα οἰκοκυρεμένης διαχειρίσεως τῶν κοινῶν συμφερόντων τοῦ χωρίου των ἐκάστη, ἀποβαίνουσαι ὁλονὲν μικρογραφαὶα κυβερνήσεων, μετὰ σύνεσιν και πρόνοιαν και φειδῶ διαχειριζόμεναι καθεμία τὸ κοινὸν ταμεῖον, τὸ ὁποῖον ἄλλοῦ τροφοδοτοῦν μικρὰ εἰσοδήματα κοινοτικῆς περιουσίας, ἄλλοῦ ἐκποιεῖσαι εἰσφορὰς τῶν ἐντοπιῶν και τῶν ξενιτευμένων συγχωριῶν των.

Ἐχὼ ὑπ' ὄψιν μου τὴν ἐσχάτως ἐκδοθεῖσαν λογοδοσίαν τοῦ ΙΑ' ἔτους τῆς κοινότητος Βαμβακοῦς (ἐπαρχία Λακεδαίμονος—δήμος Οἰνοῦντος).

Εἶνε νὰ θαυμάσῃ κανεὶς τὸ τί εἰμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ εἰς τὸν τόπον μας ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία, χειραφετουμένη ἀπὸ τὴν φονικὴν κομματικὴν και κυβερνητικὴν ἐπιρροήν.

Ἴδου τί ἔλεγα τελευταίον εἰς τὸ Α' Πανελλήνιον Συνέδριον Γεωργίας Βιομηχανίας και Ἐμπορίου, περὶ τῆς Κοινότητος Βαμβακοῦς ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ὁποίας συνεδρεύσας ἐπρότεινα τὴν εἰς Κοινότητος ὀργάνωσιν τοῦ Κράτους πρὸς ἐπίτευξιν μετὰ τῶν λοιπῶν και τοῦ γεωργικοῦ σκοποῦ:

«Ἀπόδειξιν τρανὴν τῶν εὐεργετικῶν ἀποτελεσμάτων τῶν κοινοτήτων παρέχει ἡ θαυμαστὴ λειτουργία τῆς ἀπὸ δωδεκαετίας ἰδρυθείσης εἰς Βαμβακοῦν τῆς Λακεδαίμονος Κοινότητος. Χωρὶς ὑποχρεωτικὰς εἰσφορὰς, δι' αὐτοπροαιρέτων δωρεῶν τῶν ἀπανταχοῦ Βαμβακικῶν, διεχειρίσθη ἔως σήμερον 117 ὄλας χιλιάδας δραχμῶν, μετὰ οἰκοκυρικὴν φειδῶ κ' εὐστοχίαν διατεθείσας διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς γεωργίας, τῆς δεινδροφτείας και τῆς κτηνοτροφίας και πάντων τῶν βιωτικῶν ὄρων τῶν κατοίκων».

¹ *Ambelakia*, ou les associations et les municipalités helléniques... par F. Boulanger, Paris 1875.

Εἶμαι ἐκ τῶν φρονούντων ὅτι μία ἀπὸ τὰς κυριώτερας αἰτίας τῆς πολιτικῆς παραλυσίας τοῦ κράτους μας εἶνε τὸ ξένον πρὸς τὸν τόπον μας, ἄλογον καὶ ἀμελέτητον σύστημα τοπικῆς διοικήσεως, τὸ ὁποῖον οἱ Βαναροὶ νομοθέτησαν τῆς Ὀθωνικῆς δυναστείας ἐγκαθίδρυσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Πλήρης ἀποκέντρωσις καὶ αὐτάρχεις διοικήσις τῶν χωρίων καὶ ἀντιπροσωπευτικὸν συμ-

βούλιον εἰς τὴν πρωτεύουσαν κάθε δήμου διὰ τῶν κοινῶν συμφερόντων τὴν ἐπιμέλειαν, κ' ἐπομένως μετατροπὴ τῶν δήμων (δήμων μεγάλων περιφερειῶν) εἰς δημοσπονδίας μικρῶν περιφερειῶν — δημοσπονδίας τῶν κοινοτήτων, εἶνε τὸ ἀποτελεσματικώτατον τῶν ἀναμορφωτικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα ἡ πρώτη ἀληθινὰ μεταρρυθμιστικὴ καὶ ριζοσπαστικὰ μεταρρυθμιστικὴ Βουλὴ τοῦ μέλλοντος θέλει βέβαια θεσπίσῃ.

ΣΠ. Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΚΡΙΣΕΩΣ

Ἡ μυστικὴ ἀνάκρισις, ὅπως τὴν δορίζει ἡ Ποινικὴ Δικονομία μας μετετρέπη εἰς φανεράν ἀποτόμως, ἀπροσδοκίτως καὶ ἀνεπιφυλάκτως. Ἐπρόκειτο νὰ ψηφισθῇ εἰς γ' ἀνάγνωσιν νομοσχέδιον ἐντελῶς ἄσχετον, καὶ μία τροπολογία ἀνδαιρέτος καὶ πρὸς τὸ νομοσχέδιον ἀσυνάρτητος ὥρισεν τὴν κατάργησιν τῆς μυστικῆς ἀνακρίσεως... ἡ δὲ Βουλὴ παρεδέχθη. Εὐτυχῶς ἡ κατὰ τοιοῦτον τρόπον δημιουργία νόμου ὑπῆρξε τὸσον ἀντισυνταγματικὴ, ὥστε ὁ μὲν εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου ν' ἀποφανθῇ ὅτι τὰ δικαστήρια ἴσως ἀρνηθῶν νὰ ἐπιτελέσουν τὸν νόμον, οἱ δὲ ὑποστηρικταὶ αὐτοῦ νὰ ὑποβάλουν νομοσχέδιον συμπληρωματικόν ἄλλα καὶ τοῦτο παρατύπως, διότι τ' ὁρῶν ἦτο νὰ ψηφισθῇ ἐν νομοσχεδίον, τὸ ὁποῖον νὰ καταργῇ τὴν ψηφισθεῖσαν τροπολογίαν καὶ νὰ εἰσαχθῇ ἄλλο νομοσχέδιον εἰς τὸ ὁποῖον νὰ διατυπώνωνται διατάξεις περὶ μεταρρυθμίσεως τῶν τῆς ἀνακρίσεως κατὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τρόπον.

Ὅπως δὴποτε τὰ γενόμενα ἐπροκάλεσαν πρωθύστερον κάπως συζήτησιν εἰς τὸν τύπον καὶ εἰς τὴν Βουλὴν. Οἱ ἐπιφανεῖς τοῦ δικαστικοῦ σώματος, συντηρητικῶς πραικτολόγοι, ἐγνωμοδότησαν ὑπὲρ τῆς μυστικῆς ἀνακρίσεως μ' ἐπιχειρήματα ἐμπειρικὰ μᾶλλον καὶ συγκεκριμένα. Ἀπεναντίας διάφοροι δικηγόροι καὶ πολλοὶ βουλευταί, ἰδεολογικῶς φιλελευθέροι, ἐκηρύχθησαν ὑπὲρ τῆς φανεράς ἀνακρίσεως μὲ θεωρίας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀτόμου κ.τ.λ.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι κατὰ τὸ κοινὸν λόγιον ἢ ἀλήθεια εὐρίσκειται εἰς τὸ μέσον. Τοῦτο συμβαίνει πάντοτε προκειμένου περὶ κοινωνικῶν θεσμῶν. Διότι ἐνῶ ἡ διατήρησις τῶν νομοθετημένων εἶναι ἀντιθέτος εἰς τὸ βεβαιωμένον φαινόμενον τῆς προόδου, ἀφ' ἑτέρου τ' ἀξιώματα ἀφηρημένων θεωριῶν ἔχουν ἀμφίβολον καὶ πάντοτε μικρὰν πρακτικὴν ἀξίαν, ὅπως εἰς τὴν Εἰσαγωγὴν τῆς Κοινωνιολογίας του ἀναπτύσσει ὁ Σπένσερ. — Ἐνας οἰσοδῆποτε θεσμὸς ὅσον ὠφέλιμος καὶ ἂν ὑπῆρξε, δὲν ἔμπορεῖ νὰ μένῃ

ἀναλλοίωτος. Μεταβάλλονται αἱ ἀντιλήψεις, οἱ ὄροι, αἱ ἀνάγκαι, πρὸς τὸν παρήγαγον, ὥστε νὰ εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ ἂν ὑπῆρξεν ὠφέλιμος δὲν ἔμπορεῖ ὅμως νὰ εἶναι πάντοτε ἐπαρκής. — Ἄλλα καὶ πάλιν αἱ ἀντιλήψεις, οἱ ὄροι, αἱ ἀνάγκαι, πρὸς τὸν παρήγαγον ἓνα θεσμόν, ἔστω κ' ἐπιβλαβῆ πλέον, δὲν ἀλλάζουν τόσον ριζικῶς καὶ δὲν ἐξαφανίζονται τόσον ἀποτόμως, ὥστε κατ' ὁρῶν κρίσιν νὰ ἐξαφανίζονται ἐξ ολοκλήρου ὁ δι' αὐτὰς δημιουργηθεὶς θεσμὸς. — Οἱ ἀκρωτηριασμοί, λέγει ὁ Καρλάιλ, εἶναι ἐπικίνδυνον καὶ πάντοτε ἐλαττωματικὸν θεραπευτικὸν μέσον τῶν κοινωνικῶν ἀσθενειῶν.

Εἶναι δὲ ἀρχὴ κοινωνιολογικὴ (διότι ἀξιώματα κοινωνιολογικὰ δὲν ὑπάρχουν) ὅτι εἰς τὴν νομοθεσίαν, διοικητικὴν, ποινικὴν, φορολογικὴν κτλ. πρέπει νὰ χρησιμοποιῆται ὁ πρακτικὸς ὑπολογισμὸς τοῦ μέσου ὄρου ὠφελείας, ἐνῶ συγχρόνως δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ὅτι κάθε κοινωνικὴ ἐκδήλωσις — καλὴ ἢ κακὴ — εἶναι ἀποτέλεσμα πολλῶν καὶ πολλάκις ἀρνητικῶν πρὸς ἀλλήλους παραγόντων, συνάμα δὲ καὶ αἰτία ποικίλων καὶ πολλαπλῶν κοινωνικῶν φαινομένων. Ὅσοι τῶν ἀσχολουμένων εἰς τὰ τῆς νομοθεσίας εἶτε ἐξ ἀγνοίας εἶτε ἐκ πνευματικῆς ἀνεπαρκείας — συνηθέστατα καὶ τὰ δύο ταῦτα παρ' ἡμῖν — φθάνουν εἰς ἐν νομοθετικὸν συμπέρασμα ἐργαζόμενοι εἶτε κατὰ πρόχειρον ἐμπειρίαν εἶτε μ' ἐπιπόλαιον θεωρητικισμὸν εἶναι ὄχι ἀπλῶς ἀνωφελεῖς, ἀλλ' ἐπιζήμιοι, προξενούντες νομοθετικὰς ἀποτυχίας καὶ δημιουργοῦντες νομοτελεστικὸν καὶ διοικητικὸν χάος, τοῦ ὁποῖου ἔχομεν δυστυχῶς μεγάλην ἡμεῖς οἱ Ἕλληνας πείραν.

Ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος τῆς μυστικῆς ἢ φανεράς ἀνακρίσεως ὑπάρχουν πολλὰ τὰ ὠφέλιμα καὶ πλείστα τὰ ἄτοπα καὶ εἰς τὸν ἓνα καὶ εἰς τὸν ἄλλον τρόπον τῆς ἀνακρίσεως ὡς πρὸς τὴν αἰτιολογίαν, ὡς πρὸς τ' ἀποτελέσματα καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀπωτέρας συνεπειὰς τῶν ἀποτελεσμάτων. Τὰ προχειρότερα, ἂν ὄχι τὰ ριζικώτερα, τῶν ὠφελιμῶν καὶ τῶν ἀτόπων παρετάχθησαν

ἐκατέρωθεν ἀπὸ τοὺς ὑπερασπιστὰς τῆς μυστικῆς καὶ τῆς φανεράς ἀνακρίσεως, δύνανται δὲ καὶ νὰ καταταχθῶν κεφαλαιωδῶς εἰς δύο μεθόδους σκέψεως (φαινόμενον τοῦτο σύνθηδες εἰς κάθε κοινωνικὴν μεταρρυθμίσειν), ἦτοι εἰς σκέψιν ἔχουσαν ὡς ἀρετηρίαν τὴν ἐξασφάλισιν τῆς κοινωνίας καὶ ἀντιθέτως εἰς σκέψιν ἀφορμωμένην ἀπὸ τὴν ἰδέαν τῆς ἐξασφάλισεως τοῦ ἀτόμου.

Καὶ δὴ, οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν διατήρησιν τῆς μυστικῆς ἀνακρίσεως ἰσχυρίζονται:

1^{ον}) Ὅτι ἡ δημοσία ἀσφάλεια δὲν εἶναι ἐδῶ πολὺν παγία, ὥστε οἱ μάρτυρες εἰς τὴν φανεράν ἀνάκρισιν θὰ φοβῶνται τὴν ἐκδίωξιν τοῦ κατηγορουμένου καὶ τῶν συγγενῶν του ἢ καὶ θὰ ὑφίστανται τὴν ἐπίδρασιν των.

2^{ον}) Ὅτι ἡ παρουσία τοῦ συνηγόρου κατὰ τὴν ἀνάκρισιν θὰ βραδύνῃ τὸ ἀνακριτικὸν ἔργον.

3^{ον}) Ὅτι παρέχει ἡ φανερά ἀνάκρισις εὐρὴν ἔδαφος εἰς τὴν πανουργίαν τοῦ κατηγορουμένου, δυναμένου ἐν γνώσει τῶν ἐπιβαρυντικῶν κατ' αὐτοῦ μαρτυριῶν νὰ παρασκευάσῃ ψευδομάρτυρας κτλ.

4^{ον}) Ὅτι — κατ' ἀντίθετον λόγον — ὁ ἀνακριτὴς δὲν εἶναι ἐχθρὸς τοῦ κατηγορουμένου καὶ οὐδένα ἔχει λόγον προκαταλήψεως, ζητεῖ δὲ τὴν διενκρίσιν καὶ ὄχι τὴν καταδίωξιν.

5^{ον}) Ὅτι — συνολικῶς — ἐὰν δοθῇ εἰς τὸν κατηγορουμένον ἡ δύναμις ν' ἀντιταλαλῇ πρὸς τὴν δικαιοσύνην καὶ διὰ τεχνασμάτων νὰ τὴν κατανακῇ, οὐδεὶς θὰ δυνηθῇ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς κινδυνεύοντας ν' ἀμύνωνται αὐτοδικοῦντες.

6^{ον}) Ὅτι — ἐμπειρικῶς — ὁ θεσμὸς τῆς φανεράς ἀνακρίσεως ἐν Γαλλίᾳ, ὅπου ἐν μέρει ἐφηρόσθη εἰς παρεμφερῆ τῆς ἰδικῆς μας νομοθεσίας, ἀπέτυχεν ἰδίως ἐπὶ πολυπλόκων ὑποθέσεων.

Εἰς ταῦτα ἡδύνατο κανεῖς νὰ προσθέσῃ ὅτι κακῶς ἐμνημονεύηται ἡ Ἀδελφία μεταξὺ τῶν κρατῶν τῶν ἐχόντων φανεράν τὴν ἀνάκρισιν ὅτι ριζικῶς διάφορος πρὸς τὸν ἐδῶ καὶ ὅπως ἰδιάζων εἶναι ὁ ἀνακριτικὸς τρόπος ἐν Ἀγγλίᾳ, ὅπου ἡ φανερά ἀνάκρισις εὐδοκίμησεν ὅτι μικτὸν εἶναι τὸ ἐν Ἰταλίᾳ σύστημα ὅτι ἀφ' ἑτέρου τὰ πλείστα τῶν παρ' ἡμῖν ἐγκλημάτων ἔχουσι τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀπρομελετήτου ἢ τοῦ προχείρου ἐδεξάλευτα χρονικῶς τὰ ἔργα τῆς τελείσεως αὐτῶν, ὥστε κάθε βραδύτης νὰ εἶναι καταστρεπτικὴ τοῦ ἀνακριτικοῦ ἔργου καὶ ὅτι τέλος ἄλλαχού σπουδαῖος βοηθὸς τῆς ἀνακρίσεως καὶ δὴ ἐν κρητικῷ ἐνεργῶν εἶναι ὁ μυστικὸς ἀστυνομικὸς κλάδος.

Ἀφ' ἑτέρου οἱ ὑποστηρίζοντες τὴν παρ' ἡμῖν εἰσαγωγὴν τῆς φανεράς ἀνακρίσεως ἰσχυρίζονται:

1^{ον}) Ὅτι ὁ διεξάγων τὴν μυστικὴν ἀνάκρισιν δικαστὴς δομώμενος συνήθως ἀπὸ τὴν προκατάληψιν περὶ ἐνοχῆς τοῦ κατηγορουμένου ἐπισωρεύει ἀνεμποδίστως ἐπιβαρυντικὰς ἀποδείξεις,

στρεβλῶνων καταθέσεις, ὑποδεικνύων ἀνύπαρκα καὶ εἰκοτολογῶν.

2^{ον}) Ὅτι πολλάκις ἐνεκα τῆς μονομεροῦς ἐν τῇ μυστικότητι ἐνεργείας ἢ ἀνάκρισις παρουσιάζεται εἰς τὸ δικαστήριον (τὸ καινουργιοδικεῖον ἰδίως) ἑλλιπής, ὁ δὲ κατηγορούμενος ἄνευ κινδύνου ἐξελέγξεως ἐπιτυχέστερον ἐκεῖ ἀνατρέπει τὴν κατηγορίαν.

3^{ον}) Ὅτι ἡ μυστικὴ ἀνάκρισις παρασύρει εἰς συμφωνίας δωροδοκίας, εἰς ἐπεμβάσεις πολιτικῶν κτλ. πρὸς γνώσιν τῶν τῆς ἀνακρίσεως, καὶ ὅτι παρέχει εὐκόλον ἔδαφος ἀνεξέλεγκτου παραβάσεως τοῦ καθήκοντος εἰς τὸν δεκαζόμενον δικαστήν.

4^{ον}) Ὅτι συνέπεια τῆς μυστικῆς ἀνακρίσεως εἶναι ἡ συνεχὴς παράβασις τῶν διατάξεων τῆς ποινικῆς δικονομίας ὑπὸ τοῦ ἀνακριτοῦ, μεταχειριζομένου τὸν δόλον, τὴν παραπλάνησιν, τὴν ἀπειλήν καὶ ἐνίοτε τὴν βίαν.

5^{ον}) Ὅτι ἡ μυστικὴ ἀνάκρισις, ἀπομεινάριον τῶν βαρβάρων νομοθεσιῶν, εἶναι πηγὴ πολλῶν δικαστικῶν πλανῶν, αἱ ὁποῖαι μὲ τὴν φανεράν ἀνάκρισιν ἐλαττώνονται, διότι ὀρθότερον τοῦ ἐνὸς κρίνουσιν οἱ πολλοὶ σκεπτόμενοι.

6^{ον}) Ὅτι ἡ ἀπολυταρχικὴ δικαιοδοσία, τὴν ὁποῖαν ὁ μυστικὸς τρόπος δίδει εἰς τὸν ἀνακριτὴν, εἶναι ἀρετηρία ἐγκληματικῶν κατασχέσεων εἰς χεῖρας ἀσυνειδήτου ἢ μὴ νοήμονος ἀνακριτοῦ, τοιοῦτοι δὲ ὑπάρχουν πολλοὶ παρ' ἡμῖν.

7^{ον}) Ὅτι ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀτόμων πρέπει νὰ τίθηται ὑπεράνω κάθε ἄλλης κοινωνιολογικῆς ἀρχῆς.

Εἰς ταῦτα ἡδύνατο κανεῖς νὰ προσθέσῃ ὅτι μία ἐπιβράδυνσις τῆς ἀνακρίσεως ὀφειλομένη εἰς τὸ ἀνεξέλεγκτον τῆς μυστικῆς ἀνακρίσεως θὰ ἐξέλιπε, διότι ἡ ἀμέλεια τοῦ δικαστοῦ θὰ εἶναι κατάδηλος μὲ τὴν φανεράν ἀνάκρισιν, καὶ ὅτι ἀκριβῶς διότι ἀπαιτεῖ ἡ κοινὴ συναίσθησις φανερόν τινα τρόπον ἀνακρίσεως γίνονται σήμερον συχναὶ δολιεύσεις καὶ παραβιάσεις τῆς μυστικῆς ἀνακρίσεως διὰ παρανόμον τρόπον (ἐπεμβάσεις πολιτικῶν, δωροδοκίας κ.τ.λ.) τὸν ὁποῖον τρόπον ἀνέχεται κάπως ἡ κοινὴ συνείδησις — ὡς ἀνήθικον ὡς εἴπωμεν μέσον πρὸς ἐκπλήρωσιν ἠθικοῦ σκοποῦ.

Τὰ ἀπλοποιούμενα τοιοῦτοτρόπως ἐπιχειρήματα τῶν δύο ἀντιθέτων γνωμῶν, μολονότι ἀντικρουόμενα, ἐνέχουσι πλείστα ὀρθὰς παρατηρήσεις καὶ ἄγουσιν εἰς ἀληθεύοντα συμπεράσματα, ὥστε νὰ παρίσταται — ὅπως πάντοτε ἐν τῇ Κοινωνιολογίᾳ — ἐπιβαλλόμενος ὁ πρακτικὸς ὑπολογισμὸς τοῦ μέσου ὄρου ὠφελείας, κατὰ τὸν ὁποῖον, ἀφοῦ ὑπολογισθῇ ποῖον ἐκ τῶν δύο ἀντιθέτων εἶναι τὸ σχετικῶς ὠφελιμώτερον, γίνεται κατόπιν σκέψις πῶς νὰ μετριασθῶσιν αἱ ἐκ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τοῦ ἑτέρου βλάβαι.

Διὰ τοὺς ὁπωσδήποτε γνωρίζοντας τὰς ἀρχὰς

της Κοινωνιολογίας, στηριζομένης τώρα επί των άλλων προγενεστέρων Ιεραρχικώς θετικῶν ἐπισημῶν εἶναι κοινὸν χρεῖμα ὅτι μέρος τῆς αὐτοβουλίας (ἐλευθερίας) τοῦ ἀτόμου ἐξαλείφεται (καταπιέζεται) ἀπὸ τὴν τάσιν τῆς Κοινωνικῆς ὀργανώσεως (χάριν τοῦ κοινωνικοῦ συμφέροντος καὶ τῆς κοινωνικῆς τάξεως, ὅπως θὰ ἔλεγε μεταφυσικὸς πολιτειολόγος). Διὰ τοῦτο εὐρίσκονται νόμοι, κυρίως εἰς τὴν ἠθικὴν ἀναγόμενοι, οἱ ὅποιοι ἐνῶ φαίνονται ἀτομικτικῶς παράλογοι οὐχ ἤττον ὑπάρχουν καὶ θὰ ὑπάρχουν εἰς κάθε κοινωνίαν. Καὶ διὰ τοῦτο ἐπίσης τὸ φαινόμενον τῆς θυσίας ὀλίγων πρὸς ὑπεράσπισιν ἐθνικὴν κ.τ.λ. παρουσιάζεται καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν καὶ εἰς τὴν ἀτομικὴν συνείδησιν ὡς εὐλογον καὶ ἐπαινετόν. Οὕτω: τιθεμένων τοῦ κοινωνικοῦ συμφέροντος ὡς κυρίου σκοποῦ καὶ εἰς τὴν ποινικολογίαν, πρέπει νὰ ζητηθῆ τρόπος μικροτέρας ὅσον τὸ δυνατόν πίεσεως τοῦ ἀτόμου καὶ ἀδικίας αὐτοῦ. Εἰδικώτερον, προκειμένου περὶ τῆς ἀνακρίσεως, ἀφοῦ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ μὴ διαφυγὴ τοῦ ἐγκληματίου κατορθώνεται ἀσφαλέστερον διὰ ποιῆς τινος ἀνακριτικῆς αὐτοβουλίας καὶ μυστικῆς ἐνεργείας, πρέπει νὰ ζητηθῆ πῶς ὅσον τὸ δυνατόν νὰ μὴ πιέζονται οἱ κατηγορούμενοι καὶ πῶς ὅσον τὸ δυνατόν πλειότερα νὰ τοῖς παρέχονται μέσα ὑπερασπίσεως. Εἰς τοῦτο ἡ ποινικολογία εἵπεν ἀπὸ αἰῶνων βαθμιαίως διὰ τῆς ἐξελέξεως.

Συγκεκριμένως διὰ τὴν Ἑλλάδα, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ἀφ' ἑνὸς ὅτι βεβαίως ἡ δημοσία ἀσφάλεια δὲν εἶναι παγία, ὥστε νὰ ἔχωσι πεποκίθηται περὶ τῆς ἀσφαλείας των οἱ μάρτυρες, καὶ ὅτι τοῦ νόμου ἡ καταστρατήγησις ἐπι-

διώκεται κ' ἐπιτυγχάνεται περισσότερο ἢ εἰς ἄλλα πολιτισμένα κράτη, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅτι οἱ ἀνακριταὶ δὲν εἶναι κατηρητισμένοι ἀγαθῶς ὅσον ἀλλαχοῦ καὶ ὅτι ὁ σεβασμὸς τῆς ἐλευθερίας τοῦ πολίτου εὐκολώτερον ἐδῶ παραβλέπεται, παρουσιάζεται ἀνάγκη νὰ ἐξευρεθῆ μικτόν τι σύστημα, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ ἡ ἀνάκρισις νὰ γίνεται ἀκολούτως καὶ ἡ αὐθαιρεσία νὰ περιορίζεται.

Τοιοῦτον ἠθέλησε νὰ ὑποδείξῃ ἡ συσταθεῖσα Γνωμοδοτικὴ Ἐπιτροπὴ, ὀρίζουσα ὅτι πρέπει νὰ ἐπιτρέπεται εἰς τὸν κατηγορούμενον νὰ λαμβάνῃ γνώσιν τῆς ἀνακρίσεως πρὸς τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸ Συμβούλιον τῶν Πλημμελοδικῶν. Τοῦτο ὁμῶς δὲν ἀρκεῖ, διότι οὕτως ἡ ἀνάκρισις παρουσιάζεται συντελεσμένη, δταν λαμβάνῃ γνώσιν αὐτῆς ὁ κατηγορούμενος. Καὶ ἡ μερικὴ διάταξις τοῦ ἀρθρου 8 τοῦ σχετικοῦ Γαλλικοῦ νόμου, ἡ κανονίζουσα τὰ τῆς ἀπομονώσεως τοῦ κατηγορουμένου, γενικευμένη, θ' ἀπέτελει ἴσως τὴν ὠφελιμωτέραν ἐπὶ τοῦ παρόντος μεταρρυθμίσιν τοῦ νόμου: καθοριζόμενον ὅτι ἡ ἀνάκρισις διεξάγεται μυστικῶς (ἴτοι καθ' ὃν τρόπον ἡ Ποινικὴ Δικονομία μας ὀρίζει) εἰς χρονικὸν διάστημα μὴ δυνάμενον νὰ παραταθῆ πλέον τῶν 10 ἡμερῶν, διεξάγεται δὲ φανερά κατόπιν (ἴτοι καθ' ὃν τρόπον ὁ Γαλλικὸς νόμος ὀρίζει) μέχρι πέρας αὐτῆς, δυνάμενον πάντοτε τοῦ κατηγορουμένου ν' ἀπατήσῃ τὴν ἐξακολούθησιν αὐτῆς καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τῶν δέκα ἡμερῶν τῆς μυστικῆς διεξαγωγῆς. Τοιοτοτρόπως ἡ ἀνάκρισις ἐπιστεῦδεται, ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς προσωρινῆς μυστικότητος, ἐξελέγχεται δὲ καὶ τροποποιεῖται διὰ τῆς ἐπακολουθοῦσης δημοσιότητος.

I. ΖΕΡΒΟΣ, ΑΡΕΤΑΣ

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΤΟΥ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ

«Χρόνος» — Τὸ πρῶτον ἑλληνικὸν ἀεροπλάνον: Ὁ ἀεροναυτὴς Δ' Ἀθανάσιος μετὰ τοῦ ἀεροπόρου του Μπλεξιά.

«Δάφνη» — Ἀπὸ τὰ παραξένα τῆς φυλλολογίας: Πρωτοφανὴ πρόσινα ἀνετήρητου... φυλλολογικῆς φώσεως.

«Ἀθήναι» — Γελοιογραφία λογογράφου, ὑπὸ Γ. Ροιλοῦ: Ὁ κ. Σπυρ. Παγενέλης.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Νόμοι

- Ὁ ΜΑΘΗΤΗΣ — Πῶς περνάτε τὸν καιρὸν σας;
- Ὁ κ. ΑΣΟΦ — Μὲ τὴν ἀνάγνωσιν.
- Ὁ ΜΑΘ. — Θὰ εὐρήκατε ὄρισμένως κανένα πολὺ ἐνδιαφέρον βιβλίον. Ἐχετε τὸ ὄφρος ἀνθρώπου καλοφαγώμενον πνευματικῶς.
- Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἀκριβῶς. Εὐρήκα ἕνα πολὺ ἐνδιαφέρον ἀνάγνωσμα.
- Ὁ ΜΑΘ. — Θὰ ἤμουν πολὺ περίεργος νὰ μάθω.
- Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διαβάξω ὅλα τὰ νέα νομοσχέδια πού ψηφίζει τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἡ Βουλὴ.
- Ὁ ΜΑΘ. — !!!
- Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διατὶ ἐκπλήττεσθε;
- Ὁ ΜΑΘ. — Σὰς ἐγνώριζα χαλκέντερον. Δὲν ἐπίστευα ὅμως ποτέ, ὅτι ἡ ἡμέρα ἐνὸς ἀνθρώπου ἀρκεῖ διὰ νὰ διατρέξῃ, ἔστω καὶ ἐπιτροχάδην, τὸ ἀπέραντον αὐτοῦ ὄλκον.
- Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Σηκώνομαι ἀπὸ τὰς πέντε τὸ πρωὶ καὶ κοινοῦμαι μετὰ τὰ μεσάνυκτα. Ποτέ ἀνάγνωσις δὲν μ' ἐδέσμευσε τόσο πολὺ. Ἐχει μίαν ποικιλίαν πού θέλγει καὶ ξεκουράζει. Ἀπὸ τὰ στρατιωτικὰ πηγαινῶ εἰς τὰ ναυτικὰ, ἀπὸ τὰ οικονομικὰ εἰς τὰ διονικητικὰ. Καὶ διαβάξω ἀδιάκοπα καὶ ἐνδιαφερόμαι χωρὶς τέλος, τώρα μὲ τοὺς φόρους, τώρα μὲ τὰς οικονομίας, τώρα μὲ τοὺς δασκάλους, τώρα μὲ τοὺς τελῶνας. Περνοῦν ἀπ' ἐμπρὸς μου, ὡς εἰς ὄνειρον, τὰ πλέον διαφορετικὰ πρόσωπα καὶ πράγματα. σιγαί καὶ εἰκόνας, ἀριθμοὶ καὶ καρβαλιστικὰ σημεῖα. Ἐνθυμοῦμαι πράγματα πού εἶχα λησμονήσει τὴν ὑπαρξίν των καὶ βλέπω ἄλλα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐραντάσθηκα ποτέ μου. Κάτι σὰν κοσμογονία περὶ μ' ἐμπροσθί μου καὶ κάτι τι σὰν κοσμοχαλασί. Σὰς συμβουλεύω νὰ φάριστε κάθε ἄλλην ἐργασίαν καὶ νὰ κάμτε αὐτὸ πού κάμνω ἐγώ.
- Ὁ ΜΑΘ. — Μὲ γοργαλλίζετε...
- Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὅταν τὸ κάμτε θὰ μ' ἐνθυμηθῆτε. Θὰ νομίσετε ὅτι εὐρέθητε ἔξωρα, προσκεκλημένος τοῦ Θεοῦ, εἰς τὰς ἐπτὰ ἡμέρας τῆς Δημιουργίας. Εἰμπορούσατε ποτέ νὰ ὄνειρευθῆτε τέτοιαν τύχην; Καὶ πάλιν, μὲ μίαν ἀλλαγὴν τῆς σκηνογραφίας, θὰ νομίσετε ὅτι παρευρίσκεσθε, προσκεκλημένος τοῦ Διαβόλου, εἰς τὴν συντέλειαν τοῦ Κόσμου. Εἶναι πρᾶγμα πού καθένας εἰμπορεῖ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ;
- Ὁ ΜΑΘ. — Φαντάζεσθε λοιπὸν διὸ ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον μὲ νομοσχέδια;
- Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Καὶ πῶς ἄλλῶς; Ὁλος ὁ φυσικὸς καὶ ἠθικὸς κόσμος διέπεται ἀπὸ νόμους. Ποῖος τοὺς ἔκαμε; Ὁ Θεὸς ἐκάθισε μίαν ἡμέραν, ἐμπρὸς εἰς τὸ σφράγιον γραφείου του, ὅπως ὁ κ. Εὐταξίας, καὶ συνέταξε τὰ νομοσχέδιά του. Ἐπειτα τὰ ἐνήφισε μόνος του. Κατόπιν τὰ ἐκύρωσε πάλιν ὁ ἴδιος καὶ ἡ δημιουργία ἤρχισε.
- Ὁ ΜΑΘ. — Ἐλπίζετε λοιπὸν εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς νέου Ἑλληνικοῦ κόσμου;
- Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διατὶ ὄχι;
- Ὁ ΜΑΘ. — Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι κανεὶς δὲν θὰ εἰμπορεῖ νὰ ἐγγυηθῆ διὰ τὴν βιωσιμότητα τοῦ κόσμου αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς πρὶν συντάξῃ τοὺς ἰδικούς του νόμους θὰ τοὺς ἐμελέτησε κατὰ βάθος καὶ πλάτος, καὶ δι' αὐτὸ ἐδημιούργησεν ἕνα κόσμον, ὁ ὁποῖος δὲν ἐννοεῖ νὰ καταστραφῆ, μὲ ὅλας τὰς ἀπειλὰς πού τοῦ κάμνουν κάθε τόσο οἱ ἀσεβρονομοί.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐχετε μεγάλο λάθος. Ἐγὼ φρονῶ ἐξ ἐναντίας ὅτι δὲν ὑπάρχουν πλέον ἀμελέτητοι νόμοι καὶ πλέον βιαστικὰ συντεταγμένοι ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς Δημιουργίας. Ἡ φύσις καὶ ἡ ζωὴ εἶναι γεμάται ἀπὸ δυσαρμονίας καὶ χάσματα. Σήμερον ἔχομεν ἕνα σεισμόν ἐδῶ, αἰθιον μίαν ἐπιδημίαν ἐκεῖ. Οἱ λοιμοί, οἱ σειμοὶ καὶ οἱ καταποντισμοὶ δὲν ἔλειψαν μίαν στιγμήν ἀπὸ τὸν πλανήτην. Ἐάν ἕνας Ἕλλην νομοθέτης συνέτασσε τοὺς νόμους τῶν σφρανίων σωμάτων, θὰ ἐπρόβλεπεν ὄρισμένως ὥστε ἡ Γῆ νὰ μὴ παρεντίθεται κάθε τόσο μετὰ τῶν Ἡλίου καὶ Σελήνης καὶ νὰ σκιάζεται ἢ τελειταία, ὅτε ἡ Σελήνη νὰ παρεντίθεται μετὰ τῆς καὶ Ἡλίου καὶ νὰ σκιάζεται, τόσο ἐξευτελιστικῶς, ὁ βασιλεὺς τῆς Δημιουργίας. Ὁ Θεὸς ὁμῶς, ὅπως βλέπετε, δὲν ἐπρόνοιησεν διὰ τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὑποθέτετε λοιπὸν ὅτι οἱ νόμοι πού ψηφίζονται τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν, θὰ εἶναι τελειότεροι ἀπὸ τοὺς νόμους τοῦ Θεοῦ;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Δὲν τὸ πιστεύω. Πιστεύω ὅμως ὅτι ἕνας κόσμος εἰμπορεῖ νὰ κυβερνηθῆ καὶ μὲ ἀτελεῖς νόμους.

Ὁ ΜΑΘ. — Ἀλλὰ τότε διατὶ νὰ καταγῆσωμεν τοὺς παλαιούς, δημιουργοὺς νέους, οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ εἶναι τελειότεροι ἀπὸ τοὺς παλαιούς; Τόσοι αἰῶνες ἐπέρασαν καὶ ὁ Θεὸς δὲν ἀναθεώρησε τοὺς ἰδικούς του.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ἐάν ὁ Θεὸς ἦτο κοινοβουλευτικῶς ἡγεμόν θὰ ἔκαμνε τὸ ἴδιον. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει κανεὶς νὰ τὸν βιάσῃ. Οἱ ἄνθρωποι διαμαρτύρονται διαρκῶς, ὅτι πεθαίνουν, ὅτι πεινοῦν, ὅτι ἀδικοῦνται, ὅτι καταπιέζονται. Ὁ Θεὸς δὲν τοὺς δίδει καμμίαν ἀκρόασιν. Δὲν ἀλλάζει οὐτε ἕνα ἀρθρον ἀπὸ τὴν νομοθεσίαν του.

Ὁ ΜΑΘ. — Αὐτὸ ὁμῶς δὲν τιμᾷ καθόλου τὴν θεϊαν δικαιοσύνην.

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Διατὶ δὲν τὴν τιμᾷ; Ἐάν ὁ Θεὸς ἀπεφάσιζε νὰ μεταρρυθμίσῃ τὴν νομοθεσίαν τοῦ Συμπαντος, θὰ εὐρίσκε τὸν μετᾶλλά του. Κάθε ἄνθρωπος καὶ κάθε σκουλήκι θὰ τοῦ ὑπέβαλλε καὶ μίαν νέαν τροπολογίαν. Καὶ ἐννοεῖτε, ὅτι αἱ ἀπαιτήσεις τῶν σκουληκῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων δὲν θὰ ἐσυμβιβάζοντο ποτέ.

Ὁ Θεὸς μὲ ἄλλα λόγια θὰ εὐρίσκετο εἰς τὴν θέσιν πού εὐρίσκειται σήμερον ἡ κυβέρνησις τοῦ κ. Κυριακοῦλη Μαυρομυχάλη, καὶ αὐτὸ θὰ ἦτο πολὺ δυσάρεστον διὰ τὴν θεότητά του.

Ὁ ΜΑΘ. — Ὅστε ὁ Θεὸς...

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὁ Θεὸς εἶναι ἀπλοῦστατα πάνσοφος.

Ὁ ΜΑΘ. — Σοφώτερος ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν;

Ὁ κ. ΑΣΟΦ. — Ὑποθέτω.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

«Λευκάς - Ἰθάκη»

Ὁ διευθυντὴς τῆς ἐνταῖθα Γερμανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς ἐδημοσίευσε καὶ ἐφέτος τὴν πέμπτην ἐπιστολὴν περὶ Λευκάδος - Ἰθάκης, ἐν ἣ ἐκτίθενται τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τοῦ 1908 (Fünfter Brief über Leukas - Ithaka: Die Ergebnisse der Ausgrabungen von 1908, von Wilh. Dörpfeld).

Εἶνε γνωστὸν μεθ' ὅποιας ἀξιοθαυμάστου ἐπιμονῆς καὶ ἐπιστημονικῆς μεθόδου κατώρθωσεν ὁ διαπρεπὲς καὶ εὐμεθοῦότερος τῶν μέχρι τοῦδε ἔξερευνητῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γῆς νὰ περᾶσῃ ἀπο-

δείξεις, δι' ἃν τείνει νὰ γείνη παγκοίως πιστευτὴ ἡ θεωρία αὐτοῦ περὶ τῆς νήσου Λευκάδος ὡς τῆς Ἰθάκης τῶν ὁμηρικῶν χρόνων.

Τὴν θεωρίαν αὐτοῦ ὁ κύριος Dörpfeld ἐστήριξε πρὸ πάντων ἐπὶ τῆς τοπογραφίας τῆς νήσου Λευκάδος· αἱ ζωνιανὴ περιγραφαὶ τῶν διαφορῶν γεγονότων ἐν τῇ Ὀδυσσεΐ, παρὲν ἀκριβῆ μαρτύρια περὶ τῶν τόπων, ἐν οἷς ἐγένοντο αἱ ὑμνούμεναι πράξεις, ταῦτα ὅμως δὲν συνεφάνοντο πρὸς οὐδεμίαν τῶν θέσεων, αἱτινες ἐθεωρήθησαν μέχρι τοῦδε ὡς ἡ Ὀμηρικὴ Ἰθάκη. Ὁ Dörpfeld ἀπέδειξε, ὅτι πᾶσαι αἱ ὁμηρικαὶ παραδόσεις συνετέλουν εἰς τὸ νὰ ἀποδεχθῆ τις, ὅτι ἐν θέσει Νυδρὶ τῆς Λευκάδος ἔκειτο ἡ πολυπύργητος Ἰθάκη. Ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος ἐξηγέρθη κατὰ τῆς νέας ταύτης θεωρίας, καὶ σχεδὸν μετὰ σκομιμάτων ὑπέδεχθη ταύτην. Ἀλλ' ὁ Dörpfeld ἀπίστος ἀνέλαβε καὶ διὰ τῆς σκαπάνης νὰ ἀποδείξῃ ὅτι δὲν ἐθεωρήθη ὡς ἀρκούντως μόνον ὑπὸ τῶν γρχαιῶν παραδόσεων μαρτυρούμενον ἀνέλαβε νὰ ἀνακαλύψῃ ἐν τῇ ὑποδείξει θέσει τὴν πόλιν καὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεύς.

Αἱ ἀποτυχίαι τῶν πρώτων ἐτῶν δὲν τὸν ἀτήλησαν, ἀντιμετώρισε δὲ λαμπρῶς ἡ ἐπιμονὴ του, διότι κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Λευκάδος ἀνεύρεν εἰς μέγιστον βάθος ἐπὶ τῆς θέσεως Νυδρὶ, ἂν μὴ τὸ ἀναμενόμενον πολύτιμον ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεύς, λεύκανα ὅμως πόλεως τῶν χρόνων τοῦ Ὀδυσσεύς, ἥτις κάλλιστα ἠδύνατο νὰ εἴνε ἡ Ὀμηρικὴ Ἰθάκη.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τὸ κυριώτερον ἀποτελεσματὴς ἀνασκαφῆς αὐτοῦ ἦτο ἡ εὑρεσις τῶρων μετὰ κτερισμάτων ἐκ πηλοῦ, χαλκοῦ καὶ διαφορῶν ἄλλων ὑλῶν. Οἱ τάφοι οὗτοι εὑρίσκονται ἐκτὸς κτισμάτων στοργῶν, ἀναλόγων ἰσως πρὸς τοὺς ἀρχαιότερους τάφους τῆς μυκηναϊκῆς Ἀκροπόλεως, διότι καὶ ἐκεῖνοι περιβάλλονται ὑπὸ κτισμάτων κυκλικῶν, μοινοῦσι ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν πρώτων, ἐν οἷς εὑρίσκονται οἱ τάφοι τῶν Μυκηναίων καὶ τῆς Λευκάδος, θὰ ἦτο κατ' ἀνάγκην διάφορος ὀλίγον καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν στοργῶν τούτων περιβλημάτων τῶν τάφων.

Οἱ εὑρεθέντες τάφοι, ὧν οἱ μὲν εἴνε τοῦ βασιλικοῦ γένους καθὰ συμπεραίνει ὁ Dörpfeld, οἱ δὲ τῶν λοιπῶν καλιτῶν, ὁμοιάζουσι πρὸς τοὺς ἐν διαφορῶς ἄλλαις παναρχαίαις Ἑλληνικαῖς πόλεσιν, ἰδίᾳ δὲ ἐν Τίρυνθι, Ὀρχομενῷ, Σεικίῳ κ.λ. εὑρεθέντας· εἴνε δηλαδὴ τετραπλευροὶ, κατεσκευασμένοι διὰ τεσσάρων ἀπλῶν ἐπὶ τῶν πλευρῶν ἐστημένον πλαιῶν, ὧν ἡ παρὰ τοὺς πόδας ἔχει λοξὴν θείαν· οὗτοι ἔχουσι μέγεθος μικρότερον ἀνθρωπίνου ἀναστήματος, διότι ἐν αὐτοῖς οἱ νεκροὶ ἐτίθεντο μετ' ἀνεσταλμένων τοὺς πόδας, ὡς νὰ ἐκείνηντο ἢ νὰ ἐκοιμῶντο. Ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς πηλῶν ἀγγείων, ὁμοία πρὸς τὰ ὅμοια εὑρεθέντων ἐν ταῖς ἀνωτέρω μνημονευθείσαις παναρχαίαις πόλεσιν, καὶ ἐν Μυκηναῖς ἐν τοῖς ἀρχαιότατοις τάφοις, ἀποδεικνύεται, ὅτι καθ' ὅσον χρόνος ἐν Μυκηναῖς καὶ ταῖς ἄλλαις Ἑλληνικαῖς πόλεσιν ἤμαρξεν ὁ λαὸς ἐκεῖνος, οὕτως οἱ ἡγεμόνες διεξήγαγον τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ὑπῆρχε καὶ ἐπὶ τῆς Λευκάδος, ἀκριβῶς ἐν ἡ θέσει ὁ Dörpfeld συμφώνως πρὸς τὰ ἐκ τῆς Ὀδυσσεΐς ἐξαγόμενα τοπογραφικὰ μαρτύρια παρεδέχεται, ὅτι ἔκειτο ἡ Ὀμηρικὴ Ἰθάκη, πόλις ἔχουσα λαὸν τὸν αὐτὸν πρὸς ἐκεῖνους ἔχοντα πολιτισμὸν, πιθανώτατα λοιπὸν ἡ πόλις τοῦ Ὀδυσσεύς.

Ὁ Dörpfeld παραδέχεται, ὅτι ὁ λαὸς οὗτος, ὅστις ἤμαρξεν περὶ τῆς δευτέρας π.Χ. χιλιετηρίδας, ἦτο ὁ λαὸς τῶν Ἀχαιῶν τῶν ἐπὶ τῶν Ὀμηρῶν οὗτοι ἐλθόντες εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις ἐκ Βορρᾶ ἐξεδίωξαν τοὺς προτέρον κατοικοῦντας τῆς Ἑλληνικῆς γῆς καὶ ἐπὶ τῶν ἐρείπων τῶν πόλεων ἐκείνων ἔδρυσαν τὰς θαυμασίας αὐτῶν ἀκροπόλεις. Οὗτοι προσφωκιδώθησαν ἐν Ἑλλάδι εἰς τὸν πολυτελεῆ μυκηναϊκὸν λεγόμενον καὶ ἐξ Ἀνατολῆς καταγόμενον πολιτισμὸν μετὰ τῶν πολιτισμῶν καὶ ἐντεχνωτάτων αὐτοῦ σκευῶν καὶ κοσμη-

μάτων ἐγένετο δὲ τοῦτο ἀλλαχοῦ μὲν ἐνωρίτερον, ἀλλαχοῦ δὲ βραδυτέρον, ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν ὁ ἀρχετύπος πολιτισμὸς τοῦ λαοῦ ἐκείνου διτηρήθη ὅπως ἀμυγῆς, καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ διαφορὰ τῶν ἐσθημάτων εἰς τὰς διαφορῶς ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦδε ἀποκαλυφθείσας χώρας τῶν Ἀχαιῶν.

Ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν τῶν τελευταίων ἐτῶν παρατινόμενος ὁ κ. Dörpfeld θὰ ἐξακολουθήσῃ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς Λευκάδος πρὸς ἀποκάλυψιν τῶν τάφων καὶ τοῦ βασιλικοῦ ἀνακτόρου, εὐθὺς ὡς κατορθωθῆ νὰ γίνῃ ἡ ἀπαλοτριῶσις τῶν ἀνασκαφῶν χώρων, ὅπερ ὑπάρχει ἐλπὶς νὰ γίνῃ λίαν ταχέως.

Τῆς ἐπιστολῆς προτάσσεται μία ὥραία περιγραφὴ τοῦ ἀνὰ τὰς ἀκτῆς τῆς Λευκάδος ταξειδίου τοῦ Γερμανοῦ ἀποκράτορος, κλεῖδι δ' αὐτῆς μὲν περιλήψιν τῶν ἐσχάτως περὶ τοῦ ζητήματος τῆς Λευκάδος· Ἰθάκης γράφοντων σπουδαιότερων συγγραμμάτων.

Τὴν θεωρίαν αὐτοῦ περὶ Λευκάδος· Ἰθάκης, περὶ τοῦ λαοῦ τῶν Ἀχαιῶν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Λευκάδος ἐν γένει, θὰ δημοσιεύσῃ ὁ κ. Dörpfeld προσεχῶς εἰς μέγα βιβλίον φέρον τὸν τίτλον Alt-Ithaka.

K.

Ἡ Κόρη τοῦ Ἀντίου

Φίλε Κύριε Μιχαηλίδη,

ΠΕΡΙ τοῦ ἐξακουστοῦ ἀγάλματος, τὸ ὁποῖον ἀγοράσασα ἡ ἰταλικὴ κυβέρνησις ἀπέκτησε διὰ τὰ πλουσία Μουσεία τῆς Ρώμης, τῆς Κόρης τοῦ Ἀντίου, κατὰ συμπῆτασιν μου γράφει καθηγητῆς τῆς Ἀρχαιολογίας ἐκ τῶν πολὺ γνωστῶν ἐν Ἰταλίᾳ τὰ ἐξῆς: «Αἱ γνώμαι περὶ τοῦ ἀγάλματος διστάζονται πολὺ ἀλλήλων. Ἐμοὶ μὲν ἀναβιβάζουν αὐτὸ εἰς τὸν οὐρανὸν τῆς ὠραιότητος — κατὰ λέξιν ἀντιγράφω τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστολήν τοῦ φίλου Ἰταλοῦ καθηγητοῦ —, οἱ περισσότεροι δὲ τὴν νομίζουσι μόνον ῥωμαϊκὸν ἀντίγραφον ὀλίγης ἀξίας· ἄλλ' αὐτοὶ βεβαίως δὲν ἔχουν δίκαιον. Ἡ Κόρη εἴνε μοναδικὸν παράδειγμα κοσμίας τέχνης· εἴνε πρωτότυπον· ἔχει νεώτερον πνεῦμα καὶ τὸ ἀντικείμενον εἴνε μυστήριον. Ὁ Lœwy ἐπιλοχίασε ἰσως περισσότερο τῆ ἀληθείας, θεωρήσας αὐτὸ παρθένον καθαρῶς. Ἄλλοι νομίζουσι αὐτὴν ποιήτριαν ἢ ἱέρειαν. Ὁ Comparetti μέλλει γράφειν ὅτι αὐτὴ εἴνε ἡ Κασσάνδρα. Ἐμοὶ ἐφαίνετο πιθανὸς Ἰφιγένεια. — Ὁ Klein τὴν ἀπέδιδε τῷ Δεωχάρῃ ὁ Altmann εἰς σχολὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὁ Lœwy εὑρίσκει αὐτὴν Πραξιτελείου τέχνης, ἄλλοι δὲ Ἀσιατικῶν. Ἐμοὶ φαίνεται πολὺ συγγενῆς τῇ ἐκ Σαμοθράκης Νύκῃ καὶ τῇ Μαιαδί τῇ ἐν Βερολίῳ· πιστεύω ὅτι εἴνε ἔργον τῶν πρώτων ἑλληνιστικῶν χρόνων, ἰσως Ἀσιατικῆς σχολῆς. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι ἔχνη διαφορετικῶν κλίσεων τὰ μάτια μόνον εἴνε τὸ Πραξιτελικόν τῆς. Ἡ συμμετρία εἴνε Ἀσιατικῆ, τὸ πάθος Σκοπιδεῖον ὁμοιάζει τῷ τύπῳ τῆς Ὑγείας. Ἡ πλαστικὴ τῶν γυνῶν μερῶν εἴνε διαφορετικὴ ἢ ἡ τῶν ὑφισμάτων· ἄλλ' εἴνε ἀδύνατον, ὡς τινες λέγουσι, ὅτι ταῦτα εἴνε δύο μέρη διαφορῶν ἀγαλμάτων ἢ τοῦλάχιστον διαφορῶν ἀγαλματοποιῶν. Τίποτε ἄλλο ὠρισμένον δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς εἰπῶ· εἴνε πρόβλημα, καὶ τοῦτο αὐξάνει τὴν ἀξίαν τοῦ ἀγάλματος».

Καὶ ἐγώ, φίλε Κύριε Μιχαηλίδη, εὐρίσκω ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ τελευταῖον τοῦτο εἴνε τὸ ἀληθέστατον. Ἡ ἀλήθεια, ἂν μᾶς ἐδίδετο ἐτοίμη, δὲν θὰ εἴχε καμμίαν ἀξίαν ἀξίζει μόνον ἡ ζήτησις τῆς. Ἐτοὶ κάπως τὸ εἶπε κάποιος τῶν παλαιῶν Γάλλων λογοτεχνῶν. Ἡ Σαρλὲξ ἐκρημνίσθη κατὰ πετρῶν διὰν εὐρέσθῃ κάποιος νὰ λύσῃ τὸ αἰνίγμα τῆς, τοῦτέστι νὰ ἰδῇ τὴν ἀλήθειαν κατὰ πρόσωπον. Τὶ θὰ ἐγένετο καὶ ὁ ἀνθρωπος, εἰάν αἴφνης ἀφηρηθεῖ τὸ μυστήριον καὶ ἠδύνατο νὰ ἰδῇ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον τὴν Ἀλήθειαν; Θὰ ἦτο ἀρὰ γε τότε αὐτὴ ἢ θαυμαζομένη σημερον Κόρη τοῦ

Ἀντίου, ἡ καθαρῶς παρθένος, ἡ ποιήτρια, ἡ ἱέρεια, ἡ Κασσάνδρα, ἡ Ἰφιγένεια — Κόρη πάντοτε — ἡ εἰδεχθῆς τις γραῖα; Τίς οἶδε;

Ἰδιὸς σὰς ΓΕΡΓΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΜΙΑ ἐνεπίγραφος πλάξ, ἱκανῆς ἀρχαιολογικῆς ἀξίας, φέρουσα τὰς λέξεις «Ὀρος τεμένους» ἐδωρήθη εἰς τὸ Μουσεῖον Αἰγίνης ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Λογοθέτη.

Εἰς τὰς 22 Νοεμβρίου, βάνδαλοι χεῖρες ἔβαλαν φωτιὰ εἰς τὸ ἱερόν Κρόνιον τῆς Ὀλυμπίας. Εὐτυχῶς οἱ ἐπιμεληταὶ τῶν ἀρχαιοτήτων, ἰδόντες τὰς φλόγας, καὶ ὁ ἀστυνόμος ἐπρόφθασαν καὶ τὰς ἔσβυσαν.

ΕΝΩ ἐσκάπτοντο εἰς τὰς Πάτρας, πλησίον τοῦ Δημοτικῶ Νοσοκομείου, τὰ θεμέλια νέας δεξαμενῆς, εὐρέθῃ κορμῶς ἀρχαίου ἀγάλματος, παριστάνοντος νέον φέροντα ἱμάτιον· ἔλειπαν ἡ κεφαλὴ, αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες. Ἐπίσης, ἔκει πλησίον, εὐρέθῃ μαρμαρίνῃ κεφαλῇ ἐσφῆβου.

Ὁ Παλὸς ἀρχαιολόγος κ. Ρωμύλος Ἀρτιόλι ἔκαμεν εἰς τὸ Μιλάνον διάλεξιν διὰ τὴν Κόρην τοῦ Ἀντίου, — ἂς ἀναφερθῆ μετὰ τὴν παλαιὰν του γραφὴν τὸ πολυθρόνητον τῶρα Ἀντισίον! Μεταξὺ ἄλλων λεπτομερειῶν ἀνέφερεν ὅτι, ἔως ὅτου κατορθώσων νὰ τὸ βγάλουν ἀπὸ τὸ χᾶσμα ποῦ ἦνοιξεν ἡ τρικυμία τοῦ 1878 εἰς τὴν παλαιὰν ἑσπῆραν τοῦ Νέρονος, τὸ ἀγαλμα εἴχε τεμαχισθῆ εἰς δύο· τὸ ἐλαφρότερον μάλιστα τεμάχιον, περιλαμβάνον τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δεξιὰν ὄμοπλατῆν, ἀπεπειράθη τότε νὰ κλέψῃ ἓνας ὕτης. Ἐπέρασεν δὲ χρόνια πολλὰ, ἔως τὰ 1895, ἔως ὅτου ἀναγνωρισθῆ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἀξία τοῦ ἀγάλματος.

Τὰ ἀρχαιολογικὰ — ἐννοοῦμεν τὰ προσωπικὰ ζητήματα, καὶ ὄχι τὴν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν τῶν ἀρχαιολόγων μας — ἀρχίζουσι νὰ φατίζονται, ἀφοῦ ἀρχετὰ ἐσκοπισθῆσαν. Τὴν ἀναχώρησιν τοῦ κ. Καρβαδία διὰ Βιέννην καὶ τὴν προσωρινὴν ἀντικατάστασιν του εἰς τὴν γραμματείαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Παπαβασιλείου, ἐπικολοῦθησεν ἡ ὀριστικὴ ἀνακήρυξις τοῦ κ. Τσοῦντα ὡς γραμματέως. Παρητήθη ὁ δεύτερος ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐταιρείας κ. Λύδερς καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέγη ὁ κ. Μιστριώτης, τὴν οὕτω δὲ κενωθείσαν θέσιν συμβούλου ἐκλήθη νὰ καθέξῃ ὁ καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ν. Πολίτης. Καὶ ἰδοὺ μετ' ὀλίγον παρατίεται ὁ πρῶτος ἀντιπρόεδρος κ. Τσιβανόπουλος, καὶ μένει κεφαλὴ τῆς Ἐταιρείας ὁ κ. Μιστριώτης. Ἐν τῷ μεταξύ μία ἐπιτροπὴ ἀπὸ διακεκριτῆς ἀρχαιολογίας μας παρουσιάσθη εἰς τὸν ὑπουργὸν τῆς Παιδείας κ. Ζαῖμην καὶ ὑπέβαλεν ὑπόμνημα, ὅπου προτείνεται κατάργησις τῆς θέσεως τοῦ Γενικοῦ Ἐφόρου, σύστασις Ἀνωτάτου Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου καὶ διαίρεσις τοῦ Κράτους εἰς ἀρχαιολογικὰς περιφερείας, αὐτὰ δὲ ὅλα μετὰ λεπτομερείας τεινούσας πρὸς βελτίωσιν τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας. Οἱ παρουσιασθέντες παρέστησαν εἰς τὸν ὑπουργὸν ὅτι μετὰ τὰς προτεινομένας μεταρρυθμίσεις ὄχι μόνον δὲν θίγονται αἱ ξένα ἀρχαιολογικὰ σχολαί, ἀλλὰ τοῦναντίον μεγάλα εὐκολα παρέχονται εἰς αὐτὰς δι' ἀνασκαφῆς καὶ μελέτας εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. — Διότι, πρέπει νὰ τὸ εἴπωμεν, οἱ ξένοι ἀρχαιολόγοι εἰδείξαν ἀρχετὴν δυσἀρεσίαν διὰ τὴν ἀναγκαστικὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ κ. Καρβαδία καὶ παρεξήγησαν σχετικὰ τινὰ δημοσιεύματα τοῦ καθημερινοῦ τύπου. — Ὁ κ. Ζαῖμης ὑπεσχέθη εἰς τοὺς ἀρχαιολόγους τὴν ὑποβολὴν σχετικοῦ νομοσχεδίου εἰς τὴν Βουλὴν. Τὸ πρῶτον τοῦτο εὐχάριστον ἠκολούθησεν καὶ δεύτερον· ἡ σύμψηξις «Συνδέσμου τῶν Ἑλλήνων Ἀρχαιολόγων», τοῦ ὁποῖου κύριος σκοπὸς εἴνε· ἡ ἀποκατάστασις καὶ ἀνιήρωσις τοῦ γοήτρου τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας, ἡ

Τὸ Κρόνιον τῆς Ὀλυμπίας

ἐντονος καὶ πιστῆς ὑπεράσπισις τῶν ἀρχαιολογικῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους, καὶ ἡ ἐπαναφορὰ τῶν ταραχθέντων ἀρχαιολογικῶν πραγμάτων ἐπὶ τῆς ἀρχαίας εὐθείας ὁδοῦ τῆς ἐν συναδελφικῇ εἰρήρῃ καὶ ἀγάπῃ συνεργασίας. Μέλη τοῦ Συνδέσμου δύναται νὰ γείνουν πάντες οἱ Ἕλληνες ἀρχαιολόγοι ἢ φιλόλογοι πολῖται, ἀφοῦ ἐγκριθῆ ἡ ἐκλογή των ὡς μελῶν ὑπὸ τῆς Διοικητικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ πρώτη ἐμφανισις τοῦ Συνδέσμου ἔγινε μετὰ τὴν δημοσίευσιν μιᾶς ὁσον ἐντόμου τόσον καὶ πειστικῆς, δι' ἀκριβολόγου παρατάξεως γεγονότων, δηλώσεως του, ὅπου μετὰ παρησιας ξεκαθαρίζεται ἡ παρεξήγησις μετὰ τὰς ξένας Ἀρχαιολογικὰς Σχολὰς καὶ παραδίδονται εἰς τὴν ἀθανάσιαν αἱ λεπτομερεῖαι τῆς δράσεως τοῦ νέου Γενικοῦ Ἐφόρου, — δράσεως συστηματικῶς παρεμποδιζούσης πᾶσαν ἐργασίαν καὶ ἀνασκαφὴν ὑπὸ Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων. Δὲν μᾶς ἐπιτρέπει ὁ χρόνος νὰ ἀναδημοσιεύσωμεν τὴν δήλωσιν αὐτὴν τῶν ἀρχαιολόγων μας. Ἀλλὰ πονεῖ πάντοτε Ἑλληνοὶ ἡ ψυχὴ ὅταν βλέπῃ ἀποκαλυπτομένας λεπτομερεῖας, ὡς ἡ ἐξῆς διὰ τὸν κ. Καρβαδίαν:

« — Θὰ τὴν κάμω ἐγὼ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην νὰ τὴν πάρῃ ὁ Διάβολος! », εἶπεν ἐσχάτως ὁ προσιτάμενος οὗτος τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας πρὸς νεαρόν καὶ διακερῆτῆ ἢ ἑλληνα ἔφορον ἀρχαιοτήτων ἱκετεύοντα αὐτὸν σχεδὸν μετὰ δακρύων νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐργασθῆ ὄχι μόνον ὡς ἀπλοῦς καὶ ὡς ἐπιστήμων. Πόσον δ' ἀληθῶς ἐνδιεφέρετο ὑπὲρ τῶν ἑλληνικῶν ἀρχαιοτήτων ὁ κ. Γεν. Ἐφορος αὐτῶν, δεικνύει καὶ μόνον τὸ γεγονός τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου τοικοῦ ἐφόρου μαρτυρούμενον, ὅτι ἐνθ' αὐτὰ κατὰ τὸ διάστημα δεκαπενταετίας ὅλης ἐσφῆματα τῶν διαφορῶν ἀνασκαφῶν τοῦ Πειραιῶς ἐπισκεψάθησαν πάντες οἱ ξένοι καὶ Ἕλληνοὶ ἀρχαιολόγοι, μόνος αὐτὸς οὐδέποτε ἐτίμησεν ἔστω καὶ δι' ἐνός μόνου βλέμματος.

Πόση ὀσχημία γύρω κ' ἐπάνω εἰς τὴν ὠραιότητα τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν! Ἐπρεπε νὰ ἔλθῃ ἢ 15 Ἀγούστου διὰ νὰ τὴν κάμῃ νὰ φύγῃ!

ΣΩΓΡΑΦΙΚΗ

Ἡ ἐκθεσις τῆς Ἄδος Ἰγγλέση

ΑΝΕΒΗΤΕ αὐτὰς τὰς ἡμέρας εἰς τὴν γνωστὴν σὰς Ἀμικρῶν αἰθουσαν τοῦ «Παρνασσῶ» τὴν προσωρισμένην νὰ μᾶς θυμῆτε πότε-πότε πὸς ὑπάσχει ἑλληνικὴ καλλιτεχνικὴ ζωὴ. Δὲν θὰ περάσετεε δυσἀρεστὰς στιγμῆς. Τριάντα περὶπου εἰκόνες, ἔμορφα καὶ ἀνετα τοποθετημένες, μιλοῦν διὰ μιαν φύσιν ποῦ δὲν μᾶς εἴνε ξένη, ἀδελφὴ τῆς ἀττικῆς φύσεως, καὶ δίνουσι τὴν ἐντύπωσιν ζωῆς πραγματικῆς καὶ εἰλικρινοῦς ἐργασίας. Δὲν θὰ κοιτάσσετε νὰ φιλοσοφῆσετε ἐπάνω εἰς τὰ θέματα ἢ τὴν τέχνην τῆς Ἄδος Ἰγγλέση. Εἶνε νέα ἢ καλλιτέχνης. Ἡ πρώτη ἐκθεσις τῆς αὐτῆς, εἴπειτα ἀπὸ δύοξέτων συμπληρωματικῆς σπουδᾶς εἰς τὴν Ρώμην. Αἱ εἰκόνες τῆς ἔχουσι ἀπλότητα ὄχι τεχνικὴν· ἀφελή, ἂς εἰποῦμε· ἐνέχουσι τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς, ἐκείνης ποῦ

θέλει ν' ἀγκαλιάσει τὴν ἐμορφιὰ τῆς φύσεως καὶ στα-
ματῆ ν' ἀκούσῃ τὸ ἀεχρον τραγούδι τοῦ γαύλου. Τού-
τους τόνους πού κρύβει ἓνα ἔγχο, τὸ ὅποιον ἐγνώρισε ἀπο-
κοντὰ τὴν ζοὴν καὶ εἰσόδου εἰς τὰ μυστήρια τῆς τέ-
χνης, μὴν τὰ ζητήσετε ἐδῶ. Ποιὸς ξέρει τί ἐπιφυλάττει
τὸ μέλλον καθὲ καλλιτέχνου. Τὴν ἐκστασιὴν αὐτὴν
ἐμπρός εἰς τὴν φύσιν, τὴν προτιμῶ ἀπὸ τὴν ἀκαιρον
καὶ ἐπιτηδευμένην ἐκζητήσαν ἐκείνου τὸ ὅποιον θὰ
ἔλθῃ ἴσως μόνον του κατοπίν. Γι' αὐτὸ ἐχάρηκα τὴν
ζοὴν τῶν εἰκόνων τῆς Δόξ. Ἰγγλέση εἰς τὴν μικρὰν
ἐκθεσίον-της.

Τριάντα εἰκόνες καὶ σπουδαὶ δείχνουν εἰς διαφόρους
σταθμούς τὴν εὐγενεῖαν προσπάθειαν τῆς ζωγράφου,
τὸν δρόμον τῆς πρὸς μίαν ὡραίαν κατεύθυνσιν. Ἀπὸ
σταθμοῦ εἰς σταθμὸν φθάνει με ἄλλα. Οἱ τόνοι οἱ
ἀββαῖοι, ἡ συχνὰ ἀεχρον παράθεσις τοῦ φωτός καὶ
τῆς σκιάς, τὸ διαστακτικὸν βῆμα πού βλέπετε ἐδῶ, παρέ-
κει γίνονται καθαρῶτερα καὶ τείνουν ν' ἀποδώσουν
κάτι καλὸν καὶ σχεδὸν τὸ ἀποδίδουν. Βλέπει τὴν φύσιν
μέσα εἰς τὰ ὅρια τῆς πραγματικότητος, ἀτόλμα. Ὅμως
κάποτε εὐρίσκει τὸν χαρακτήρα τὸν ζωγραφικὸν καὶ
τῆς δίδει διακοσμητικὴν ὄψιν ὅπως εἰς τὴν Ἔξοχὴν
Νεαπόλεως καὶ εἰς τὴν Δέσην Κυπαρισσῶν. Ἀρμο-
νικώτερα πολὺ καὶ ἀκαλά, με τὸ ἄπλετον ὁλοένα
φῶς τοῦ μεσημεριοῦ, πού τὸ χύνει εἰς ὅλας τῆς τὰς
εἰκόνας χωρὶς καμμίαν παραλλαγήν, μονότονα, ἡ ζωγρά-
φος ζωγραφίζει τὴν Ἔξοχὴν Ρώμης.
Τίποτε δὲν μ' ἐμποδίζει νὰ συγχαρῶ τὴν νέαν καλ-
λιτέχνιδά καὶ νὰ ἐλπίσω ὅτι με τὴν μελέτην καὶ με νέαν
ἀντιλήψιν τῶν πραγματικῶν θὰ μᾶς δείξῃ ἀργότερα
πολὺ καλλίτερα ἔργα.
Κ. Μ.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Τὰ «Σκωτικὰ τραγούδια» τοῦ Μπετόβεν.

... Ἄχ! Τὸ οἰομένο τὸ χαρὸν
δὲν κάνει στὸ ζωγράφο,
καὶ τὸ σπασμένο ἔργον
νὰ βγάλη ἦχο δὲν μπορεῖ.
Τὰ πληγωμένα μάτια
τὰ βλέπουν ὅλα μαύρα,
καὶ ἴσως ἡ καρδιὰ ποῆ
γιὰ τίποτε δὲν πάλλει....

Ὁ Βορρᾶς, ὁ αἰωνίως σκεπτικιστῆς δὲν ἤμπορεῖ
παρὰ καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ δημοτικὰ, τὰ λαϊκὰ τρα-
γούδια του νὰ βάλῃ τὰ γνωμικὰ του, ἀλλὰ γνωμικὰ
ὄλο βάθος, ὄλο δμύλη καὶ μελαγχολία. Πού ἡ διαύ-
γεια, ἡ ἀπλότης, ἡ χάρις, ἡ ὁποία χαρακτηρίζει τὰ
ἐλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια! Ὑπάρχει ἓνα ἐλλη-
νικὸν λαϊκὸν δίστιχον, εἰς τὸ ὅποιον με τὴν μεγαλει-
τέραν ἀφέλειαν θίγεται τὸ ζήτημα... τῆς ἀθανασίας
τῆς ψυχῆς! Ἰδοὺ αὐτὸ:

Τὰ μνήματα με διώχνουν καὶ οἱ νεκροὶ φωνάζουν
Ἐμεῖς δὲν ἐλθούμε ψυχῆς, πού βαρυναστενάζουν!

Κάποιος ἐροεπιμέμων καταλήφει ὑπὸ ἀπελπισμοῦ,
εἰς στιγμὴν παραφορᾶς κλαίει καὶ θρηνεῖ καὶ διὰ τὰ
ἐπισημοποιήσῃ τὸν τρόπον τινὰ τὸν θρῆνον του, ἀποφασί-
ζει νὰ διευθυνθῇ πρὸς τὸ Νεκροταφεῖον διὰ νὰ κλαίσῃ
ἐκεῖ, ὡς εἰς τόπον γενικῶν κληνημάτων. Ἐκεῖ ὁμως οἱ
νεκροὶ τοῦ κάμουν παράδοξον ὑποδοχὴν. Τὸν διώχνουν,
μόνον καὶ μόνον διότι εἶναι δύσθυμος καὶ κλαίει,
πρᾶγμα τὸ ὅποιον μᾶς καθιστῆ γνωστὴν τὴν πέραν
τοῦ τάφου ζοὴν, καὶ δύο τινά: ἡ ὅτι αἱ ψυχαὶ θέλουν
νὰ εὐρισκῶνται εἰς διαρκῶς ἀδιατάρακτον γαλήνην, ἢ
ὅπερ καὶ τὸ πιθανώτερον, ὅτι εὐθυμοῦν, ὅτι ἔχουν διαρκ-
κῆς γλέντι καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν θέλουν εἰς τὴν παρῶν
τους «ψυχῆς πού βαρυναστενάζουν». Παρέθεσα τὸ
ἀνωτέρω δίστιχον ὡς τὸ μόνον ἴσως ἐν τῇ δημοτικῇ μας
μουσῇ... μακάριον καὶ διὰ νὰ δείξω πῶς ὁ ἀγνω-
στος ποιητῆς διασκεδάζει τὴν εἰκόνα τοῦ πενθίμου διὰ

τῆς ἀφελείας καὶ τῆς πατρογονικῆς φιλοσοφίας του.

Τὰ «Σκωτικὰ τραγούδια» διαπνέει ἓνα πάθος ὁμι-
χλῶδες, (ἐὰν ἐπιτρέπεται ἡ ἔκφρασις), ἀκριβῶς ὅπως
τὰ θέλει τὸ περιβάλλον, εἰς τὸ ὅποιον ἐνεπνεύθησαν.
Ὁ θεὸς Μπετόβεν τὰ περιέβαλε διὰ μουσικῆς ἀπλής,
ὅπως τὴν ἐνεπνεύσθη ἡ ἀπλή ἀλλὰ καὶ ἐπιβλητικὴ
διάνοια του. Εἰς τὰ τρία τραγούδια, «τὸ Βράδν», «Τὴ
πυλῆμαί ἦτον...» καὶ «τὸ Θολὸ μάτι», ὁ Μπετόβεν
μᾶς παρουσιάζει ἓνα λυρισμὸν παθητικώτατον, μίαν
μελιχρότητα ἐκφράσεως ἀσυνήθη καὶ ἀντίθετον πρὸς
τὸ βάθος τῆς μουσικῆς ἐννοίας, τὸ ὅποιον χαρακτηρί-
ζει γενικῶς τὴν μουσικὴν του φράσιν. Ἡ ἀπλότης καὶ
ἡ μελιχρότης του ἐκείνη κατὰ ὑπενθυμῆται ἀπὸ τὴν
ἀρχαίαν ἐλληνικὴν μουσικὴν, ὅπως μᾶς τὴν διαβίβασαν
σωζόμενοι ἀρχαῖαι θεωρίαι, ἰδίᾳ εἰς τὸ «Βράδν» ὅπου
ἀκούονται ἀπλήρεις τῆς ἰσοδυναμίας λεγομένης κλίμα-
κος καὶ εἰς τὸ «Θολὸ μάτι» ὅπου ἡ τελικὴ κατάληξις
γίνεται ἐπὶ τοῦ τρίτου βαθμοῦ τῆς μείζονος κλίμακος,
ὅπως καθαρὰ συμβαίνει εἰς τὸν ἀρχαῖον δῶριον τρόπον.

Τοῦ ἔσματος «Ὡ γενναία παλληκάρια» ἡ ποιησις
ἔχει κατὰ τι κοινὸν με τὴν ἡμετέραν λαϊκὴν. Ἐπανα-
λαμβάνει διαρκῶς μεθ' ἑκάστον στίχον τὴν ἐπιφώνη-
σιν «ὦ λεβέντες παλληκάρια»:

Πού τῆς ἤθερε αὐτές,
—ὦ λεβέντες παλληκάρια!
τῆς ὄρατες φροσιές,
—ὦ λεβέντες παλληκάρια!
τὰ γαλόνια, τὰ σπαθιά;
—ὦ λεβέντες παλληκάρια!
Ἐρχεσθ' ἀπ' τὸν πόλεμον;
—ὦ λεβέντες παλληκάρια! κ.τ.λ.

ἀκριβῶς ὅπως καὶ εἰς τὸ ἐλληνικὸν δημοτικόν:

Ἀπόρηθ' ἐν' ἔσματι θῶ νὰρθῶ στὸ μαχαλά σου,
— βαρνὰ πού σ' ἀγαπῶ!
νὰ ἰδῶ τί θὰ μοῦ κάμουνε τὰ γειτονόπουλά σου,
— βαρνὰ πού σ' ἀγαπῶ! κ.τ.λ.

καθὼς καὶ εἰς τὸ κλέφτικον, (τοῦ Δήμου Λάζου):

Αὐτὰ εἰν' τὰ μάτια σ', Δήμο, τὰ ὄμορφα
τὰ φρύδια σ' τὰ γραμμένα,
— Σε κλαῖν τὰ μάτια μου!
Αὐτὰ με κάνουν, Δήμο, κί ἀρωγοτῶ
με κάνουν καὶ πειθαῖον
— Σε κλαῖν' τὰ μάτια μου! κ.τ.λ.

Ἡ μουσικὴ τοῦ ἀνωτέρω ἔσματος «ὦ λεβέντες παλ-
ληκάρια» εἶναι καθαρῶς λαϊκὴ, ζωηρὰ καὶ θουρβώδης,
ἔχει χροῖμα ἡρωικόν, ἐνθουσιαστικόν, καὶ διαγράφει
θαυμάσια τὴν εἰς τὸ ποιῆμα ἐπικρατοῦσαν ἰδέαν τοῦ
διαρκῶς ἐρωτηματικῆς.

Τὰ «Σκωτικὰ τραγούδια» μᾶς τὰ παρουσίασε τὸ
Ῥδεῖον Λότινερ διὰ πρώτην φορὰν ἐν Ἑλλάδι τὴν
παρελθούσαν Κυριακὴν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ «Παρ-
νασσῶν». Ἡ ἄντις Κρέμμερ τὰ ἐξωνάτησε διὰ τῆς
μελωδικῆς φωνῆς τῆς, ἀποδώσασα εἰς αὐτὰ τὸ χροῖμα
πὺρ τοῦ ἐχρειάζετο. Ἡ ἰδίᾳ ἐτραγουδῆσεν ἐπίσης
ὄρατα καὶ τὸ «Τραγούδι» τοῦ Σούμαν καὶ πρὸ πάντων
τὸ «Νανούρισμα» τοῦ Μπράμς, εἰς τὸ ὅποιον διὰ τῆς
μελωδικότητος τῆς φωνῆς καὶ τοῦ πάθους ἔφθασε,
μορῶ νὰ εἴπω, τὸ τέλειον.

Κατὰ τὴν αὐτὴν συναυλίαν ἐξετελέσθησαν ἐπίσης
καὶ τὸ Τρίο εἰς Si b magg. τοῦ Μπετόβεν, τὸ Adagio
ἐκ τοῦ Τρίο τοῦ Ράφ καὶ δύο «Ὀργάνοι χοροὶ» τοῦ
Μπράμς ὑπὸ τῆς Δοξ Λότινερ καὶ τῶν κ. κ. Μπέρμερ
καὶ Σούλιτσε. Αἱ συνθέσεις ὅπως αὐταὶ, καθὼς καὶ ἡ
ἀριστοτεχνικὴ τῶν ἐκτελέσεων ὑπὸ τριῶν ἀνωτέρω
διακεκριμένων καλλιτεχνῶν, ἐπανειλημμένως ἐσχολιά-
σθησαν καὶ ὑμνήθησαν ἄλλοτε ὑπὸ τοῦ γράφοντος
τὰς γραμμὰς αὐτάς, ὥστε νὰ περιττεῖν καὶ νέα κρίσις.
Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΝΣ

Ῥδεῖον Ἀθηνῶν

ΑΡΤΑ ἤρχισαν ἐφέτος αἱ συναυλίαι τοῦ Ῥδεῖου. Αἱ
Ἀθῆναι κατεῖχοντο ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν τῆς Ἐπανα-
στάσεως, καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀνορθώσεως ἀπασχολεῖ
ὅλους ζωηρὰ. Τώρα τὰ πρᾶγματα πηγαίνουν κάπως
ὀμαλωτέρα: ἔπειτα ἡ ἐποχὴ ἀπαιτεῖ κάποιαν αἰσθητι-
κὴν τροφήν. Καὶ νᾶ, μᾶς καλοῦν ἀπ' ἐδῶ ἡ μουσικὴ,
ἔπειτα αἱ καλλιτεχνικαὶ ἐκθέσεις, νὰ ἐλαφρῶσουν τὴν
καταθλιπτικὴν ἀτμοσφαῖραν τῶν τελευταίων μηνῶν.
Ὁ κόσμος ἐπλημύθησεν ἐπὶ δύο συνεχεῖς ἡμέρας
τὴν μικρὰν αἴθουσαν τοῦ Ῥδεῖου — τί μικρὴ, ἀλήθεια
— καὶ ἤκουσε με προτοφανῶς ἐνδιαφέρον. Καὶ δὲν
ἔφυγε διόλου ἀπογοητευμένος διὰ τὴν προθυμίαν του
αὐτῆν. Ἡ ὀρχήστρα, ἀν καὶ ἀτελεστάτη ὑπὸ ἐποπὴν
ἀριθμοῦ ὄργανων, ἐξετέλεσεν ἀκριτὰ καλὰ τὴν θαι-
μισίαν εἰσαγωγήν τοῦ Ριενζὶ τοῦ Βάγνερ, μολονότι
εἰς τὸ τελευταῖον μέρος με δυσκολίαν παρακολουθοῦσε
τὸν χορὸν χρόνον πού ἤγωνίζετο νὰ δώσῃ ὁ κ. Μα-
ροῖς. Ὁρατὰ ἐξετέλεσθησαν, με τὰ ἔγχορδα μόνον ὄρ-
γανα, δύο μικραὶ συνθέσεις τοῦ Γκρήγκ Πηγγῆς τῆς
Καρδίας καὶ Ἄνοιξις.

Ὁ νέος καθηγητῆς τοῦ Ῥδεῖου κ. Λογκοβάρδι
ἔπαιξε ὀλοκλήρον τὸ 4ον κονσέρτο τοῦ Σαῖν-Σάνς με
θαυμαστὴν ἀκρίβειαν. Ἡ δὲ κυρία Φερράλδη ἐτραγου-
δῆσε με τὴν γνωστὴν τέχνην τῆς, πού εὐχάριστα θυ-
μίζει παλαιὰ χρόνια, μερικὰ γλυκύτατα τραγούδια
τοῦ Σούμαν, εἰς στίχους τοῦ Χάλιν.

Καὶ αὐτὸ ἀκόμα: Ἡ αἴθουσα τοῦ Ῥδεῖου γενικῶς
θεωρεῖται μικρὰ διὰ τὸν ὄγκον τοῦ ἤχου τῆς ὀρχή-
στρας καὶ ἀνεπαρκῆς διὰ τὸ κοινὸν πού ὀλονέν πηγαί-
νει πολυαριθμώτερον ν' ἀκούσῃ καλὴν μουσικὴν.

Κ. Μ.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Τὸ νοστιμώτατον δημοτικὸν τραγούδι τῆς Ρόδου
«Ἡ Ἀκαμάτρα» πού ἐδημοσιεύσαμεν πρὸ τίνος
(«Παναθηναῖα» τόμ. ΙΗ' σελ. 278) ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτον
συλλογὴν τοῦ κ. Γνευτοῦ, ἔχει τὸ ταίρι του. Ὁ κ. Χ.
Π. Κορνήλιος λατρός, ἀπὸ τὰς Πάτρως, τὸ ἐστίασεν εἰς
τὸ Δελτικόν τῆς Ἑλληνικῆς Λογογραφικῆς Ἑταιρείας:

Τὸν ἄντρα πού μοῦ δώσατε, ἴσα μ' ἓνα θεβίδι,
ἀνέβηκε τῆς θεβιδιά νὰ κόψη ἀλετροπόδα,
καὶ ξεμασκίση τὴν θεβιδιά, κ' ἔπεσε κ' ἔτσακίση.
Τὴ σάχη τὴν ἐδιδόλιζε καὶ βρήκε μὰ βελόνα.
Στὸν νόμον τοῦ τὴν ἔβαλε καὶ τῆς χαλκιά τὴν πάει.
Κι' ἀπὸ μακριὰ τὸν χαιρέταει, κ' ἀπὸ κοντὰ τοῦ λέει.
«Χαλκιά, πιάσε, ξεφορτώ με, πάρε κ' ἄλλους πεντέξη,
κ' ἄναρε τὰ καμίνια σου, τρανὸ ἴνι νὰ φτειάσῃς».

«Τὸ ἔσμα τοῦτο — σημαίνει ὁ συλλέκτης — τοῦ
χωρίου Βουνάργου τοῦ δήμου Λετρίνων τῆς Ἠλείας,
εἶναι χωρικόν, χορευόμενον «ς τὰ τρία». Μετὰ τὸ
πρῶτον ἡμιστίχιον ἐκάστου στίχου ἀκολουθεῖ τὸ
γύρισμα: «Μάννα ἢ μαννοῦλα! Μάννα ἀντρεωμένους
πού ἦταν!».

Τὸ γαλλικὸν περιοδικὸν «Ὁ Μουσικὸς Κόσμος» γρά-
φει τὰ ἔξης διὰ τὴν γνωστὴν Ἑλληνίδα καλλιτέχνιδά
Δαδᾶ Ἐλπίδα Καλογεροπούλου, διαμένουσαν εἰς τὸ Πα-
ρίσι. «Εἰς τὴν δευτέραν συναυλίαν τῆς σειράς «ἡ ἔξην
μουσικὴ» παρευρισκετο καὶ ἡ ἄντις Σπεράντσα Καλὸ
(γεροπούλου), νεαρὰ λυρικὴ καλλιτέχνις Ἑλληνίς, ἡ
ὅποια παρακληθηθεῖσα ἐδέχθη νὰ ψάλῃ μερικὰ δημοτικὰ
ἔσματα Ἑλληνικὰ ἐν ἀγροτικόν, ἓνα πολεμικὸν τρα-
γούδι, ἓνα παράπονον μικροῦ ποιλιῶ πού δὲν ἐπα-
νευρίσκει τὴν φωνῆν του. Χωρὶς συνοδίαν, με μόνην
τὴν γοητεῖαν φωνῆς μεταλλικῆς; ὅποια θὰ ἦτο ἡ
φωνὴ τῶν Ἀμαζόνων, συνεκίνησεν, ἐνεθουσίασεν, ἐμά-
γευσε με τὰ ἔσματά τῆς, τῶν ὁποίων ἡ εὐμορφία, ἡ

δύναμις καὶ ἡ πρωτοτυπία τὰ ἔκαμνε νὰ φαίνονται
ὅτι ἀνήκουν εἰς ἄλλην ἐποχὴν.»

Ὁ Ἰταλὸς μουσικοκριτῆς Μ. Incagliati εἰς μίαν
κριτικὴν του περὶ τῆς «Εὐθύμου χήρας» κἀρνε
τὴν ἐξῆς περιεργον ἀποκαλύψιν: «Ὅτι τὸ περιήρημον
μᾶς «ὁ χορὸς τῶν ἐπτά», τὸ καὶ περισσότερον ἐπι-
τυχῆς μέρος τῆς ὀπερέττας, ἔχει κλαπῆ ἀπὸ δύο καν-
τσονέτες τοῦ γνωστοῦ Ἰταλοῦ δημοφιλῶς συνθέτου
Βιντσέντσο Βαλέντε, γραμμίας πρὸ 25ετίας περῖτον
καὶ ὀνομαζομένης «la Paschianella» καὶ «Come te
voglio amà», ἐπὶ στίχων τοῦ Ροβέρτου Μαρζάκκο.
Ὁ κριτικὸς καταφέρειται σφοδρότατα κατὰ τῆς μουσι-
κῆς ἡ ὁποία, λέγει, εἶναι μίᾳ διαρκῆ σειρά βάλς χωρὶς
πρωτοτυπίαν καὶ πολὺ μονότονος. Ἐπίσης καὶ τὸ
λιμπρέττο τῆς, γράφει, δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ μίᾳ
πρόφρασις διὰ νὰ χορευτοῦν ἀδιακόπως καὶ ἡμιούξις
πρὸς μίαν βιτρίαν εἰς τὴν ὁποίαν εἶνε ἐκτεθειμέναι
ὄραται ἐνδυμασίαι ἀλλὰ καὶ ὄρασιότερα... κνήμα
τῶν γυναικῶν τοῦ χοροῦ, πρᾶγμα τὸ ὅποιον θέτει εἰς
πολλὴν ἐργασίαν τὰ λογιῶν τῶν διαφόρων γερον-
τοπαλλήκων! Μ' ὅλα ταῦτα ἡ «Εὐθύμος χήρα»
ἔκαμε τὸν γύρον τοῦ κόσμου καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη
τὴν θριαμβευτικὴν πορείαν τῆς, πρὸς πείσμα τῆς
αἰωνίως μεμφιμορούσης κριτικῆς.

Εἰς τὸ παρισινὸν «Ῥδεῖον» παρεστάθη γαλλιστὶ ἡ
ἔραυθῶδι τοῦ Αἰσχύλου «Ἐπτά ἐπὶ Θήβας». Οἱ δύσ-
κολοὶ Γάλλοι κριτικοὶ εὐρήσαν τὴν μετάφρασιν τοῦ κ.
Α. Ferdinand Herold «σοφῆν» καὶ τὴν παραστάσιν
κάπως ἀνιανράν. Πρωτῆτερα, εἰς τὸ θέατρον Μπουφ-
Παριζιέν, εἶχε παχθῆ με περισσοτέραν ἐπιτυχίαν ἡ
«Λυσιστράτη» τοῦ Ἀριστοφάνους, κατὰ ἑλευθέραν
διασκευὴν τοῦ κ. Λονναί, τοῦ γνωστοῦ δραματογράφου.
Ἀλλὰ ἡ «Μέλιττα», μονόπρακτον δράμα, ἀρχαίκτης
ὑποθέσεως, τοῦ κ. Α. Meunier, παχθῆν με πολλὰς
ἀξιῶσεις εἰς τὸ παρισινὸν ἐπίσης θέατρον τῶν Τεχνῶν,
φαίνεται ὅτι ἦτο κατασκευασμένον κλασικῆς ἀφελείας
καὶ ἀδεξιότητος.

Δύο νέα δραματικὰ ἔργα τοῦ Ρώσου συγγραφέως
Ἄνδρέϊεφ παρεστάθησαν κ' ἐτυπώθησαν εἰς βιβλίον:
τὸ «Ἀνάθεμα» καὶ κατοπὴν ἡ «Ἀμφισσα». (Μήπως
ἔπρεπε νὰ τὸ γράφομεν «Ἀνθισσα»; τί λέγουσιν οἱ γνό-
στις τῆς ρωσικῆς φιλολογίας;) Εἰς τὸ τελευταῖον
δράμα τοῦ ὁ Ἄνδρέϊεφ ἀνατέμνει τὴν ἀστικὴν ἠθικο-
λογίαν εἰς τὸν κύκλον τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς καὶ τοῦ
ἔρωτος. Με τὴν σημερινὴν τάξιν τῶν πραγμάτων καὶ
τῶν πνευμάτων εἰς τὴν κοινωνίαν, αἱ συγκρούσεις τῶν
φύλων καὶ τῶν ἰδιοσυγκρασιῶν, εἰς τὸ οἰκογενειακὸν
περιβάλλον, δὲν ἔχουν ἄλλην διέξοδον παρὰ τὸν θάνα-
τον, — αὐτὸ εἶναι τοῦ δράματος τὸ θέμα.

Ὁ Ἄγγλος πολιτικὸς κ. Μπάλφορ, ὁ πρῶτον προ-
θπουργός, εἶναι γνωστός καὶ ὡς φιλόσοφος. Εἶναι
καὶ πρῶτανις τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου
ἀλλ' εἰς τὴν Ὀξφόρδην ἐπροτίμησε νὰ κἀμῃ ἐφέτος,
με ποιητὴν καὶ παρατάξιν, μίαν διάλεξιν. Τὸ θέμα του
ἦτο αἰσθητικόν: «Ζητήματα κριτικῆς καὶ κάλλους»,
καὶ ἡ ὁμιλία του ἐπουκλήθη ἀπὸ ἀτομικὰ τὸν ἀνέκ-
δοτα. Ὅταν ἦτο 14 ἐτῶν, εἶπε, τὸν συγκινῶσε περισ-
σώτερον τὸ κάλλος, παρὰ τώρα πού εἶναι 61! Καὶ τὸ
συμπέρασμα του ἦτο ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀπόλυτος αἰσθη-
τικῆ, ὅτι ἡ φιλοσοφία εἶναι ἀνεπαρκῆς...

Τὶ σκάνδαλον καὶ αὐτὸ εἰς τοὺς σοφοὺς μουσειακοὺς
κύκλους τῆς Γερμανίας! Ὁ σοφὸς καὶ παγκοσμιὸς
φρησεολόγος, ὁ δόκτωρ Γουλιέλμος Μπόντε, ὁ «αὐτὸς
ἔφα» τῆς Γερμανίας εἰς τὰ ζητήματα τῶν παλαιῶν
καλλιτεχνικῶν ἔργων, τὴν ἔπαθε σάν ἀγράμματος με
μίαν ὀρασιότητην κέρριναν χρωματιστὴν προτομήν, κάπως

Ἡ πρότομή πού ἐνομοσχέτη ἔργον τοῦ Λεονάρδου Δά Βίντση

ἄρα τὸ ἔργον δὲν εἶναι παλαιόν, ἄρα ὁ δόκιμος Μπόντε ἐπλήρωσε τὸν κοῦκον γιὰ ἀπόδον... Εἶπε καὶ ἀμέσως ἐξερράγη τὸ σκάνδαλον ὅλη ἡ Γερμανία ἐφριξε, καὶ πρὸς στιγμήν ἐλησμόνησε τὸ οικονομικὸν ἰσοζύγιον καὶ τοὺς ναυτικούς ἐξοπλισμούς της: δύο ἀντίμαχα στρατόπεδα ἐσηματίσθησαν, — ἐπῆγε καὶ ὁ Κάιζερ αὐτοπροσώπως εἰς τὸ Μουσεῖον, ἐκτίταξε τὴν πρότομήν καὶ ἀπεφάνθη, ὡς ἀλάθητος ἐμπειροτέχνης: — Εἶναι τοῦ Δά Βίντση! Ὁ παρισινὸς μάλιστα «Φιγαρώ, διατείνεται ὅτι, παραδὼν τὸν Κάισαρα, εἶπε: — Veni, vidi... Vinci. Ἄλλὰ φαίνεται δὲν εἶχε καὶ πολλὴν πεποιθήσιν εἰς τὴν ἀδελτίαν τῆς γνώμης τοῦ ὁ Κάιζερ, διότι διώρισεν ἐπιτροπὴν ἀπὸ χημικούς καὶ πραγματογνώμονας νάπορευθοῦν διὰ τὴν παλαιότητα τῆς κερμῆς πρότομης. Εἰς ἐνέργειαν λοιπὸν αἱ ἀκτίνας τοῦ Ραίντγεν, πού ἀποκαλύπτουν ὅτι τὸ βᾶθρον τῆς πρότομης εἶναι παραγεμισμένον μὲ κομμάτια ἀγγλικῶν ἐφημερίδων. Ἄλλὰ αὐτὸ κατὰ τὸν Μπόντε, δὲν ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν, διότι τὸ βᾶθρον φαίνεται προσφάτως ἐπισκευασμένον. Καὶ σκέπτονται οἱ Γερμανοὶ πῶς νὰ κάμουν χημικὴν ἀνάλυσιν τῶν συστατικῶν τῆς πρότομης, χωρὶς νὰ τὴν διαλύσουν εἰς τὰ ἔξ ὄν συντετῆθ, κ' ἐν τῷ μεταξύ οἱ ἀντιπρονοῦντες γεμίζουν μὲ διατριβάς τὰς ἐφημερίδας καὶ τὰ περιοδικά. Ἄλλὰ, ὡς παρατηρεῖ ἕνας εἰρων Γάλλος χρονολογῆς, κανεὶς δὲν ἐρωτᾷ ἂν ἡ περίφημη πρότομή εἶναι ἢ δὲν εἶναι καλλιτέχνημα. Αὐτὸ ἀκριβῶς ἀποτελεῖ τὴν λύσιν τῶν περισσοτέρων συλλεπτῶν σπανίων τεχνουργημάτων: θισιάζονται διὰ τ' ἀποκτήσῃν ἐν ἔργον, ἔστω καὶ ἄτεχρον, ἀλλὰ μὲ ἐνδοξον ὑπογραφήν, κλωτοῦν δὲ τάληθινὰ καλλιτεχνήματα, ὅταν ὁ δημιουργὸς τῶν εἶναι ἀκόμη νέος καὶ ἀγνωστος...

ΝΕΟΝ ἐξεδόθη βιβλίον τοῦ Τολστόη: οἱ «Ἀφορισμοί». Ὁ τίτλος δεκνύει τὸ περιεχόμενον: ἀποφθέγματα διὰ τὴν πολιτικὴν, τὴν κοινωνικὴν, τὴν καθημερινὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, τὴν θρησκείαν, τὴν ἐπιστήμην. Ἴδου ἐν ἀπόσπασμα: «Πολλάκις οἱ ἄνθρωποι θεωροῦν ὡς ἀρετὴν τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὸν λαόν των. Ἐδῶ ὅμως ἐγκρατεῖ μέγας κίνδυνος. Δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ κακὸν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὸν λαόν του, αὐτὸ εἶναι αὐθόρμητον, φυσικὸν εἰς κάθε ἄνθρωπον. Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει τίποτε τὸ κακὸν, ἐφ' ὅσον ὁ ἄνθρωπος, ἐξ ἀγάπης πρὸς τοὺς ἰδικούς του ἢ πρὸς τὸν λαόν του,

δὲν κακοποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους. Ἄλλ' ὅταν, ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον του, κακοποιεῖ τὸν μακρὰν κείμενον, ὅπως ὅταν οἱ ἄνθρωποι γδύνουν τοὺς ἄλλους διὰ τοὺς δικούς των ἢ ὅταν πολεμοῦν μὲ ξένους λαούς φονεῦντες τοὺς ἀνθρώπους ὑπὲρ τοῦ ἰδικοῦ των λαοῦ, τότε δὲν εἶναι πλέον αὐτὸ ἀρετὴ, ἀλλὰ μεγίστη κακία». Ἴδου κ' ἕνα κανονικώτατον διὰ τὴν ἐπιστήμην: «Ἡ ἐπιστήμη καθήνησε τὴν σήμερον ἡμέραν διανομῆς διπλωμάτων πρὸς κέρπων τῆς ἐργασίας τοῦ ἄλλου!».

ΣΥΓΧΡΟΝΩΣ δημοσιεύονται τὰ «μετὰ θάνατον» εὐρεθέντα χειρόγραφα τοῦ μεγάλου Νορβηγοῦ δραματογράφου, τοῦ Ἴψεν. Εἶναι σημειώσεις σχετιζόμεναι μὲ τὰ ἔργα του μὲ τὸς σηνάς τῶν δραμάτων του. Ἦνεν φαίνονται ὡς διασκεδαστικὰ παραδοξολογία, καὶ ὅμως κρύπτουν βαθεῖας φιλοσοφικὰς σκέψεις. «Οἱ σύγχρονοι φυσιοδίφαι — γράφει μεταξὺ ἄλλων — ὀλοένα φθάνουν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ φαινόμενα τὰναγόμενα εἰς τὴν ἐπιστήμην των στηρίζονται κατὰ βάθος εἰς ἐλάχιστον ἀριθμὸν φυσικῶν νόμων, ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ὀλιγοστενεῖ ὅσον προσδεύουν αἱ ἐπιστημονικαὶ ἔρευναι κ' αἱ γνώσεις πού ἀπορρέουν ἀπὸ αὐτάς, καὶ ὅτι λογικὸν εἶναι νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι μίαν ἡμέραν ὁ καταμερισμὸς αὐτὸς θὰ παύσῃ ἐνώπιον τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ γεγονότος ὅτι ὅλοι αὐτοὶ οἱ νόμοι συνομίζονται εἰς ἕνα καὶ μόνον — ἂν μάλιστα ὑπάρχῃ καὶ αὐτὸς ὁ ἕνας. Ἄλλὰ μία παρατήρησις πού ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴν ἀρμολογίαν τῶν φυσιοδιφῶν, εἶναι ὅτι ὁ περιορισμὸς αὐτὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν νόμων ἐκτείνεται εἰς πεδία κείμενα ἔξω τοῦ κύκλου τῶν ἐρευνῶν των, καὶ μάλιστα εἰς διὰ ἐν γένει τὰ πεδία, καὶ ὅτι ἀνάγεται ἐπίσης καὶ εἰς τῶν πεδίων τούτων τὸν ἀριθμὸν, ἂν καὶ φαίνονται αὐτὰ χωρισμένα καὶ ἀνόμοια. Δὲν ἔχει περάσει πολὺς καιρὸς — κ' ἔχει περάσει ἄρα γε; — ὅπου θὰ ἐκακοφάνετο εἰς ἕνα ἐργασασίαν ἢ ἕνα σοβαρὸν ἐργάτην, ἂν ἔβλεπαν τὸ κατασκευασμὸς τῶν ἐξομοιούμενων πρὸς ποιητικὸν ἢ φιλολογικὸν προϊόν. Ἄφ' ἑτέρου συχνὰ βλέπομεν, ἰδίως εἰς τὰς ἐφημερίδας, τὸ μέτριον φιλολογικὸν ἔργον χαρακτηριζόμενον ὡς «κατασκευασμὸς». Καὶ ὅμως, δὲν ὑπάρχει παρὰ ἕνας καὶ μόνον φυσικὸς νόμος διὰ τὸν ἐργάτην καὶ τὸν ποιητήν». Πῶσον διαφορετικὴν γνώμην ἀπὸ τὸν Ἴψεν ἔχουν οἱ Ἕλληνες νομοθετεῖ διὰ τὴν πνευματικὴν παραγωγὴν!

ἌΛΛΑ ἰδοὺ καὶ ἄλλα φιλοσοφικὰ παραδοξολογία τοῦ μεγάλου ἀνατόμου τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς: Ἀερολογεῖ ὅποιος ὁμιλεῖ περὶ «ἀνθρώπων πού ἐγεννήθησαν ἐλευθεροί». Δὲν ὑπάρχουν τέτοιοι. Ὁ γάμος, ὡς ἐκ τῆς θέσεως τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναίκας ἀπεινῶν ἀλλήλων, ἔχει χαλάσει τὸ εἶδος, ἔχει σημάδῃ μὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὴν σφραγίδα τῆς σκλαβιάς. Ἡ φιλοπατρία καὶ πᾶν τὸ ἐξ αὐτῆς παρεπόμενον ἀνήκει εἰς μεταβατικὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ σύγχρονος κοινωνία δὲν εἶναι κοινωνία ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀρρένων. Ὅταν οἱ ὑπερμαχοὶ τῆς ἐλευθερίας θέλουν καμίαν βελτίωσιν τῆς κοινωνικῆς θέσεως τῆς γυναίκας, ἀρχίζουν ἐρωτώντες ἂν ἡ κοινὴ γνώμη — δηλαδὴ ἡ γνώμη τῶν ἀρρένων — τὴν ἐγκρίνῃ. Τὸ ἴδιον σὲν νὰ ἐρωτοῦν τοὺς λύκους ἂν ἐγκρίνουν νέα προστατευτικὰ μέτρα ὑπὲρ τῶν ἀρνίων. Λέγουσιν ὅτι ἡ αὐτοκτονία εἶναι ἀνήθικος. Τί εἶναι λοιπὸν τότε νὰ ζῆ κανεὶς μακρὰν ζωὴν αὐτοκτονίας — ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸ περιβάλλον του;...

Ὁ Ἐμινέσκο εἶνε ὁ μεγαλειότερος ποιητῆς διὰ τὸν ὅποιον καυχᾶται μέχρι τοῦδε ἡ ῥομανικὴ γραματολογία. Εἶνε μία κορυφὴ μετ' αὐτὸν ἀνοίγεται νέος ὄλος κόσμος. Ὁ πληρέστερος βιογράφος του, ὁ Σκούρτου τὸν ἀποκαλεῖ «τὴν μεγαλοφυΐαν τῆς νεωτέρας ῥομανικῆς φιλολογίας», καὶ εἶνε αὐτὴ ἡ βουστεικὴ κρίσις ὅλων τῶν Ῥουμάνων φιλολόγων, φίλων καὶ ἐχθρῶν,

συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων. Ἄλλ' οὐδεὶς προφήτης ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ. Ὁ Μιχαὴλ Ἐμινέσκο ἀπέθανεν ἐν Βουκουρεστίῳ, τῇ 16 Ἰουνίου 1889, ἐντὸς φρενοκομείου. Εἰς χώραν ὅπου ἀφθονοῦν αἱ θέσεις τῆς ἀμερικανομερικῆς διὰ τοὺς μηχανογράφους, δὲν εὐρέθη κυβερνήσις μεριμνῶσα ὅπως προστατεύσῃ τὸν Ἐμινέσκο κατὰ τῆς ἀνεξαρτίας καὶ τῆς ἐνδεΐας. Ἡ Ῥομανικὴ Ἀκαδημία καθὼς ὅλοι αἱ ἀκαδημίαι, δὲν ἔκρινον ἀναμφιβόλως ὄριμον δι' αὐτὴν τὴν μεγαλοφυΐαν αὐτὴν τὴν ἀναμφισβήτητον, ἢ ὅποια ὅμως ἀπέφυγε τὰς πεπατημένας τρίβους. Οὐδέποτε ἀπέμεινεν εἰς αὐτὸν ἐνδεΐξιν νὰ ἐκτιμήσῃ. Ἡ παραφροσύνη του εἶχεν ἐκδηλωθῆ ὅταν ἐοκέφθησαν νὰ ἐκδώσουν τὰ ἔργα του εἰς ἕνα τόμον.

Ὁ Ἐμινέσκο ἐχρημάτισεν ἐπὶ μακρὸν συντάκτης καὶ ἑπίτα διευθυντῆς τῆς ἐφημερίδος Timprul τοῦ Βουκουρεστίου, ἠδυνήθη δέ, χάρις εἰς τὴν εὐρείαν του: διάνοιαν καὶ τὴν οὐχ ἦτον εὐρείαν μάθησίν του, νὰ δέσῃ εἰς κυκλοφορίαν ἰδέας ἀπειρώς προσδευτικώτερας ἐκείνων αἱ ὅποια ἐπεκράτουν περὶ αὐτόν. Πρέπει οὕτω νὰ θεωρηθῆ ὡς εἰς τῶν πρώτων λογογράφων, καὶ τῶν πολιτικῶν ἀκόμη λογογράφων τῆς πατρίδος του. Ἄλλ' ἦτο πράγματι εἰς τὸ στοιχεῖόν του; Τὴν ἀπάντησιν αὐτὴν μᾶς τὴν δίδει ἐν σημείωμα τῶν μετὰ θάνατον εὐρεθέντων ἐγγράφων του. «Ὡ! αὐτοὶ οἱ ἰσχυροὶ! τὸν ποιητὴν αὐτόν ὁ ὅποιος καθήνησε νὰ τρέφεται μὲ μόνον ὄνειρα, νὰ λιμοκτονῇ μὲ ὄλην του τὴν μεγαλοφυΐαν, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ τὸν ἐγκαρδιώσῃ, νὰ τὸν ὑποστηρίξῃ». Μία ἐπιστολὴ τοῦ τοῦ 1882 ἀφ' ἑτέρου ἐνδιαλαμβάνει τὰ ἑξῆς: «Πρέπει νὰ φαντάζεσαι, ὑπὸ τὴν σημερινὴν μου ὄψιν, τὴν μεγίστην κόπωσην ἑνὸς ἀνδρὸς ὁ ὅποιος διευθύνει μόνος τὸ ἐμπόριον αὐτὸ τῶν ἀρχῶν, ἐνὸς ἀσθενοῦς εἰς τὸν ὅποιον εἶνε ἀπαραίτητον ν' ἀναπανθῆ κατ' ἐλάχιστον ἐπὶ ἔξ μῆνας διὰ νὰ συνέλθῃ. Δουκόν, ἐπὶ ἔξ ἔτη τώρα ζῶ μὲ τὴν ματαίαν αὐτὴν ἐργασίαν, ἐπὶ ἔξ ἔτη παλαιὸν ἐντὸς φανόλου κύκλου, ἐπὶ ἔξ ἔτη δὲν ἔχω πλέον οὔτε ἡσυχίαν, οὔτε γαλήνην, καὶ ἔχω τόσφ πολὺ ἀνάγκην αὐτῆς διὰ νὰ κάμω ἐπὶ τέλους καὶ κατὰ ἄλλο ἀπὸ τὴν πολιτικὴν «Quelle vie, mon Dieu, quelle vie!» Δὲν ἠμποροῦν νὰ ἔχῃ οὔτε τριῶν ἡμερῶν ἀδειαν. Ὁ ποιητῆς Βλαχοῦτσα μᾶς τὸν περιγράφει ὡς ἑξῆς. «Ἐβουνοειδὴτος καὶ εἰς ἄκρον φιλόπονος, ὁ Ἐμινέσκο ἔφερε πολλάκις μόνος ὅλον τὸ φορτίον τῆς ἐφημερίδος. Πῶσας νύκτας δὲν ἐπέρασε μὲ τὰν κάλαμον ἀνὰ χεῖρας! Καὶ τὴν ἐπαύριον, μὲ ὄλην ἠλλωμένην, μὲ κόπην ἀτάκτων, μὲ δάκτυλα μελανιασμένα, μὲ δέσμην χειρογράφων ἀνὰ χεῖρας, εἰσῆρχετο εἰς τὸ τυπογραφεῖον, κατέτασσε τὴν ὄλην, συνέταττε τὰς εἰδήσεις, διώρθωνε τὰ δοκίμια, καὶ μόνον τὸ ἑσπέρας, ὅταν τὰ φύλλα ἤρχιζαν νὰ ἀφίπτανται ὑπὸ τὰ πιεστήρια, ἐνθυμεῖτο ὅτι ἦτο κουρασμένος καὶ ὅτι δὲν εἶχε φάγει τίποτε καθ' ὄλην τὴν ἡμέραν...» Ὅταν ἐπῆρχετο ὁ ἀφῆρητος ῥομανικὸς καύσων, οἱ ἐκδοτὰ καὶ πάτρωνες τῆς Timprul μετέβαιναν εἰς τὰ λουτρά. Ὁ Ἐμινέσκο δὲν ἐσάλευεν ἀπὸ τὸ Βουκουρεστίον, λυόνων ἐπιτοπίως καὶ ἀγωνιζόμενος μέχρι αὐτοθυσίας διὰ τὴν τιμὴν καὶ τὸν θρίαμβον τῶν ἄλλων. «Ἄν ἠμποροῦσα νὰ πεταχθῶ τρεῖς ἡμέρας εἰς Ἰάσιον θὰ ἐπανηρόχημ ἰσχυρῶς!» Τὸν χειμῶνα τὸν συναντοῦν Ἰαρωμένον ἀπὸ τὸ ψῦχος, μετέβαινον εἰς τὸ καφενεῖον διὰ νὰ θερμανθῆ. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1883 εἶνε παράφρων. Φίλοι τὸν ἀποστέλλουν εἰς Βιέννην πρὸς νοσηλείαν. Φαίνεται ἀνακτῶν τὴν πνευματικὴν του ἰσορροσίαν: ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῆς μεγάλης συμφορῆς ἢ ὅποια τὸν ἐπληξε, διατηρεῖ τὴν συναίσθησιν ὅτι εἶνε χαμένος, ὅτι δὲν ἀξίζει πλέον δι' αὐτὸν νὰ ζῆσῃ. Βυθιωμένος εἰς ἀθυμίαν παρακτικὴν, ἡμερος τὴν διάθεσιν ὡς πάντοτε, ἐπὶ μακρὸν σκεπτικὸς, ἐστερημένος πάσης βουλήσεως, διέρχεται ὀλοκλήρους ὥρας χωρὶς νὰ ὁμιλῇ, ἀνατείνων ἀπλῶς τοὺς ὀφθαλμούς

πρὸς τὸν οὐρανὸν μὲ τὰς χεῖρας ἠνωμένας, καὶ ψιθυρίζων μετὰ στεναγμοῦ. «Ὡ! Θεέ μου, Θεέ μου!...» Πολλάκις δὲ ψιθυρίζει μὲ φωνὴν ἢ ὅποια φαίνεται ὡς νὰ προέρχεται ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμον. «Πῶς θὰ ἦθελα ν' ἀπεκοιμώμην καὶ νὰ μὴ ἐξυπνοῦσα πλέον!» Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1889, προσβάλλεται καὶ αὐθὶς ὑπὸ τῆς παθήσεώς του, ἐντονωτέρας ἤδη ἐγκλείεται δὲ εἰς τὸ νοσοκομεῖον Σούτζου. Ἐκεῖ ἔτερος παράφρων καταφέρει κτύπημα κατὰ τῆς κεφαλῆς του, καὶ ὁ Ἐμινέσκο ἀποθνήσκει τὴν ἐπαύριον. Δ.

Ο Λ Ι Γ Ο Σ Τ Ι Χ Α

Τὰ ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ, ἀντὶ τῶν δύο τευχῶν τῆς 15 καὶ 31 Δεκεμβρίου, εἰς ἐκδοθῶν, ὡς συνήθως, τὴν 20 Δεκεμβρίου εἰς διπλοῦν τευχὸς ΧΡΙΣΤΟΥ-ΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟΝ, μὲ ποικιλοτάτην ὕλην καὶ πλουσιώτατα εἰκονογραφημένον.

Ἡ Ἑλληνικὴ Καλλιτεχνικὴ Ἐταιρεία τῶν Ἀθηνῶν ὁργανίζει ἐκθεσιν ἔργων ζωγραφικῆς, γλυπτικῆς, ἀρχιτεκτονικῆς καὶ διακοσμητικῆς διὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1910. Ἀργότερα θὰ ὀρισθῶν αἱ ἡμέραι τῆς ἐνάρξεως καὶ λήξεως, θὰ δημοσιευθῇ δὲ καὶ ὁ κανονισμὸς διὰ τὴν ἀποστολὴν ἔργων καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς ἐκθέσεως.

Καὶ εἰς τὸ Κάϊρον, ὁ ἐκεῖ λειτουργῶν Ἑλληνικὸς Καλλιτεχνικὸς Σύνδεσμος ἐτοιμάζει τὴν δευτέραν του καλλιτεχνικὴν ἐκθεσιν. Ἐλάβωμεν τὴν προκήρυξιν του ὑπογραμμένην ἀπὸ τὸν πρόεδρον κ. Ὁθῶνα Ρ. Ραγκάβην καὶ τὸν γραμματεῦντα κ. Π. Τσιριγώτην. Εἰς τὴν Ἐκθεσιν θὰ γείνουν δεκτὰ ἔργα καλλιτεχνῶν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὸ ἔξωτερικόν. Χρονολογία παραλαβῆς: 25-31 Ἰανουαρίου 1910, τελετὴ τῆς ἐνάρξεως τῆς 11 Φεβρουαρίου καὶ διάρκεια τῆς ἐκθέσεως ἀπὸ τὰς 12 Φεβρουαρίου ἕως τὰς 20 Μαρτίου 1910. Οἱ καλλιτέχαι θὰ εἰδοποιηθῶν μὲ πρόσκλησιν τοῦ Συνδέσμου, θὰ σταλῇ δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ ὁ κανονισμὸς. Ὅσοι τυχόν δὲν λάβωυν προσκλήσεις, καθὼς καὶ οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ζητήσουν συμπληρωματικὰς πληροφορίας, παρακαλοῦνται ν' ἀπευθύνονται πρὸς τὸν Μ' Ν. Καραβία, Secrétaire gén. de la Société Artistique Hellène, B. P. 594, Caïre.

Ἐφέτος ἐγένεεν ἐνωριότερον παρὰ ἄλλοτε ἡ τελετὴ τῆς ἀλλαγῆς τῶν πρυτάνεων τοῦ Πανεπιστημίου. Τὴν 15 Νοεμβρίου, ἐνώπιον πυκνοτάτου ἀκροατηρίου, ὁ τέως πρύτανης κ. Κυπάρισσος Στέφανος ἐλογοδότησε διὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1908-1909, ὁ δὲ διάδοχός του διὰ τὸ τρέχον ἔτος κ. Ν. Χ. Ἀποστολίδης ὁμίλησε «περὶ τῶν ὀρίων, τῶν ὄρων καὶ τῶν διαμερῶν τῶν ἐν τοῖς βυθοῖς τῶν θαλασσῶν βιούντων ζώων». Καὶ τῶν δύο ρητόρων αἱ ὁμιλίαι ἦσαν στολισμέναι μ' ἐνθουσιαστικὰς παρεκβάσεις πρὸς τὴν φοιτητικὴν νεότητα.

Οἱ Ἰσπανοὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταστήσουν εἰς τὴν Μαδρίτην μουσεῖον εἰδικὸν τοῦ Θεοτοκοπούλου, εἰς τὸ σπῆτι τοῦ ἴδιου ὅπου εἶχε κατοικήσει ὁ καλλιτέχνης. Τὸ σπῆτι αὐτὸ ἐξεχωρήθη τελευταίως εἰς τὸ Κράτος ὑπὸ τοῦ μαρκησίου Βέγγα, ἐνθουσιώδους φιλατέλου, ὅστις ἔχει σημαντικὰ ποσὰ ἐξοδευμένα πρὸς ἀνακαινισιν καὶ κατάλληλον πλαισίωσιν τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου ζωγράφου.

Ὁ συνεργάτης μας κ. Ν. Βέγης, ταξινομῶν τὰ χειρόγραφα τῶν μοναστηριακῶν βιβλιοθηκῶν τῶν Μετεώρων ἀνεύρεσεν ἐπὶ περγαμηνῶν νέον χειρόγραφον τῆς «Ἠλεκτρῆς» τοῦ Σοφοκλέους. Ἀντιγράφων πιστὸν τοῦ χειρογράφου τούτου σκοπεῖ οἱ κ. Βέγης νὰ δημοσιεύσῃ προσεχῶς

Ἡ ἑλληνικὴ Βουλὴ ἐψήφισε τέλος πάντων νόμον προστατεύοντα τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν ἑλληνικῶν θεατρικῶν ἔργων, καὶ μόνον αὐτῶν, κατὰ τὴν ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίαν.

Ὁ θάσος τῆς κ. Κυβέλης παριστάνει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔκτος ἄλλων ἔργων ἔκλειξε μὲ πολλὴν ἐπιτυχίαν καὶ τὴν «Δεσποινίδα Τζούλια» τοῦ Στριντμπεργ, τὸ «Κόκκινον Πουκάμισο» τοῦ κ. Σ. Μελά καὶ τὴν «Φωτεινὴν Σάντην» τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου.

Εἰς τὸ Λονδίνον, θάσος ἑλληνικός, ὑπὸ τὴν δεσποινίδα Σιλτλαν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν, παρέστησε τὴν «Μήδειαν» τοῦ Εὐραπίδου εἰς τὴν ἀρχαίαν γλώσσαν. Οἱ Ἄγγλοι κριτικοὶ δὲν ἔμειναν εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν ὑπόκρισιν.

Τὸ βραβεῖα Νόμπελ ἐφέτος ἀπενεμήθησαν: εἰς τὸν καθηγητὴν Ὄστβαλδ τῆς Δειφίας διὰ τὴν Χημείαν, εἰς τὸν Μαρκὸν καὶ τὸν Μπράουν διὰ τὴν Φυσικὴν, εἰς τὸν καθηγητὴν Κόχερ τοῦ Βερολίνου διὰ τὴν Ἱατρικὴν, εἰς τὴν Σουηδὴν συγγραφεῖα Σέλμα Λαγγερόλφ διὰ τὴν Φιλολογίαν.

ΤΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΝΕΑ

Νοεμβρίου 13. Ἡ Πύλη ἀπέρριψε τὴν αἴτησιν τοῦ Πατριάρχου ὅπως οἱ νεοσύλληκτοι Χριστιανοὶ κατατάσσονται εἰς χωριστοὺς λόχους. Ὁ Φερδινάνδος τῆς Βουλγαρίας ἐπισκέπτεται τὸν Πέτρον τῆς Σερβίας.

14. Τί νὰ συμβαίη μὲ τὸν Λαρίσης; Ἀξιωματικοὶ τὸν ἐπισκέπτονται, οἱ Βολιώται τὸν ὑποδέχονται μ' ἐνθουσιασμόν. Φήμη, ὅτι οἱ ναυτικοὶ ἀξιωματικοὶ θέλουσι ἰσχυροῦσιν αὐτόνομον σύνδεσμον ἰδικῶν τῶν.

15. Ὁμάδες ὑπαξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας ἐνεργοῦν νὰ περιληφθοῦν εἰς τὸ νόμοσχεδίον βελτιώσεως τῶν μισθολογίων. Εἰς τὸν Βόλον, ὁ Λαρίσης μὲ τὸν Δημητριάδου ἐγκαινιάζουν τὸν Πολιτικὸν Σύλλογον.

16. Ἐρχεται ἀπὸ τὴν Εὐρώπην ὁ πρίγκηψ Γεώργιος. Ἡ ἀνάκρισις ἐχωρίσθη διὰ τοὺς ναυτικούς ὑποδίκους κρατοῦνται προφυλακισμένοι ὅσοι θὰ δικάσθωσι εἰς τὸ Κακούργιοδικεῖον, ἐπὶ ἐνόπλιω στάσει μετὰ βιαιοπραγῶν κατὰ προσώπων καὶ πραγμάτων.

17. Καταργεῖται ἔξωρα ὑπὸ τῆς Βουλῆς ὁ θεσμὸς τῆς μυστικῆς ἀνακρίσεως. Προστροφῆαι ρωσοϊαπωνικαὶ διὰ τὴν Καμτσάτκην καὶ φόβοι πολέμου.

18. Τὰ τμήματα τοῦ Στρ. Συνδέσμου ψηφίζουν ἐκ νέου τὴν διοκοῦσαν ἐπιτροπὴν τῶν. Οἱ Ἀσρδοὶ τῆς Ἀγγλίας ἀπορρίπτουν τὸν προϋπολογισμόν.

19. Ἐξεδόθη τὸ βούλευμα τῶν Πλημμελειοδικῶν διὰ τὴν στάσιν. Ψηφίζεται ἡ μὸς διὰ τὰ προσόντα τῶν δικαστικῶν ὑπαλλήλων καὶ τὸ ἀμετάθετον τῶν δικαστῶν.

20. Συλλαλητήριον μαυροφορεμένων εἰς τὰς Πάτρας ἐναντίον τοῦ μεταναστευτικοῦ νομοσχεδίου. Παραιεῖται ἔξωρα τὸ ἰταλικὸν ἔπουργεῖον Τζιολίττη. Ὁ πρίγκηψ Γεώργιος ἀνεχώρησε πάλιν δι' Εὐρώπην.

21. Λήξις ἐπίσημος τῶν ἀγγλικῶν Βουλῶν.

22. Πλείστοι Κεφαλλῆνες καὶ ἄλλοι φίλοι τοῦ Τυπάλδου, τὸν ἐπισκέπτονται εἰς τὰς φυλακὰς λόγος γίνεσθαι, ὅτι, πρὸ τῆς δίκης, θάμνησευθοῦν οἱ ναυτικοὶ ὑπόδιχοι. Σχηματίζεται νέον ἰταλικὸν ἔπουργεῖον ὑπὸ τὸν Σονίνο.

23. Ἐβεν ὁ Βασιλεὺς μας εἰς τὸν ἀνταποκριτὴν τῶν «Τάιμς» ὅτι ἡ δέυτης τῆς καταστάσεως παρήλθεν ὀπωδήποτε. Διαδηλώσεις σιδηροτεχνιτῶν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ καὶ γεωργῶν ἀπὸ τὸ Μενίδι εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀπαρτία δὲν ἔγινε εἰς τὴν Βουλὴν.

24. Φήμαι, διαφενδόμεναι, ὅτι ὁ Βασιλεὺς θάπαιτησιν διάλωσιν τοῦ Στρ. Συνδέσμου. Ἀσρδὸν τοῦ «Χρόνου» ὅτι ὁ Σύνδεσμος περιμένει νὰ ψηφισθῶν

τὰ οικονομικὰ μέτρα διὰ νὰ εἰπῆ τὴν γνώμην του. Ὁ κ. Εὐταξίας ὑποβάλλει τὰ νέα φορολογικὰ μεταξὺ αὐτῶν: μονοπώλιον τῆς ζάχαρος, φόρος οἰνοπνεύματος, κατάργησις φόρου ἀροτριῶντων κτηνῶν καὶ ἀμπέλων.

25. Ὁ ἀγγλικὸς τύπος σχολιάζει φήμην ὅτι οἱ ἀξιωματικοὶ μας ἐτοιμάζουν πόλεμον διὰ τὴν ἀνοιξιν. Αἱ Δυνάμεις ἐτοίμασαν ἀπάντησιν πρὸς τὴν Πύλην διὰ τὴν Κρήτην. Ἐπαρχιακὴ συγκίνησις ἐξ αἰτίας τῶν φορολογικῶν.

26. Ἐπιτροπὴ διαρίσθη καὶ γνωμοδοτεῖ διὰ τὸ ζήτημα τῆς φανερᾶς ἀνακρίσεως, διότι ὁ νόμος, ὡς ἐψηφίσθη, δὲν θεωρεῖται ἐγκυρὸς. Ἀποδηήσκει ὁ στρατηγὸς I. Παπαδιαμαντόπουλος.

ΗΜΕΡΟΒΙΟΣ

ΜΙΚΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ε. Φ. Κέρκυρα. Εἶναι δυνατόν, ἀφοῦ βέβαια στείλεται καὶ ἐγκριθοῦν.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῆ προτοβουλία τῶν «Παναθηναίων»
— ἀδεία τοῦ ἔπουργεῖον —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν . . . Δρ. 2,473-35
Σωκ. Πιζάνης, Καίρου (μεῖον χαρτοσήμου) . . . 4-40
Δρ. 2,477-75

Τὸ ἀπαιτούμενον ὀλικῶν ποσὸν εἶναι 3,500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1,100. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς ὄλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς σίχους τοῦ ἡμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων», ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Ὁ Ἀπλοῖκος Βίος, Καρόλου Βάγγερ, κατὰ μετάφρασιν Δ. Θεοχαρίδου, Ἀθήναι, ἐκ τοῦ τυπογρ. Σ. Κ. Βλαστοῦ.

Χρονολογία τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας, Γεωργίου Σωτηριάδου, κατὰ τὸ ἔγχειριδιον τοῦ Karl Floetz. Μέρος Β', Μεσαιωνικὴ καὶ Νέα Ἱστορία. Ἀθήναι, ἔκδοσις Συλλόγου Ὁφελίμων Βιβλίων, λ. 40.

Ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Νίκαιαν, Θ. Καβαλέρου Μαρκουῖτου (ταξιδιωτικὰ ἐντυπώσεις ἐκ Βιθυνίας, μετ' εἰκόνας). Κωνσταντινούπολις, «Ἐμπορικῶν» τυπο-λιθογραφεῖον Ἀριστοβούλου, Ἀναστασίου καὶ Σα.

Ὁ Βύρων καὶ ἡ Ἑλλάς, Δημητρίου Γ. Κακλαμάνου, ἀνατύπωσις ἐκ τῆς «Μελέτης». Ἀθήναι, τυπογραφ. «Ἐστία» Μάϊσνερ καὶ Καργαδόρη, Δρ. 1.50.

Ἱστορία τῆς Φραγκοκρατίας ἐν Ἑλλάδι, Οὐίλλιαμ Μάλλερ, μετάφρ. Σπυρ. Π. Αδάμρου. Ἀθήναι, Ἑλληνικὴ Ἐκδοτικὴ Ἐταιρεία, τυπογρ. «Ἐστία» Μάϊσνερ καὶ Καργαδόρη, τεῦχος Β', δρ. 1.

Ὁ Ἀπέθαντος (Πέμνη Σφραγίδα) 1909, Σ. Σκίτη. Le Puy-en-Velay, Imprimerie Peyriller, Rouchon et Gamon, φρ. 4.

Juvenilia (Ποιήματα) 1899 — 1904, Σ. Σκίτη. Le Puy-en-Velay, Imprimerie Peyriller, Rouchon et Gamon.

Die Kultur und das Bildungswesen der Balkanländer: Heft 1: Das griechische Unterrichtswesen. Leipzig, Verlag der Dürr'schen Buchhandlung.